

PREKRŠAJI IZ PODRUČJA JAVNOG REDA I MIRA I JAVNE SIGURNOSTI S OBILJEŽJEM MRŽNJE

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Snježana Oset,
Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske

Robert Završki,
Općinski prekršajni sud u Zagrebu

Zagreb, rujan 2019.

Copyright 2019.
Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

Sadržaj

I. UVOD.....	4
II. NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2017. DO 2022.....	5
III. POJMOVNO ODREĐENJE MRŽNJE I GOVORA MRŽNJE	5
IV. PRAVNA OSNOVA	9
Međunarodni dokumenti	9
Europsko pravo	13
V. SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	20
VI. PREKRŠAJNOPRAVNI OKVIR.....	64
1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.....	65
2. Zakon o suzbijanju diskriminacije	70
3. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira.....	74
4. Zakon o ravnopravnosti spolova	76
5. Zakon o javnom okupljanju	85
VII. PRIMJERI I VJEŽBE.....	89
LITERATURA	91

I. UVOD

Prekršajnopravna zaštita, koja obuhvaća široki spektar ponašanja čovjeka koja se manifestiraju u svakodnevnom životu u raznim situacijama, ima značajnu ulogu u sankcioniranju različitih oblika govora mržnje koji se ne sankcioniraju kao kaznena djela.

Granicu prekršajnopravne i kaznenopravne zaštite možemo sagledati kroz definicije prekršaja i kaznenog djela. Prekršajni zakon¹ određenje prekršaja definira u članku 1.:

„Prekršaji i prekršajnopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.“

Kazneni zakon² temelj i ograničenje kaznenopravne prisile određuje u članku 1.:

„Kaznena djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuju ili ugrožavaju osobne slobode i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim pravom da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kaznenopravne prisile.“

Kaznenim zakonom je u članku 87. stavku 21. definiran pojam zločina iz mržnje;

„Zločin iz mržnje je kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.“

Prekršajnopravno područje suđenja obuhvaća veliki broj zakona kojima se sankcioniraju različita ponašanja koja sadrže elemente mržnje i proizlaze iz mržnje, a prema svrsi primjene štite različite vrste zaštićenih dobra, iako niti jedan zakon koji propisuje takve vrste prekršaja ne određuje pojam mržnje u smislu primjene tog konkretnog zakona.

Međutim, prekršajnopravnu zaštitu, kao i kaznenopravnu, koja se odnosi na bilo koji oblik ponašanja govora mržnje treba sagledati, osim kroz pojedine zakone koji propisuju različite vrste prekršaja, u svjetlu međunarodnih dokumenata, jurisprudencije Europskog suda za ljudska prava (ESLJP)³, Ustava Republike Hrvatske te Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje 2017.-2022.

---

¹ „Narodne novine“, broj 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 91/16 - RUSRH, 70/17 i 118/18)

² „Narodne novine“, broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15 - Ispravak, 101/17 i 118/18)

³ ESLJP zločine iz mržnje promatra kao potencijalnu povredu čl. 2., čl. 3., čl. 8. i čl. 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

II. NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2017. DO 2022.

Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine, strateški je dokument kojim Vlada Republike Hrvatske na temelju analize stanja postavlja prioritete, predlaže ciljeve te usmjerava svoje napore prema izgradnji cjelovitog sustava zaštite od diskriminacije u Republici Hrvatskoj⁴.

Ciljevi Nacionalnog plana su zaštita od diskriminacije te promicanje i unaprjeđenje prava na jednako postupanje u Republici Hrvatskoj te podizanje javne svijesti o važnosti poznavanja i ostvarivanja ovog prava. Utvrđena prioritetna područja reflektiraju područja koja je definirao članak 8. Zakona o suzbijanju diskriminacije⁵. Ciljevi se odnose na sve osnove sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije, osim kada je posebno navedena pojedina osnova. U tom smislu, Nacionalni plan predviđa ciljeve koji se odnose na sljedeće posebne osnove: rasa ili etnička pripadnost ili boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, članstvo u sindikatu, obrazovanje, društveni položaj, bračni ili obiteljski status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, genetsko naslijeđe, rodni identitet, izražavanje ili spolna orijentacija.

Međunarodni dokumenti, a ni zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj, ne definiraju na jedinstven način pojam diskriminacije. Prije svega to je nejednako postupanje, odnosno stavljanje osoba u nepovoljniji položaj na osnovi određenih karakteristika kao što su pripadnost osobe nekoj skupini (etničkoj, vjerskoj, jezičnoj, političkoj itd.).

Nacionalni plan ima svrhu postići sljedeće ciljeve: dopunu postojećih nacionalnih dokumenata u području antidiskriminacije u cilju izgradnje cjelovitog sustava zaštite od diskriminacije i jačanje javne svijesti o pravu na jednako postupanje kako bi se stvorilo društvo koje prihvaća sve oblike različitosti i razumije da različitost pridonosi društvenom, ekonomskom i kulturnom razvoju. Ovaj Nacionalni plan ima za cilj ojačati sustav zaštite ljudskih prava kako bi isti bio sposoban pravovremeno i adekvatno reagirati na diskriminaciju.

III. POJMOVNO ODREĐENJE MRŽNJE I GOVORA MRŽNJE

Prekršajnopravno područje zaštite od bilo kojeg oblika govora mržnje ne definira sam pojam mržnje u smislu primjene pojedinog konkretnog zakona tako da ćemo radi lakšeg razumijevanja i snalaženja razmotriti različite definicije mržnje i govora mržnje.

---

⁴<https://pravamanjina.gov.hr>

⁵ „Narodne novine“ br. 85/08., 112/12.

Mržnja

Prema uobičajenim, „školskim“ definicijama, mržnja je snažna negativna emocija koja sadrži osjećaj krajnje odbojnosti i neprijateljstva prema nekome ili nečemu, bolesno stanje koje dehumanizira drugoga povezano s nagonom da se kome želi ili čini zlo.

No, pogledajmo malo u pozadinu mržnje. Emocije su osjećaji podignuti do razine svjesnog. Prema svim poznatim i glavnim konceptima mentalnog zdravlja, sve emocije su normalne, zdrave, ljudske i dopuštene emocije, patološke postaju uslijed njihova trajanja. Odrastanje i život u kulturi koja zahtijeva „nepogrešivost“ i „savršenstvo“ te postavlja nerealno visoke standarde, rađa komplekse, strahove i nezadovoljstvo i dovodi do toga da si ne dopuštamo pogreške koje su potrebne za učenje i psihički rast.

Društvo je neke emocije proglasilo negativnima, a najgora posljedica takvog pristupa i takvih odgojnih i životnih modela je neprihvatanje normalnih i zdravih emocija. Zbog straha od okoline i odbacivanja kao i zbog izbjegavanja povrijeđenosti i sukoba, one se ne prihvaćaju i ne izražavaju, nego se potiskuju. Potiskivanjem se niti jedna emocija neće riješiti ili nestati, već će se postići suprotan rezultat. Razdvajajuće emocije kao što su zabrinutost, zavist, obeshrabrenost, anksioznost, povrijeđenost, krivnja, grižnja savjesti, frustriranost, osuđivanje, ravnodušnost, odbačenost, dosada, zloba, sram... itd., su emocionalna stanja s kojima se osoba mora suočiti i koja se moraju riješiti, da bi došlo do nadrastanja i otkrivanja pravog izvora poteškoća. No, s obzirom da se uslijed utjecaja društva smatra da neka emocionalna stanja uopće ne bismo smjeli imati, izbjegava se čak i svijest o njima (a pogotovo suočavanje), a koji pristup dovodi do „zarobljavanja“ emocija. Takvim misaonim tokom dolazi do odugovlačenja i gomilanja problema, a zdrave i normalne emocije prelaze u mržnju.

Mržnja je ovisnička navika jer se osoba nalazi u začaranom krugu ljutnje, osuđivanja i traženja krivca u drugome, a navedena emocionalna stanja naravno privlače negativne događaje i sukobe koji potvrđuju i pojačavaju razloge zbog kojih je osoba u mržnji. Mržnja je autodestruktivna jer osoba koja mrzi uvijek mrzi i sebe (iako toga najčešće nije svjesna) vjerujući da ne zaslužuje da joj bude oprosteno za bilo koju pogrešku, a tako se odnosi i prema drugima.

U svakom događaju je od samog događaja važniji osjećaj koji osoba ima o tome što se dogodilo, a ljudi koji su u mržnji za sve vanjske događaje, životne okolnosti i vlastitu „nesreću“ krive bilo koga ili bilo što oko sebe. Time ulaze u zatvoreni krug patnje koju prenose prvo na svoju obitelj i bližnje, a potom i na širu okolinu uništavajući komunikaciju i mogućnost smislenih međuljudskih odnosa. Mržnja u sebi sadrži bijes, krivnju i osvetu, ona je najrazornije emocionalno stanje koje je posljedica želje da ljudi i svijet budu drugačiji nego što jesu, smeta onome koji ju osjeća kao i onome prema kome je usmjerena, a najveća ironija je što nikada ne dovodi do toga da se drugi promijene, već naprotiv potiče osobu prema kojoj je usmjerena da se ponaša identično. Da parafraziram: „mržnja je otrov koji ljudi piju, a nadaju se da će otrovati susjeda“.

Govor mržnje

Govor mržnje je verbalna manifestacija mržnje koja sadrži u prikrivenom ili neprikrivenom obliku sve gore navedene elemente koji čine mržnju.

Prema Preporuci Vijeća Europe (Recommendation No. R 97/20 on "hate speech" adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30. October 1997.), **govor mržnje su „svi oblici izražavanja koji šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i druge oblike mržnje temeljene na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, imigrantima ili ljudima imigrantskog porijekla“.**⁶

Definicija govora mržnje proizlazi i iz Okvirne odluke o rasizmu i ksenofobiji (Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP o suzbijanju određenih obrazaca i izraza rasizma i ksenofobije kazneno-pravnim sredstvima) koja obvezuje države članice da svojim zakonodavstvom inkriminiraju tri kaznena djela:

- 1) javno poticanje na nasilje ili mržnju prema skupinama ili pojedincima na temelju rase, boje kože, vjere, porijekla ili nacionalne ili etničke pripadnosti (čl. 1. st. 1 (a))
- 2) javno poticanje na nasilje ili mržnju počinjeno javnom distribucijom letaka, slika ili kakva drugog materijala (čl. 1. st. 1 (b))
- 3) javno odobravanje, negiranje ili znatno umanjeње genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i agresije počinjenih prema nekoj od navedenih skupina ili njezinu članu kada je radnja počinjena na način koji je podoban potaknuti nasilje ili mržnju prema toj skupini ili njezinu članu (čl. 1. st. 1. (c) i (d)).

Dakle, iako ne postoji općeprihvaćena definicija, mogli bismo reći da je govor mržnje ispoljavanje visoke netolerancije s puno osjećajnog naboja usmjereno prema onome što je različito, a to se stanje postiže tako da se druga strana vrijeđa, blati, ponižava, omalovažava, prezire, ismijava... Govor mržnje je usmeno ili pisano izražavanje koji se svodi na javno izazivanje ili prouzrokovanje mržnje prema određenoj skupini (ili pojedinoj osobi) zbog nekog njenog određenja u svrhu stvaranja netrpeljivosti, razdora, diskriminacije i nasilja i/ili raspaljivanja već postojeće mržnje s time što se ona kroz javni govor mržnje razvija, jača i produbljuje.

Za govor mržnje vrijedi ono što je rečeno i za mržnju samu: nikada ne dovodi do toga da se osoba ili skupina promijene, već ohrabruje one prema kojima je usmjeren da se ponašaju identično kao do tada.

Hrvatski pojam „govor mržnje“ podrazumijeva verbalni izričaj, no pojam govora u ovom kontekstu svakako obuhvaća i neverbalne načine javnog izražavanja, kao što su plakati, transparenti, slike, znakovi, simboli, geste i sl.

---

⁶ Službeni list Europske unije SL L 328 od 6.12.2008.)

Govor mržnje i sloboda izražavanja

Najekstremnije diskriminatorne izjave i očito poticanje na mržnju i nasilje u pravilu nije problem identificirati. Teškoće nastaju kod osjetljive granice između slobode govora i izražavanja i govora mržnje. Sloboda mišljenja i izražavanja kao osnovna ljudska sloboda i temelj demokracije zagaraniran Ustavom i brojnim drugim međunarodnim i domaćim dokumentima je ograničena zabranom govora mržnje.

Umjetničko izražavanje, javna kritička rasprava i satira mogu sadržavati informacije i ideje koje nekog uznemiruju ili vrijeđaju (pa čak izazivaju i zgražanje), no trebaju uživati širi stupanj slobode govora, pa čak i do određenog stupnja pretjerivanja i provokacije, jer tolerancija u dijalogu i različitost stavova su osnova demokracije koja mora moći podnijeti tuđe stavove i u onom slučaju kada su u suprotnosti s našim vlastitim.

U svakom demokratskom društvu neophodno je uspostaviti tu osjetljivu ravnotežu između slobode izražavanja i načina na koji se ta sloboda pretvara u povredu prava drugih članova društva, a koja ravnoteža počiva na načelu razmjernosti. Ekstreman govor (onaj koji šokira, uznemiruje) postaje govor mržnje kada poziva ili ohrabruje na nasilje prema određenoj skupini ili njezinom pripadniku, kada potiče druge na osjećaj mržnje i kada utječe na javni red i mir stvarajući ozračje nasilja.

Kako je ostvarivanje slobode izražavanja vezano uz „dužnosti i odgovornosti“ te podložno zakonski propisanim i nužnim ograničenjima, upravo je na sudovima da u graničnim slučajevima daju konačnu ocjenu gdje prestaje prihvatljivo javno izražavanje i radi li se u konkretnom slučaju o govoru mržnje.

Zaključno o mržnji

Govor mržnje je verbalizirana projekcija destruktivne agresije, te je nažalost oduvijek prisutan u ljudskom društvu kao verbalna manifestacija u koju su uključeni razni psihički mehanizmi. Mržnja ima često nagonske i nesvjesne uzroke, da bi se razni individualni razlozi za govor mržnje razvijali kroz uvjetovanja koja potječu iz malih i srednjih skupina (primarna i šira obitelj, odgojno-obrazovne ustanove, razne interesne i profesionalne skupine...), te na kraju doveli do razloga za mržnju koji se temelje na zbivanjima u velikim skupinama (rasne, nacionalne, vjerske...).

Naravno, posljedica govora mržnje je njegova realizacija, od provala nasilja na sportskim priredbama, preko raznih oblika diskriminacije, pa do međuetničkih sukoba i ratova. Tragično je što se mržnja prenosi međugeneracijski, epidemijski se širi, a teško se sprječava i liječi. Bilo kakvo prisilno pomirenje i nametanje opraštanja je besmisleno i u pravilu rezultira otporom i suprotnim rezultatima od željenih.

Stoga je nužan jasan stav svih uglednih institucija društva koje zajednički moraju biti spremne osuditi govor mržnje, ne samo deklaratorno već doista postupati u duhu tolerancije i nenasilja.

IV. PRAVNA OSNOVA

Pravo na nediskriminaciju univerzalno je ljudsko pravo zajamčeno nizom međunarodnih dokumenata. Načelo jednakog postupanja jedno je od temeljnih vrijednosti i Europske unije, priznato je kao jedno od temeljnih prava Ustavom Republike Hrvatske te sukladno tome uživa posebnu ustavnu zaštitu kao temeljno pravo čovjeka. U odnosu na pravnu osnovu ističu se samo neki međunarodni dokumenti, pravo EU te Ustav Republike hrvatske. Posebno se daje pregled prekršajnopravne zaštite u sprječavanju govora mržnje koja se ostvaruje primjenom više različitih zakona.

Međunarodni dokumenti

Republika Hrvatska stranka je brojnih paktova i konvencija Ujedinjenih naroda koji se odnose za zaštitu od raznih oblika diskriminacije te su u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, dio njenog pravnog poretka, po pravnoj snazi iznad zakona, a to su: Opća deklaracija o ljudskim pravima, 1948., Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, 1966., Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, 1966., Konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, 1965., Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, 1979., Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, 1984., Konvencija o pravima djeteta, 1989. i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, 2007.

Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije⁷

Države članice Konvencije istaknule su u bitnom da Deklaracija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije od 20. studenog 1963 (Rezolucija Opće skupštine 1904 (XVIII) **potvrđuje potrebu brzog ukidanja svih oblika i svih pojava rasne diskriminacije u svim dijelovima svijeta i osiguranja razumijevanja i poštovanja dostojanstva ljudske ličnosti, da je svaka doktrina o superiornosti zasnovanoj na razlici između rasa znanstveno lažna, za osudu s moralnog gledišta i socijalno nepravedna i opasna i da ništa ne bi moglo opravdati, ma gdje to bilo, rasnu diskriminaciju, ni teoretski ni praktično. Isto tako potvrđuju da diskriminacija među ljudima po rasi, boji ili etničkom porijeklu predstavlja smetnju prijateljskim i miroljubivim odnosima među narodima i da može narušiti mir i sigurnost među narodima, kao i skladnu koegzistenciju građana iste države, da je postojanje rasnih prepreka nesuglasivo s idealima svakog ljudskog društva**, pri tome izražavajući zabrinutost zbog pojava rasne diskriminacije koja još postoji u nekim krajevima svijeta, kao i politikama vlada koje se zasnivaju na rasnoj superiornosti ili mržnji, kao što je politika apartheida, segregacije ili odvajanja, te da je nužno poduzimanje svih potrebnih mjera radi brzog ukidanja svih oblika i svih pojava rasne diskriminacije, sprječavanje i borba protiv rasističkih doktrina i prakse kako bi potpomogle razumijevanje među rasama

---

⁷ "Narodne novine – Međunarodni ugovori" broj 12. od 15.10.1993., usvojena i otvorena za potpis i ratifikaciju Rezolucijom Generalne skupštine 2106 A (XX) od 21. prosinca 1965., stupila na snagu: 4. siječnja 1969.

i izgradile međunarodnu zajednicu oslobođenu svih oblika rasne segregacije i diskriminacije.

Opća deklaracija o pravima čovjeka proklamira da se sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka po dostojanstvu i pravima i da se svatko može koristiti svim pravima i svim slobodama navedenima u njoj, bez ikakve razlike, naročito s obzirom na rasu, boju ili nacionalno porijeklo, svi ljudi su jednaki pred zakonom i da imaju pravo na jednaku zaštitu zakona od svake diskriminacije i svakog poticaja na diskriminaciju.

Članak 1.

1. U ovoj Konvenciji izraz "rasna diskriminacija" odnosi se na svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva koji se zasnivaju na rasi, boji, precima, nacionalnom ili etničkom porijeklu i koji imaju za svrhu ili za rezultat da unište ili da ugroze priznavanje, uživanje ili vršenje, pod jednakim uvjetima, prava čovjeka i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom polju ili na svakom drugom polju javnog života.

2. Ova Konvencija ne primjenjuje se na razlikovanja, isključivanja, ograničavanja ili davanja prvenstva koje provodi država stranka ove Konvencije prema tome radi li se o njezinim državljanima ili o nedržavljanima.

3. Nijedna odredba ove Konvencije ne može se tumačiti kao da dira na bilo koji način u zakonske odredbe država stranaka u pogledu državljanstva, prava građanstva ili naturalizacije, pod uvjetom da te odredbe ne prave razlike u odnosu na neku posebnu narodnost.

4. Posebne mjere, koje su donesene jedino u svrhu da se osigura odgovarajući napredak određenih rasnih ili etničkih skupina ili osoba kojima je nužna zaštita koja može biti potrebna radi jamčenja, uživanja i ostvarenja prava čovjeka i osnovnih sloboda pod jednakim uvjetima, ne smatraju se kao mjere rasne diskriminacije, pod uvjetom da nemaju za rezultat održanje različitih prava za razne rasne skupine i da se ne održavaju na snazi kada se postignu ciljevi radi kojih su te mjere bile poduzete.

Članak 2.

1. Države stranke osuđuju rasnu diskriminaciju i obvezuju se da svim odgovarajućim sredstvima i bez odgode provode politiku koja teži da ukine svaki oblik rasne diskriminacije i da potpomažu razumijevanje između svih rasa, i u tu svrhu:

a) država stranka obvezuje se da ne počini nikakvo djelo rasne diskriminacije ili ne vrši rasnu diskriminaciju protiv osoba, skupina osoba ili ustanova, kao i da postupa tako da se sve državne i lokalne javne vlasti i ustanove pridržavaju te obveze;

b) svaka država stranka obvezuje se da ne potiče, brani ili podržava rasnu diskriminaciju koju provodi bilo kakva osoba ili organizacija;

c) svaka država stranka treba da poduzme djelotvorne mjere radi ponovljenog razmatranja vladine državne i lokalne politike i radi izmjene, ukidanja ili poništenja svakog zakona i svakog propisa koji tako djeluje da uvede rasnu diskriminaciju ili da je ovjekovječi tamo gdje ona postoji;

d) svaka država stranka treba da svim odgovarajućim sredstvima, uključujući, ukoliko to okolnosti zahtijevaju, zakonske mjere, zabrani i okonča rasnu diskriminaciju koju provode osobe, skupine ili organizacije;

e) svaka država stranka obvezuje se da potpomaže, gdje je to umjesno, višerasne integracionističke organizacije i pokrete i druga sredstva u svrhu ukidanja pregrada između rasa, kao i da se bori protiv onoga što teži da ojača rasnu podvojenost.

2. Države stranke poduzet će, ako okolnosti to zahtijevaju, na socijalnom, ekonomskom, kulturnom i ostalim poljima, posebne i konkretne mjere za odgovarajuće osiguranje razvoja ili zaštite određenih rasnih skupina ili pojedinaca koji pripadaju tim skupinama u svrhu jamčenja, pod uvjetima jednakosti, punog ostvarenja prava čovjeka i osnovnih sloboda. Te mjere ne mogu ni u kom slučaju imati za rezultat održanje nejednakih ili zasebnih prava za razne rasne skupine, pošto se postignu ciljevi radi kojih su te mjere bile poduzete.

Članak 3.

Države stranke osuđuju napose rasnu segregaciju i apartheid i obvezuju se da sprečavaju, zabranjuju i iskorjenjuju na područjima pod njihovom sudbenašću svaku praksu te prirode.

Članak 4.

Države stranke osuđuju svaku propagandu i sve organizacije koje se rukovode idejama ili teorijama zasnovanim na superiornosti neke rase ili skupine osoba određene boje ili određenog etničkog porijekla ili koje žele da opravdaju ili potiču ma koji oblik rasne mržnje ili diskriminacije; one se obvezuju da usvoje neposredne i pozitivne mjere koje imaju svrhu da iskorijene svako poticanje na takvu diskriminaciju, ili svako djelo diskriminacije, i u tu svrhu, vodeći računa o načelima navedenim u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka i o pravima koja su izričito navedena u članku 5. ove Konvencije, one se naročito obvezuju:

a) da proglase kao krivično djelo svako širenje ideja zasnovanih na rasnoj superiornosti ili mržnji, svako poticanje na rasnu diskriminaciju, sva djela nasilja, ili izazivanje na takva nasilja, uperena protiv ma koje rase ili skupine osoba druge boje ili drugog etničkog porijekla, kao i pružanje pomoći rasističkim aktivnostima, uključujući tu i njihovo financiranje;

b) da proglase kao nezakonite i da zabrane organizacije, kao i organizirane i sve druge propagandne djelatnosti koje potiču na rasnu diskriminaciju i koje je ohrabruju, kao i da proglase da je učešće u tim organizacijama ili u tim djelatnostima zakonom kažnjivo djelo;

c) da ne dopuste javnim vlastima, ni javnim državnim ili lokalnim ustanovama da potiču na rasnu diskriminaciju ili da je pomažu.

Članak 5.

U skladu s temeljnim obvezama navedenim u članku 2. ove Konvencije, državestranke obvezuju se da zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u svim njezinim oblicima i da

jamče pravo svakome na jednakost pred zakonom bez razlike na rasu, boju ili nacionalno ili etničko porijeklo, naročito u pogledu uživanja slijedećih prava:

- a) **pravo na jednak postupak pred sudovima** i pred drugim sudskim organima;
- b) **pravo na osobnu sigurnost i na zaštitu** države od nasilja i tjelesne povrede bilo od strane vladinih službenika, bilo od ma koje osobe, skupine ili ustanove;
- c) **politička prava**, naročito pravo učešća na izborima, prava glasa i kandidature – na temelju općeg i jednakog prava glasa, pravo učestvovanja u vladi, kao i u upravljanju javnim poslovima, na svim razinama, i pravo pristupa, pod jednakim uvjetima, javnim funkcijama;
- d) **ostala građanska prava**, naročito: pravo slobodnog kretanja i izbora boravišta u granicama države; pravo napustiti ma koju zemlju, pa i vlastitu, i pravo povratka u svoju zemlju; pravo na državljanstvo; pravo na sklapanje braka i izbor svog bračnog druga; pravo svake osobe na vlasništvo, kao pojedinca ili u zajednici s drugima; pravo na nasljeđivanje; pravo na slobodu misli, savjesti i vjere; pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; pravo na slobodu miroljubivog zbora i udruživanja;
- e) **ekonomska, socijalna i kulturna prava**, naročito: pravo na rad, na slobodan izbor zvanja, na pravične i zadovoljavajuće uvjete rada, na zaštitu protiv nezaposlenosti, na jednaku zaradu za jednak rad, na pravičnu i zadovoljavajuću nagradu; pravo na osnivanje sindikata i učlanjivanje u njih; pravo na stan; pravo na zdravlje, liječničku pomoć, socijalno osiguranje i socijalne službe; V. pravo na obrazovanje i stručno osposobljavanje; pravo učešća, pod jednakim uvjetima, u kulturnim djelatnostima;
- f) **pravo pristupa na sva mjesta i službe namijenjene općinstvu**, kao što su prijevoz, hoteli, restorani, kavane, kazališta, parkovi.

Članak 6.

Države stranke osigurat će svakom tko je podvrgnut njihovoj sudbenosti stvarnu zaštitu i pravo na žalbu pred nadležnim domaćim sudovima i ostalim državnim organima protiv dijela rasne diskriminacije koja bi, suprotno ovoj Konvenciji, povrijedila njegova individualna prava i njegove osnovne slobode, kao i pravo da od tih sudova traži zadovoljenje ili pravičnu i odgovarajuću naknadu za svaku štetu koju bi pretrpio kao posljedicu takva diskriminacije.

Članak 7.

Države stranke obvezuju se da poduzmu hitne i djelotvorne mjere, naročito na polju nastave, odgoja, kulture i informacija u svrhu borbe protiv predrasuda koje vode rasnoj diskriminaciji i u svrhu potpomaganja razumijevanja, trpeljivosti i prijateljstva među narodima, rasama ili etničkim skupinama, kao i unapređenja ciljeva i načela Povelje Ujedinjenih naroda, Opće deklaracije o pravima čovjeka, Deklaracije Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i ove Konvencije.

Europsko pravo

Europsko pravo je za Republiku Hrvatsku, kao i za druge države članice Europske unije, važan izvor antidiskriminacijskog prava. Jedan od zakona koji su doneseni kako bi se nacionalni pravni okvir uskladio sa standardima Europske unije je i Zakon o suzbijanju diskriminacije. Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, Povelja o temeljnim pravima postala je pravno obvezujući dokument. Članak 21. Povelje kaže kako se zabranjuje bilo kakva diskriminacija na temelju spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili bilo kakvoga drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije. Europsko pravo poznaje brojne direktive na području ravnopravnosti spolova te ima vrlo bogatu sudsku praksu u ovom području. Za razvoj antidiskriminacijskog prava ključna promjena dolazi 1997. godine usvajanjem Amsterdamskog ugovora koji u članku 13. Ugovora o Europskoj zajednici po prvi put uvodi nove diskriminacijske osnove: rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob i spolnu orijentaciju. Na temelju članka 13. usvojene su i dvije direktive s kojima je usklađivanje u Republici Hrvatskoj izvršeno donošenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije. Radi se o Direktivi Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema osobama neovisno o rasnom ili etničkom podrijetlu, koja se odnosi na rasno ili etničko podrijetlo, te Direktivi Vijeća 2000/78/EC od 27. studenog 2000. godine o općem okviru za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, koja se odnosi na dob, invaliditet, spolnu orijentaciju i vjeru.

Dokumenti za zaštitu ljudskih prava Vijeća Europe su: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ETS br.5), 1950., Europska socijalna povelja, 1961., Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (ETS br.148), 1992., Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (ETS br.157), 1995., Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini (ETS br.164), 1997., Strategija Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021.

Najznačajniji dokument Vijeća Europe u kontekstu zaštite od diskriminacije je Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁸ odnosno njen članak 14. te Protokol br. 12. Člankom 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe utvrđeno je da će se uživanje prava i sloboda priznatih u Konvenciji osigurati bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga obilježja. **Protokol 12. sadrži tzv. opću zabranu diskriminacije, za razliku od članka 14. koji zabranjuje diskriminaciju pri uživanju prava i sloboda koji su priznati u Europskoj konvenciji,** Protokolom se zabranjuje diskriminacija pri uživanju svih prava određenih zakonom (tj. svim zakonima koji su na snazi u određenoj državi). Republika Hrvatska potvrdila je Protokol br. 12., koji je stupio na snagu 1. travnja 2005. godine.

---

⁸ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori br. 6/99 – pročišćeni tekst, 8/99, 14/02 i 9/05)

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju i njezine protokole 5. studenoga 1997. godine te je time priznala nadležnost Europskog suda za ljudska prava i obvezatnost njegovih presuda. Samim time preuzeta je i obveza izvršavanja svih konačnih presuda u sporovima u kojima je Republika Hrvatska tužena.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda sastavni je dio hrvatskog pravnog poretka od 6. studenoga 1997. godine te su je sva tijela državne vlasti dužna primjenjivati u okviru nadležnosti svog postupanja, dužna su jamčiti i štiti prava zajamčena Konvencijom. Europski sud za ljudska prava pruža supsidijarnu zaštitu, u slučajevima kada su nacionalna tijela propustila primijeniti ili su pogrešno primijenila neku od odredbi Konvencije.

Republika Hrvatska prihvatila je i Deklaraciju iz Interlakena i Deklaraciju iz Brightona kojom su za sve države članice Konvencije obvezale povećati svijest nacionalnih vlasti (sudske, izvršne i zakonodavne) o konvencijskim standardima te osigurati primjenu tih standarda u državi tako što će:

- poticati nacionalne sudove i omogućiti im da vode računa o bitnim načelima Konvencije, uzimajući u obzir sudsku praksu Suda u vođenju postupka te obrazloženjima iz presuda;
- davati bitne informacije javnim dužnosnicima o obvezama na temelju Konvencije, posebice onima koji vode obuku u pravosudnom sustavu, onima koji su nadležni za primjenu prava te onima koji su nadležni i odgovorni za lišavanje osoba slobode;
- davati odgovarajuće informacije i provoditi stručnu obuku sudaca, odvjetnika i državnih odvjetnika o Konvenciji i to kako tijekom studija, praktične obuke te stručnog usavršavanja.⁹

Europsku Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁰ potpisale su vlade potpisnice, članice Vijeća Europe, uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima koju je Opća skupština Ujedinjenih naroda proglasila 10. prosinca 1948; uzimajući u obzir da ta Deklaracija nastoji osigurati opće i djelotvorno priznanje i poštovanje u njoj proglašanih prava; uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Europe postizanje većeg jedinstva njegovih članica i da je jedan od načina postizanja toga cilja očuvanje i daljnje ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda; potvrđujući svoju duboku privrženost tim temeljnim slobodama koje su osnova pravde i mira u svijetu i koje su najbolje zaštićene istinskom političkom demokracijom, s jedne strane, te zajedničkim razumijevanjem i poštovanjem ljudskih prava o kojima te slobode ovise, s druge strane; odlučne, kao vlade europskih država koje su vođene istinskim duhom političkih ideala i tradicije poštovanja slobode i vladavine prava, koji su njihova zajednička baština,

⁹ Pravosudna akademija, „ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP- građanskopravni aspekt“, Priručnik za voditelje/voditeljice, Damir Kontrec, Vitomir Bojić

¹⁰ „ Narodne novine“-MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

poduzeti početne korake da bi zajednički osigurale ostvarenje određenih prava utvrđenih Općom deklaracijom;

sporazumjele su se kako slijedi:

Članak 1.1

OBVEZA NA POŠTOVANJE LJUDSKIH PRAVA

Visoke ugovorne stranke osigurat će svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u odjeljku I. ove Konvencije.

ODJELJAK I.1 - Prava i slobode

Članak 2.1

PRAVO NA ŽIVOT

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

- a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;
- b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;
- c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

Članak 3. 1

ZABRANA MUČENJA

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Članak 4.1

ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA

1. Nitko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.

2. Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.

3. U svrhu tumačenja ovoga članka pojam "prisilni ili obvezatni rad" ne obuhvaća:

- a) svaki rad koji se u skladu s člankom 5. ove Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovitom izdržavanju kazne ili za vrijeme uvjetnog otpusta na slobodu;
- b) svaku vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obvezatne vojne službe;
- c) svaku službu koja se traži u slučaju nepogode ili nesreće koje ugrožavaju život i blagostanje zajednice;
- d) svaki rad ili službu koji su dio uobičajenih građanskih obveza.

Članak 5. 1

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

- a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda;
- b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obveze;
- c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja;
- d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili o njegovu zakonitom pritvoru radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti;
- e) ako se radi o zakonitom lišenju slobode osoba radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti, o pritvaranju umobolnika, alkoholičara, ovisnika o drogi ili skitnica;
- f) ako se radi o zakonitom uhićenju ili pritvoru neke osobe kako bi je se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja.

2. Svatko tko je uhićen mora u najkraćem roku biti obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima toga uhićenja i o svakoj optužbi protiv sebe.

3. Svatko uhićen ili pritvoren u uvjetima predviđenim stavkom 1.c) ovoga članka mora se u najkraćem roku izvesti pred suca, ili pred drugo zakonom određeno tijelo sudbene vlasti, i ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

4. Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

5. Svatko tko je žrtva uhićenja ili pritvaranja suprotno odredbama ovoga članka ima izvršivo pravo na odštetu.

Članak 6.1

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

2. Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

a) da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega;

b) da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje obrane;

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe;

e) besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava u sudu.

Članak 7. 1

NEMA KAZNE BEZ ZAKONA

1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

2. Ovaj članak ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda.

Članak 8. 1

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Članak 9. 1

SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi

interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Članak 10. 1

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

Članak 11.1

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

Članak 12.1

PRAVO NA BRAK

Muškarci i žene u dobi za sklapanje braka imaju pravo stupiti u brak i osnovati obitelj, u skladu s domaćim zakonima koji uređuju ostvarenje tog prava.

Članak 13.1

PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK

Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Članak 14.1

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed,

političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

Članak 15.1

DEROGIRANJE U VRIJEME IZVANREDNOG STANJA

1. U vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda svaka visoka ugovorna stranka može, u opsegu koji je strogo određen potrebama tih izvanrednih prilika, poduzeti mjere koje derogiraju njezine obveze iz ove Konvencije, uz uvjet da te mjere nisu nespojive s njezinim ostalim obvezama po međunarodnom pravu.

2. Na temelju te odredbe ne može se derogirati članak 2, osim za slučajeve smrti prouzročene zakonitim ratnim činima, niti članci 3, 4. (stavak 1) i 7.

3. Svaka visoka ugovorna stranka koja se posluži tim pravom derogiranja svojih obveza mora glavnog tajnika Vijeća Europe u cijelosti obavijestiti o mjerama koje je poduzela i o razlozima radi kojih je to učinila. Ona će također obavijestiti glavnog tajnika Vijeća Europe o prestanku djelovanja tih mjera i o ponovnoj punoj primjeni svih odredaba ove Konvencije.

Članak 16.1

OGRANIČENJA POLITIČKE DJELATNOSTI STRANACA

Ništa u člancima 10, 11. i 14. neće se smatrati kao da sprječava visoke ugovorne stranke u nametanju ograničenja političkoj djelatnosti stranaca.

Članak 17.1

ZABRANA ZLOUPOTREBE PRAVA

Ništa se u ovoj Konvenciji ne može tumačiti kao da uključuje za bilo koju državu, skupinu ili pojedinca neko pravo da se upusti u neku djelatnost ili da izvrši neki čin koji bi smjerali na uništenje prava ili sloboda priznatih u ovoj Konvenciji ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri nego što se u njoj predviđa.

Članak 18. 1

GRANICE PRIMJENE OGRANIČENJA PRAVA

Ograničenja prava i sloboda dopuštena ovom Konvencijom neće se primjenjivati u druge svrhe osim onih za koje su propisana.

ODJELJAK II. 2 - Europski sud za ljudska prava

Članak 19.

USTANOVLJENJE SUDA

Radi osiguranja poštovanja obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima, ustanovljuje se Europski sud za ljudska prava, dalje: "Sud". On djeluje kao stalni Sud.

V. SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Sve države potpisnice Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda moraju poštivati prava i slobode zajamčene Konvencijom te moraju djelotvorno rješavati povrede tih prava na nacionalnoj razini. Europski sud za ljudska prava predstavlja supsidijarni mehanizam zaštite ljudskih prava, što znači da djeluje kao zaštitnik od povreda koje nisu ispravljene na nacionalnoj razini.

Putem svojih presuda i odluka Europski sud tumači Konvenciju i uspostavlja konvencijske standarde zaštite ljudskih prava koji se primjenjuju na nacionalnoj razini i koje sva tijela državne vlasti trebaju primjenjivati pri obavljanju poslova iz svog djelokruga. To se u prvom redu odnosi na nacionalne sudove i sudišta koji trebaju voditi računa o sudskoj praksi Suda u vođenju postupaka i formuliranju odluka, ali i na sva ostala državna tijela koja provode postupke u kojima se odlučuje o pravima i obvezama pojedinaca te koja su dužna osigurati da politike i zakonodavstvo budu u cijelosti usklađeni s Konvencijom.

Sve presude i odluke u predmetima protiv Republike Hrvatske su obvezujuće za državu, što znači da je Republika Hrvatska dužna poduzeti sve potrebne mjere za izvršenje pojedine presude te osigurati da se takve povrede ne ponavljaju u budućnosti.

Poznavanje i razumijevanje sudske prakse Europskog suda ukazuje se kao važan čimbenik za pravilnu primjenu Konvencije i konvencijskih standarda na nacionalnoj razini i smanjivanje broja zahtjeva protiv Republike Hrvatske pred Europskim sudom.¹¹

Primjer odluke ESLJP koja se odnosi na postupak koji je pokrenut protiv Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava vezano za prekršajni postupak kojom je **ESLJP utvrdio da u okolnostima ovoga predmeta nije došlo do povrede članka 14. Konvencije u vezi sa člankom 3. Konvencije:**

BEGANOVIĆ PROTIV HRVATSKE (Zahtjev br. 46423/06) - presuda

„Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 46423/06) protiv Republike Hrvatske što ga je 9. studenoga 2006. hrvatski državljanin, g. Darko Beganović ("podnositelj zahtjeva") podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija"). 2. Podnositelja zahtjeva zastupao je Centar za prava Roma iz Budimpešte i gđa L. Kušan, odvjetnica iz Ivanić Grada.

---

¹¹ <https://uredzastupnika.gov.hr/sudska-praksa/148>

Okolnosti predmeta

Dana 9. prosinca 1999. Prekršajnom sudu u Zaprešiću podnesen je zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv podnositelja zahtjeva, na temelju tvrdnje da je 8. prosinca 1999. podnositelj zahtjeva (koji je tada imao dvadeset i dvije godine) zajedno s još dvije osobe fizički napao tri maloljetnika D.E., S.C. i I.Š. udarajući ih rukama i nogama po cijelome tijelu, uz istovremeno izvikivanje prostota. Oštetili su i vozilo u vlasništvu majke jedne od žrtava, slomivši mu jedno od prednjih svjetala i prednji branik.

Dana 23. travnja 2000. u večernjim satima naprijed spomenuti D.E. (rođen 17. veljače 1982.), S.C. (rođen 15. studenoga 1982.) i I.Š. (rođen 25. srpnja 1982.), zajedno s četvoricom prijatelja, B.B. (rođenim 17. siječnja 1983.), F.P. (rođenim 28. svibnja 1982.), Z.T. (rođenim 18. prosinca 1981.) i S.T. (rođenim 25. svibnja 1983.), prišli su podnositelju zahtjeva koji je bio u društvu petorice prijatelja i upitali ga za incident od 8. prosinca 1999. Podnositelj zahtjeva tada je verbalno uvrijedio D.E. na osnovi njegovoga srpskog podrijetla. Uslijedila je tučnjava.

Na dane 24. travnja i 8. lipnja 2000. policija je obavila obavijesne razgovore s osobama iz naprijed navedene skupine. Njihovi su se iskazi podudarali glede činjenice da su s podnositeljem zahtjeva bili prijatelji sve do incidenta od 8. prosinca 1999. Dana 23. travnja 2000. dogovorili su se da će podnositelja zahtjeva pronaći i napasti ga. Kad su ga napali, podnositelj zahtjeva izvadio je nož i dvaput probō Z.T.-a. B.B. je potom podnositelja zahtjeva udario drvenim štapom po glavi nakon čega su svi, uključujući i podnositelja zahtjeva, napustili mjesto događaja.

U svome iskazu od 24. travnja 2000. I.Š. je spomenuo da je podnositelj zahtjeva romskoga podrijetla, ali nije dublje ulazio u to pitanje. Mjerodavni dio njegovoga iskaza glasi kako slijedi:

"Što se tiče Darka Beganovića, on je romskog porijekla. Maltretirao je ostale kad god bi netko od njih ostao sam. Prijetio je da će ih napasti, što je kod grupe izazvalo strah, jer su se bojali njega i takvog ponašanja."

Policija je obavila obavijesne razgovore i s podnositeljem zahtjeva i još dva neutralna svjedoka. U svome iskazu podnositelj zahtjeva ni na koji način nije dao naslutiti da je bilo koji od napadača spomenuo njegovo romsko podrijetlo.

(U odnosu na presudu koja se ističe kao primjer izostavljeni su dijelovi koji se odnose na tijek kaznenog i građanskog postupka te posebnu ocjenu Suda vezano za povredu članka 3. i 13. Konvencije.)

Članak 3.

"Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni."

Članak 13.

"Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

Navodna povreda članka 14. u svezi sa člankom 13. Konvencije:

Podnositelj zahtjeva prigovorio je i da su zlostavljanje koje je pretrpio i naknadni postupak što su ga vodila nadležna tijela pokazali da je bio žrtva diskriminacije zbog svoga etničkog podrijetla. Pozvao se na članak 14. Konvencije, u vezi s člankom 3. Konvencije.

Članak 14.

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

Tvrdnje stranaka

Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da su se napad na njega i nedjelovanje nadležnih tijela dogodili zbog činjenice što je romskoga podrijetla. Pozvao se na predmet Nachova i na načelo da se prijavi rasističkog nasilja treba dati najveći prioritet jer rasističko nasilje djeluje posebno razorno na temeljna prava. U tom je pogledu podnositelj zahtjeva ukazao na opću situaciju romskoga stanovništva u Hrvatskoj, kao i na nedavno objavljeno izvješće Europske komisije protiv rasizma i nesnošljivosti (Treće izvješće o Hrvatskoj, CRI (2005) 24, 14. lipnja 2005.).

91. Vlada je izrazila mišljenje da je podnositeljev prigovor na temelju članka 14. potpuno neosnovan. Vlada je ustvrdila da ništa u ponašanju domaćih tijela ne ukazuje na razliku u postupanju prema podnositelju zahtjeva zbog njegovoga romskog podrijetla niti na težnju da se prikriju događaji ili da se potakne napad na njegovu štetu. Tijek događaja nije imao nikakve veze s etničkom podrijetlom podnositelja zahtjeva, već je bio posljedica objektivnih problema s kojima su bila suočena tijela kaznenoga progona tijekom postupka.

92. S tim u vezi, Vlada je nabrojala nekoliko slučajeva u kojima je policija uspješno otkrila osobe koje su počinile kaznena djela protiv osoba romskoga podrijetla i protiv njih pokrenula kazneni progon. Vlada je ustvrdila da se romsko stanovništvo u Hrvatskoj ne susreće sa sustavnim problemima, osim onih povezanih s njihovom otežanom integracijom u društvo, koja se često može susresti i u drugim državama potpisnicama Konvencije.

Ocjena Suda

93. Sud ponavlja da prilikom istrage o incidentima koji uključuju nasilje, državne vlasti imaju dodatnu dužnost poduzeti sve razumne korake kako bi raskrinkali svaki rasistički motiv, te kako bi utvrdili jesu li možda u dotičnim događanjima ulogu odigrale etnička mržnja ili predrasude. Doduše, u praksi će često biti iznimno teško dokazati rasnu motiviranost. Obveza tužene države da istraži sve

eventualne rasističke prizvuke nasilnoga čina predstavlja obvezu da se ulože najveći mogući naponi i ona nije apsolutna; nadležna tijela moraju učiniti ono što je razumno u okolnostima predmeta (vidi Nachova and Others, naprijed citirano, § 160)

94. Sud smatra da naprijed izneseno neizbježno vrijedi i u slučajevima kad postupanje suprotno članku 3. Konvencije počini privatna osoba. Kad bi se prema rasno motiviranom nasilju i brutalnosti postupalo na isti način kao prema slučajevima u kojima nije bilo rasističkih prizvuka, to bi značilo namjerno se oglušiti na specifičnu narav čina koji posebno razorno djeluju na temeljna prava. Ako se rješavanju situacija koje su u biti različite ne pristupi na različiti način, to može predstavljati neopravdano postupanje nepomirljivo s člankom 14. Konvencije (vidi Nachova and Others v. Bulgaria)

95. U ovome slučaju, Sud primjećuje da je policija obavila obavijesne razgovore sa svim navodnim počiniteljima i s podnositeljem zahtjeva, kako bi utvrdila relevantne činjenice u vezi s napadom na podnositelja zahtjeva. **Njihovi su iskazi otkrili da su podnositelj zahtjeva i napadači pripadali istoj skupini prijatelja do 8. prosinca 1999., kad su podnositelj zahtjeva i još dvije osobe fizički napali tri maloljetnika, D.E., S.C. i I.Š., te su uz to i oštetili automobil u vlasništvu majke D.E.-a. Nakon nekoliko mjeseci, žrtve toga napada i njihova četiri prijatelja odlučili su se suprotstaviti podnositelju zahtjeva i napasti ga. Prema mišljenju Suda, te okolnosti pokazuju da je napad na podnositelja zahtjeva zapravo bio čin osвете za njegov prethodni napad, te ničim ne ukazuju na to da bi napad na podnositelja zahtjeva bio rasno motiviran. [GC], br. 43577/98 i 43579/98, § 160, s dodatnim referencama)**

96. Što se tiče podnositeljeve tvrdnje da je jedan od njegovih napadača, I.Š., za vrijeme obavijesnog razgovora u policiji spomenuo podnositeljevo romsko podrijetlo, **Sud primjećuje da iako je istina da je I.Š. to učinio, u njegovoj izjavi nema ničega što bi ukazivalo na to da je podnositeljevo romsko podrijetlo igralo ikakvu ulogu u napadu na njega. U vezi s time, Sud primjećuje da I.Š. nije dao nikakve naznake da su napadači podnositelja zahtjeva napali zbog njegovoga etničkog podrijetla. Sud također primjećuje da niti jedan od ostalih napadača ni na koji način nije spomenuo podnositeljevo podrijetlo.**

97. Na kraju, **Sud primjećuje da niti za vrijeme obavijesnog razgovora na policiji obavljenog ubrzo nakon napada, 8. lipnja 2000., a niti u iskazu danom pred Općinskim sudom u Velikoj Gorici dana 13. siječnja 2003. podnositelj zahtjeva nije naznačio da je bilo koji od njegovih napadača spomenuo njegovo romsko podrijetlo. Činjenično stanje predmeta otkriva da su podnositelj zahtjeva i njegovi napadači zapravo bili pripadali istome krugu prijatelja, te da nema naznake da su podnositeljeva rasa ili etničko podrijetlo igrali ikakvu ulogu u bilo kojemu incidentu.**

98. **Zaključno, Sud smatra da nema dokaza da je napad na podnositelja zahtjeva bio rasno motiviran. Stoga, u okolnostima ovoga predmeta nije došlo do povrede članka 14. Konvencije u vezi sa člankom 3. Konvencije.“**

ĐORĐEVIĆ protiv HRVATSKE (Zahtjev br. 41526/10) - presuda

Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 41526/10) protiv Republike Hrvatske što ga je 12. srpnja 2010. godine dvoje hrvatskih državljana, g. Dalibor Đorđević i gđa Radmila Đorđević („podnositelji“) podnijelo Sudu temeljem članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“)

Podnositelji su rođeni 1977. odnosno 1956. godine i žive u Zagrebu. Prvi podnositelj je osoba lišena poslovne sposobnosti zbog svoje mentalne i tjelesne retardacije. Pohađa radionicu za odrasle u Osnovnoj. školi V.B. u Zagrebu dvanaest sati tjedno. Za njega brine njegova majka, druga podnositeljica. U medicinskoj dokumentaciji od 16. lipnja 2008. godine dostavljenoj u odnosu na prvog podnositelja.

Podnositelji žive u prizemnom stanu u stambenoj zgradi u Španskom, dijelu Zagreba. Osnovna škola A.K. nalazi se u blizini u susjedstvu.

Izgleda da su podnositelji bili maltretirani od srpnja 2008. do veljače 2011. godine. Navode da su ih učenici Osnovne škole A.K., sve maloljetnici, često maltretirali, osobito prvog podnositelja, u svako doba dana, osobito kad se učenici vraćaju kući iz škole u skupinama te kasno poslije podne i navečer, kad se okupljaju bez roditeljskog nadzora na i oko drvene klupe ispred balkona stana podnositelja. Zlostavljanje je, prema navodima podnositelja, motivirano zdravstvenim stanjem prvog podnositelja te srpskim podrijetlom oba podnositelja. Jedna veća skupina djece, također maloljetnika, svakodnevno je dolazila u park ispred stana podnositelja, izvikivala prostote prvom podnositelju, nazivala ga raznim pogrđnim imenima te pisala uvredljive poruke na pločnik. Djeca su često zvonila na podnositeljevo zvono i pitala ide li podnositelj van. Često su pljuvala na prvog podnositelja.

Iz policijskog izvješća od 31. srpnja 2008. godine razvidno je da je druga podnositeljica pozvala policiju u 21:12 sati i prigovorila da nepoznate mlade osobe maltretiraju njenog sina te da su uništile neke predmete na njenom balkonu. Policija je stigla u dom podnositelja u 21:30 sati. Druga podnositeljica im je rekla da su oko 18:00 sati ona i prvi podnositelj otišli iz stana i da je, kad su se vratili oko 21:00 sat, našla oštećeni balkon i svo cvijeće istrgnuto iz tegli. Također je rekla da djeca iz susjedstva već duže vrijeme maltretiraju prvog podnositelja zbog njegove mentalne retardacije. Imenovala je dvoje od te djece. Dana 2. ožujka 2009. godine Centar za socijalnu skrb Susjedgrad naložio je nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi u odnosu na D.K.-a, učenika Osnovne škole A.K. u Zagrebu, zbog njegovih loših rezultata u školi, problematičnog ponašanja i sklonosti počinjenju kaznenih djela. Njegovo sudjelovanje u maltretiranju podnositelja uopće nije spomenuto.

Iz liječničkog nalaza sastavljenog dana 6. travnja 2009. godine razvidno je da je prvi podnositelj psihički i tjelesno maltretiran na ulici i da je na obje ruke imao opekotine od cigareta. Liječnik je zatražio od tijela socijalne skrbi da pokrenu postupak za zaštitu prvog podnositelja kao osobe s teškim psihičkim poremećajem i opisao ga kao mirnu i benignu osobu koja se ne bi mogla braniti i ne zna kako se braniti od zlostavljača.

U pismu poslanom dana 20. travnja 2009. godine pravobraniteljici za osobe s invaliditetom, druga podnositeljica je prigovorila da je dana 4. travnja 2009. godine dvoje djece, D.K. i I.M., maltretiralo prvog podnositelja. Navela je da su, dok su se vozili na svojim biciklima, pristupili prvom podnositelju i opekli mu ruke cigaretama. Također je

prigovorila da prvog podnositelja zbog njegove mentalne retardacije stalno maltretiraju djeca koja pohađaju obližnju školu i da je druga podnositeljica u brojnim prilikama prigovorila Centru za socijalnu skrb Susedgrad kao i nadležnim tijelima Osnovne škole A.K., ali uzalud. Istoga je dana odvjetnica podnositelja prigovorila policiji zbog incidenta od 4. travnja 2009. godine.

Iz policijskog je izvješća od 5. svibnja 2009. godine razvidno je da je policija toga dana u prostorijama II Policijske postaje Zagreb obavila obavijesni razgovor s D.K.-om, rođenim 1997. godine i P.B.-om, rođenim 1995. godine. Mjerodavni dio izvješća u odnosu na D.K.-a glasi:

“Nadalje je isti ispitan da li se sjeća događaja od dana 04.04.2009.g. u Zagrebu...isti navodi da se oko 12,00 sati u navedenoj ulici našao s prijateljem I.M. koji pohađa 7. razred OŠ A.K., i tada su došli stariji dečki P. B. iz 7. razreda iste škole u društvu s dvije Nn muške osobe, koji su se igrali s loptom. U jednom momentu dok se između zgrada igrala osoba za kojeg znaju da je invalid i ima problema od rođenja i stanuje negdje u zgradi u ulici N. P., s nekim klincima, P. je upalio cigaretu i došao do Dalibora, te ga opekao par puta po desnoj ruci, nakon čega su se razbježali jer je osoba počela galamiti.”

Mjerodavni dio izvješća u odnosu na P.B.-a glasi:

„Nadalje je isti upitan da li se sjeća događaja od dana 04.04.2009.g. u Zagrebu..., koji se odnosi na uznemiravanje osobe s invaliditetom Dalibora Đorđević starosti oko 30-40 godina, navodi da nije bio nazočan tom događaju ali je početkom tjedna u jutarnjoj smjeni odmah nakon toga našao se na velikom odmoru s učenikom D. K. koji pohađa 5. razred naveden osnovne škole i isti mu je ispričao, da su on i I. M. u subotu oko 12,00 u ulici .. zgasili čik na ruci od osobe po imenu Dalibor koji živi u toj ulici i radi se o invalidnoj osobi. Na posebno postavljeno pitanje da li zna kako izgleda ta osoba isti navodi da je zalazio prije u tu ulicu i igrao se s dečkima iz kvarta i vidio ga je te se radi o osobi starosti oko 30.g. jače tjelesne građe, sijede crne ravne kraće kose, svjetlije puti, otežano govori. Ista osoba zna se igrati s drugim klincima i oni ga izazivaju a on ih lovi i tuče.“

Iz policijskog je izvješća od 7. svibnja 2009. godine razvidno je da je policija toga dana u prostorijama II Policijske postaje Zagreb obavila obavijesni razgovor s I.M.-om, rođenim 1994. godine. Mjerodavni dio izvješća glasi:

“Nadalje je isti upitan da li se sjeća događaja 04.04.2009.g. u Zagrebu..... koji se odnosi na uznemiravanje osobe s invaliditetom Dalibora Đorđević starosti oko 30–40 godina, isti navodi da se sjeća događaja i da je bila subota... uzeo bicikl i odvezao se .. D. K. i tu su se vozili.. do... ulice .. tu su ... uočili Dalibora osobu koja je invalid od rođenja, kako se igra s loptom s nekom drugim klincima, koji su mu uzeli loptu, i nisu mu dali. Kad je on to vidio rekao je klincima zašto mu ne dadu loptu, a Dalibor je počeo galamiti na njim i mahati rukama. Tada su mu te osobe koje inače ne zna bacile loptu i on mu dohvatio. Tada je prilikom prolaska navedene osobe s biciklom u lijevoj ruci držao opušak od cigarete... u momentu kada su prolazili pored Domagoja isti je počeo mahati rukama i udario ga par puta po ruci, u kojoj je držao cigaretu prilikom čega je došlo do kontakta uslijed čega se Domagoj opekao po ruci i siguran je da ga je opekao samo jedanput, i žao mu je što se to dogodilo i nije mu jasno zašto je Domagoj reagirao tako jer on nije

kriv za to što su mu uzeli loptu. Tada nije bio P. B. koji je učenik iste škole. ... Na posebno postavljeno pitanje da li je Dalibor imao problema s drugim dečkima isti navodi da je često u ulici i da se Dalibor zna igrati s drugim dečkima njegove dobi s loptom, te da ga isti zbog njegove prirode bolesti i izgleda znaju uznemiravati jer im je to interesantno da ga oni zezaju, a da on trči za njima i da ih hvata. Na kraju je majka Renata upućena da obrati pozornost na ponašanje svog sina I. nakon čega je ista izjavila da s njime nema problema, te da joj nije poznato zašto je to učinio.”

16. Dana 19. svibnja 2009. godine II Policijska postaja Zagreb poslala je izvješće Općinskom državnom odvjetniku za mladež navodeći:

- da su dana 16. travnja 2009. godine primili pismo od Centra za socijalnu skrb Susedgrad u kojem se navodi da je taj Centar primio pismo druge podnositeljice u kojem je navela da su D.K. i drugi zlostavljali njenog sina i priložila liječničku dokumentaciju i

- da su dana 30. travnja 2009. godine primili pismo od pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u kojem se navodi da je i ona također od druge podnositeljice primila pismo u kojem je ona zatražila pomoć u vezi s čestim maltretiranjem prvog podnositelja.

Policijska je također obavijestila Općinskog državnog odvjetnika za mladež o obavijesnim razgovorima koje su obavili s djecom D.K., I.M. i P.B.

17. U pismu od 20. svibnja 2009. godine II Policijska postaja u Zagrebu obavijestila je pravobraniteljicu da su obavili razgovor s djecom I.M. i D.K., da su kontaktirali ravnatelja Osnovne škole A.K., da su policijski službenici iz stanice obaviješteni o problemima i da policija redovito vrši obilazak dotične ulice.

18. Dana 17. srpnja 2009. godine policija je obavijestila Centar za socijalnu skrb Susedgrad kako su utvrdili da se prvi podnositelj dana 4. travnja 2009. godine oko podne igrao loptom na ulici s nekim dječacima iz susjedstva koji su mu uzeli loptu, što ga je uznemirilo. Kad su dječaci I.M. i D.K. prošli pokraj prvog podnositelja, on je mahnuo rukama i I.M. mu je nenamjerno opekao ruke.

19. Dana 16. srpnja 2009. godine Centar za socijalnu skrb Susedgrad sastavio je izvješće o prvom podnositelju. Mjerodavni dio izvješća glasi:

“ ...

Zlostavljanje nad Daliborom u naš Ured je prijavila majka Radmila dana 6.08.2008.g. navodeći da se djeca okupljaju oko djevojčica V. i I. K. koje žive u njihovom ulazu, a kod njih dolaze u posjetu. Djevojčice K. su izjavile da one ne zlostavljaju Dalibora već da je za to glavna H.B.

Sa djevojčicama K. i njihovom majkom J. F. je dogovoreno da se djevojčice ne okupljaju ispred zgrade već da se dogovore na nekom drugom mjestu kako bi se izbjegli sukobi.

U ured su pozvani H.-roditelji i H.

H. je izjavila da više neće odlaziti pred zgradu te je jedno vrijeme bio mir.

Nakon toga su počeli dolaziti dečki i u posljednje vrijeme uvijek netko drugi tako da gđa Đorđević više ne zna imena djece, ali su to djeca iz škole AK.

Gđa. Đorđević je ponovo prijavila zlostavljanje 08.04.2009.g. kada je Dalibor bio opečen cigaretom i zlostavljanje se i dalje nastavlja.

Dana 17.06.2009.g. obavljen je razgovor s gđom Đorđević. [Rekla je da] Imaju probleme i nadalje. Stalno se javlja neka nova grupa, koja izazivaju Dalibora, uglavnom su to djeca koja poznaju djevojčice K. Bude dva tri dana mir i onda se ponovno javljaju problemi. Dobro surađuje sa pedagoginjom, defektologinjom i ravnateljem škole.

Prema izjavi gđe Đorđević: 'Dana 16.06.2009.g. prvo su došle djevojčice i stajale su pored klupe. Gđa Đorđević je pozvala Dalibora u kuću, jer zna koliko ih se boji. Na to su one izjavile da brzo odlaze da ne mora ići, a nakon njih došla je grupa dječaka i Dalibora polila vodom iz balona.'

Gđa Đorđević također izjavljuje da se „u posljednje vrijeme V.K. opet sastaje s društvom ispred zgrade, što uznemiruje Dalibora.

O svim događajima je obaviještena škola i MUP.

Škola je obavila razgovor sa svom djecom i roditeljima koji su bili prijavljeni.

Također je MUP II PP provela Kriminalističku obradu nad djecom koja su se zatekla kada je Dalibor bio opečen.

Kako bi se zaustavilo zlostavljanje pismenim putem smo predložili školi da se na početku nove školske godine održe sastanci sa svom djecom i roditeljima, pojedinačno po razredima. Upozna sve s problemima te im dati do znanja da su svi odgovorni dok se ne krivci ne pronađu. Također se predlaže da se održe predavanja i radionice s djecom kako bi ih se upoznalo da postoje osobe s invaliditetom koje imaju isto pravo kao i oni – šetati i živjeti izvan stana, a da ih nitko ne zlostavlja i da im se nitko ne ruga.

Sa djelatnikom II PP I. M. je dogovoreno da se malo više angažira kvartovski policajac i češće obilazi tu adresu kako bi se ulovili počinitelji zlostavljanja.

Dana 14.07.2009.g. izvršen obilazak korisnika u obitelji. Zatečen samo Dalibor. Na pitanje gdje je majka, kaže da ne zna. Također izjavljuje da ga u posljednje vrijeme djeca ne zadirkuju. Dalibor je bio u stanu nikakve djece nije bilo oko kuće.

...”

20. Dana 27. srpnja 2009. godine Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu je obavijestilo drugu podnositeljicu da su navodni počinitelji kaznenog djela nasilničkog ponašanja iz čl. 331. stavka 1. Kaznenog zakona maloljetni D.K. i maloljetni I.M., djeca koja nisu navršila 14 godina života, te da se stoga protiv njih ne može pokrenuti kazneni postupak. Druga podnositeljica je upućena da može podnijeti tužbu za naknadu štete u građanskom postupku.

21. Iz policijskog je izvješća od 5. rujna 2009. godine razvidno da je toga dana druga podnositeljica pozvala policiju u 20:40 sati i prigovorila zbog buke u parku. Kad je policija došla u 20:45 sati druga podnositeljica im je rekla da su djeca u međuvremenu otišla.

22. U liječničkom izvješću za prvog podnositelja sastavljenom dana 8. rujna 2009. godine navodi se da ga stalno zlostavljaju djeca koja su mu opekla ruke, viču na njega i buče

pred njegovim balkonom. Navedeno je da prvi podnositelj treba provoditi vrijeme izvan kuće.

23. U izvješću koje je dana 17. rujna 2009. godine sastavio Centar za socijalnu skrb Susedgrad navodi se da je taj centar obavio razgovor I.M.-om i njegovom majkom. Budući da je I.M. izrazio žaljenje zbog incidenta od 4. travnja 2009. godine, nije bilo potrebe za bilo kakvim daljnjim mjerama.

24. Točno neutvrđenog dana u rujnu 2009. godine ravnatelj Osnovne škole A.K. poslao je pismo roditeljima u kojemu ih je obavijestio da u njihovom susjedstvu živi Dalibor, mladi čovjek s invaliditetom kojega često maltretiraju školska djeca. Izričito je naveo da su djeca priznala „brojne brutalne čine“ protiv njega, kao što su ponižavajuće primjedbe, korištenje uvredljivih izraza i psovanje, izazivajuće ponašanje, uzimanje njegove lopte te nanošenje opekotina na njegove ruke cigaretama. Od roditelja je zatraženo da razgovaraju s djecom i upozore ih na moguće posljedice takvog ponašanja.

25. Relevantni dio pisanog zapisnika o roditeljskom sastanku održanom dana 30. rujna 2009. godine u Osnovnoj školi A.K. glasi kako slijedi:

“...

Na svim roditeljskim sastancima u novoj školskoj godini upozoravali smo roditelje na mladića s posebnim potrebama koji stanuje neposredno blizu škole, kojeg naši učenici zlostavljaju najčešće verbalno, a ponekad i fizički. Njegova majka često traži pomoć školskih djelatnika, uključen je i Centar za socijalnu skrb i Državna pravobraniteljica za osobe s posebnim potrebama. Roditelji su zamoljeni da razgovaraju sa svojom djecom i osvijeste kod njih problem prihvaćanja različitosti i potrebe za mirnim suživotom.

Prisutni roditelji su komentiralo ovaj problem, prema navodima nekih i sam mladić zna biti verbalno agresivan, istovremeno pristupa mlađim djevojčicama na neadekvatan način pa one kod kuće izražavaju strah i zaobilaze prostor gdje se mladić najčešće zadržava. Neki čak smatraju da javni prostor nije za njega i da bi trebao boraviti u za njega primjerenijim uvjetima ili u parku ali uz stalni nadzor staratelja. Ravnatelj je primio na znanje i obećao kontaktirati CZSS.

...”

26. Dana 1. listopada 2009. godine odvjetnica podnositelja poslala je pisani prigovor Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu. Navela je da su njene stranke dva hrvatska državljana srpskog podrijetla, majka i sin koji boluje od mentalne i tjelesne retardacije. Objasnila je da njene stranke žive oko sedamdeset metara od Osnovne škole A.K., da ih školska djeca stalno maltretiraju, u svako doba dana, a pretežno kad se djeca vraćaju iz škole u skupinama, kasno poslije podne i navečer kada se bez roditeljskog nadzora okupljaju na klupi ispred balkona podnositelja. Navela je da to maltretiranje traje već oko četiri godine te da je motivirano srpskim porijeklom oba podnositelja i invaliditetom prvog podnositelja. Skupina djece u dobi od deset do četrnaest godina svakodnevno dolazi pred stambenu zgradu u kojoj žive podnositelji, izvikuje uvrede i prostote i naziva ih pogrđnim imenima. Napisali su i uvredljive primjedbe na pločniku ispred zgrade.

Odvjetnica je nadalje opisala incident od 4. travnja 2009. godine. Pozivajući se na članke 8. i 13. Konvencije, prigovorila je da u hrvatskom pravnom sustavu nema djelotvornog pravnog sredstva za zaštitu od nasilničkih čina djece.

Također je opisala događaje od 5. i 7. rujna 2009. godine, kad je skupina djece vrijeđala prvog podnositelja odnosno kada su mu oduzeli loptu. Dana 10. rujna 2009. godine skupina dječaka urinirala je ispred vrata podnositelja. Dana 14. rujna 2009. godine oko četrnaest učenika iz četvrtog i petog razreda gurnula je podnositelja, uvrijedila ga i oduzela mu loptu. Dan nakon toga jedan mu je dječak izvikivao uvrede.

Također je navela da su djeca u barem deset različitih prigoda fizički napala prvog podnositelja i često na njega pljuvala. Dana 31. srpnja 2008. godine djeca su uništila balkon podnositelja na način da su iščupala svo cvijeće iz tegli te bacala kamenje i blato na balkon. Nekoliko dana kasnije bacili su kartonsku kutiju čokoladnog mlijeka na balkon.

Druga podnositeljica je prijavila maltretiranje socijalnim službama, policiji, pravobraniteljici za osobe s invaliditetom i školskim vlastima. Usprkos dobroj volji svih kojih se to tiče, maltretiranje podnositelja se nastavilo.

27. U liječničkom izvješću za prvog podnositelja, sastavljenom dana 7. listopada 2009. godine navedeno je da ga djeca stalno maltretiraju.

28. U liječničkom nalazu za prvog podnositelja sastavljenom dana 9. studenog 2009.

godine navedeno je da su ga prije nekoliko dana napala djeca, što ga je jako uznemirilo. Preporučena je psihoterapija.

29. U liječničkom nalazu za prvog podnositelja sastavljenom dana 14. prosinca 2009. godine navedeno je da „su ga svi bez milosti grudali“, što ga je uplašilo.

30. U liječničkom nalazu za prvog podnositelja sastavljenom dana 14. siječnja 2010. godine navedeno je da prvi podnositelj pati od stalne napetosti i osjećaja da je progonjen jer „ništa nije učinjeno kako bi se riješila njegova situacija“.

31. U policijskom izvješću od 19. ožujka 2010. godine navedeno je da je druga podnositeljica pozvala policiju toga dana u 21:18 sati zbog „problema s djecom“. Kad je policija stigla u 21:25 sati, druga im je podnositeljica rekla da su se djeca igrala loptom u parku, da su bacila loptu na njen prozor i pobjegla.

32. U liječničkom nalazu za prvog podnositelja sastavljenom dana 11. travnja 2010. godine navedeno je da je prvog podnositelja napala skupina djece i da je loptom udaren u nos.

33. Podnositelji su tvrdili da je dana 13. svibnja 2010. godine skupina djece, uključujući P.-a, gurnula prvog podnositelja na željeznu ogradu u parku. Pao je i udario se u glavu i desnu nogu. Tri je dana bio dezorijentiran i nekomunikativan. Iz liječničke dokumentacije od istoga dana razvidno je da je prvi podnositelj zadobio otok desne noge i oguljotinu kože na lijevoj strani čela. Pet dana nije mogao hodati, a druga je podnositeljica za njega morala posuditi invalidska kolica. U liječničkom se nalazu također navodi da je prvi podnositelj krivo stao i iskrenuo zglobove te se također udario u glavu.

34. Dana 14. svibnja 2010. godine druga podnositeljica prigovorila je policiji da je dana 13. svibnja 2010. godine dječak, P.B. gurnuo prvog podnositelja u zid i da mu je uzeo loptu.

35. Dana 20. svibnja 2010. godine odvjetnica podnositelja pisala je Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu, prigovarajući da je od njenog posljednjeg pisma iz rujna 2009. godine bilo daljnjih incidenata nasilja i maltretiranja podnositelja. Relevantni dio pisma glasi:

“ ...

Dana 5. studenog 2009.g. dvojica dječaka (stranke navode da je jednome ime P.) verbalno su napala Dalibora Đorđevića zbog čega se Dalibor Đorđević preplašio.

Radmila Đorđević je o svemu obavijestila pedagoga škole A. K., međutim do danas nije primila nikakav odgovor.

Dana 14. prosinca 2009.g. prolazeći pokraj prozora obitelji Đorđević skupina nepoznate djece je u prozor obitelji Đorđević bacala grude snijega. Dana 18. i 21. prosinca skupina djece je zasula balkon obitelji Đorđević snijegom.

Dana 15.prosinca 2009.g. skupina djece je ispred zgrade u ulici ... vrijeđala i ismijavala Dalibora Đorđevića. Dana 22.veljače 2010.g. gospođa Đorđević je primila poziv od socijalne radnice J. S. koja joj je rekla da je jedini način da riješi nastalu situaciju podizanje tužbe.

Dana 19 .ožujka 2010. djeca su bacala loptu u prozore obitelji Đorđević o čemu je obaviještena PP Črnomerec koji su došli na mjesto događaja te o tome sačinili zapisnik. Dana 20. ožujka 2010. skupina djece je u gradskom autobusu glasno vikala „Dalibor, Dalibor“, što je Dalibora Đorđevića uznemirilo.

Dana 10. travnja 2010., dječak, za kojeg moje stranke znaju da se zove Robert, napucao je Dalibora Đorđevića s loptom u nos, uslijed čega je Dalibor Đorđević bio dezorijentiran, ustrašen, te se žalio na bolove. Iste večeri gospođa Đorđević je otišla u PP Črnomerec te djelatnike policije obavijestila o događaju. S gospođom Đorđević je obavljen razgovor u trajanju od više od dva sata, te je policijski službenik izražavajući žaljenje zbog problema obitelji Đorđević, gospođi Đorđević rekao da se nažalost ne može ništa poduzeti, jer da bi bilo kakva istraga o svemu pokazala da su se djeca samo šalila.

Dana 13.svibnja 2010. skupina djece od kojih se jedan zvao P., gurnula je Dalibora Đorđevića na željeznu ogradu parku.. Pao je i udario se u desnu nogu. Uslijed pada i udaraca Dalibor Đorđević je tri dana bio potpuno dezorijentiran i nekontaktibilan

Dana 18. svibnja 2010.g. dok se Dalibor Đorđević ljuljao na ljuljačci, pristupila je skupina djece te su pokazivali Daliboru Đorđeviću i njegovoj majci „srednji prst“, a dvije djevojčice su vikale „Dalibore, glup si“, nakon čega su djeca pobjegla u školu.“

36. Istoga je dana odvjetnica prigovorila zbog maltretiranja podnositelja pravobraniteljici za djecu i zatražila savjet.

37. Podnositelji su naveli da je dana 24. svibnja 2010. godine skupina dječaka udarila podnositeljevom glavom u željeznu ogradu u parku i rekla da su u tome uživali. U

liječničkom je izvješću za prvog podnositelja sastavljenom istoga dana navedeno da je bio gurnut na željeznu ogradu i udario o nju glavom.

38. Dana 25. svibnja 2010. godine Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu obavijestilo je odvjetnicu podnositelja da nije nadležno u toj stvari jer se prigovori tiču djece koja nisu kazneno odgovorna.

39. Dana 26. svibnja 2010. godine ravnatelj Osnovne škole A.K. obavijestio je odvjetnicu podnositelja da su školske vlasti poduzele sve mjere koje su smatrale odgovarajućim, kao što je razgovor s dotičnim učenicima i davanje informacija svim roditeljima na roditeljskim sastancima o problemima s kojima su se podnositelji susreli s učenicima.

40. Dana 31. svibnja 2010. godine pravobraniteljica za djecu obavijestila je odvjetnicu podnositelja da nije nadležna u toj stvari.

41. U liječničkom izvješću za prvog podnositelja sastavljenom dana 29. lipnja 2010. godine navedeno da je stalno izložen napadima djece u susjedstvu.

42. U liječničkim izvješćima za prvog podnositelja sastavljenim dana 29. lipnja, 25. listopada, 24. studenog 2010. i 9. veljače 2011. godine navedeno da je prvi podnositelj stalno izložen napadima djece u susjedstvu.

43. Dana 1. srpnja 2010. godine policija je obavila razgovor s P.B.-om, učenikom Osnovne škole A.K. o incidentima od 13. i 14. svibnja 2010. godine, u kojem je on zanijekao svoje sudjelovanje.

44. Podnositelji navode da su dana 13. srpnja 2010. godine u 21 sat četiri dječaka i jedna djevojčica opetovano glasno izgovarali prostote ispod prozora podnositelja. Kad je druga podnositeljica zatražila da se utišaju odgovorili su provokativno, koristeći srpski dijalekt u izravnoj aluziji na srpsko porijeklo podnositelja, govoreći joj: "Zovi bre policiju, mi se ne bojimo". Druga podnositeljica je ovaj incident prijavila dana 14. srpnja 2010. godine socijalnom radniku Centra za socijalnu skrb Susedgrad, gđi J.S.

45. Dana 19. srpnja 2010. godine Centar za socijalnu skrb Susedgrad obavio je razgovor s V.K., koja živi u istoj stambenoj zgradi kao i podnositelji. Zanijekala je svoje sudjelovanje u maltretiranju podnositelja. Također je rekla da se djeca i alkoholičari često skupljaju na klupi ispred stambene zgrade u kojoj ona živi i da vrište, što iritira i njenu obitelj.

46. Dana 2. kolovoza 2010. godine Centar za socijalnu skrb Susedgrad obavijestio je policiju da je druga podnositeljica prigovorila zbog stalnog maltretiranja prvog podnositelja i nasilja protiv njega. Od policije je zatraženo da poduzmu odgovarajuće mjere.

47. Dana 26. kolovoza 2010. godine policija je obavila razgovor s Z.B.-om, učenikom koji pohađa Osnovnu školu A.K. koji je zanijekao bilo kakvo sudjelovanje u maltretiranju prvog podnositelja.

48. Dana 27. kolovoza 2010. godine druga podnositeljica je zatražila od Grada Zagreba da se ukloni drvena klupa ispod njihovog prozora.

49. Podnositelji navode da je dana 31. kolovoza 2010. godine, oko 15:00 sati, kad su se vraćali kući iz dućana, jedan dječak njima poznat kao M. prošao kraj njih na biciklu i izvikivao uvrede prvom podnositelju, govoreći, među ostalim: „Dalibor je peder“. Prvi podnositelj se osjetio krajnje uzrujanim i pod pritiskom.

50. Podnositelji su naveli da su 1. rujna 2010. godine oko 18:45 tri dječaka na biciklima stigla pred njihov prozor te bacala smeće i vrištala. U 19:20 sati okupilo se više djece oko drvene klupe ispred prozora podnositelja i opetovano udaralo u obližnju metalnu ogradu, stvarajući na taj način veliku buku. Također su bacili kamen na prozor podnositelja i glasno govorili nepristojne primjedbe. U 22:03 sati druga podnositeljica je pozvala policiju. Budući da policija nije stigla, ponovno ih je pozvala u 22:28 sati. Policija je rekla da će doći ali da imaju i druge pozive na koje također trebaju odgovoriti. Policija je stigla u 22:32 sati i rekla djeci da se odmaknu nekoliko metara od prozora podnositelja. Nisu ni pokušali identificirati djecu. U policijskom se izvješću od tog istog datuma navodi da je druga podnositeljica pozvala policiju u 21:21 sati i prigovorila zbog buke u parku. Kad je policija došla u 22:35 sati nije nikoga zatekla pred zgradom.

51. Podnositelji su naveli da se dana 3. rujna 2010. godine skupina od oko desetoro djece skupila oko klupe i proizvodila nepodnošljivu buku. U 22:15 sati druga podnositeljica je pozvala policiju, koja je stigla u 22:40 sati i naložila djeci da odu, bez da su ih pokušali identificirati. U policijskom se izvješću od tog istog datuma navodi da je druga podnositeljica pozvala policiju u 21:20 sati i prigovorila zbog buke u parku. Kad je policija došla u 22:25 sati nije nikoga zatekla pred zgradom.

52. Podnositelji navode da su dana 5. rujna 2010. godine u oko 21:00 sat, kad su se vraćali iz crkve, primijetili da je dok su bili odsutni, na njihov prozor bačena neidentificirana bijela tvar. Pred njihovim je prozorom također vrištalo nekoliko djece. U 22:00 sati druga podnositeljica je pozvala policiju. Podnositelji su nadalje naveli da su se dana 7., 8., 14., 23. i 27. rujna 2010. godine djeca skupila oko klupe i proizvodila nepodnošljivu buku.

53. Dana 23. rujna 2010. godine policija je obavila razgovor s I.S.-om, učenikom koji pohađa Osnovnu školu A.K. koji je zanijekao bilo kakvo sudjelovanje u maltretiranju prvog podnositelja.

54. Podnositelji su naveli da su se dana 2. listopada 2010. godine petorica dječaka okupila oko klupe i bučila. U 19:40 sati sedmorica dječaka bacala su lopte na prozor podnositelja i bučila do kasno u noć. U 23:38 sati druga podnositeljica je pozvala policiju, koja je stigla petnaest minuta iza ponoći i naložila djeci da odu, bez da su im postavili bilo kakva pitanja ili ih pokušali identificirati. U policijskom se izvješću od tog istog dana navodi da je druga podnositeljica pozvala policiju u 23:40 sati i prigovorila zbog buke. Kad je policija došla u petnaest minuta iza ponoći nje nikoga zatekla pred zgradom.

55. Podnositelji su nadalje naveli da ih je dana 4. listopada 2010. godine u 4 sata ujutro probudio automobilski alarm ispod njihovog prozora. Neka djeca su lupala na vanjski zid njihovog stana, stvarajući vrlo veliku buku. Te je noći uginuo zec, kućni ljubimac prvog podnositelja, te je on smrt zeca pripisao događajima od te noći, što ga je iznimno uzrujalo. Dana 15. listopada 2010. godine, dok su podnositelji bili odsutni, netko je pljuvao na prozor njihove dnevne sobe, sve dok nije bio potpuno prekriven slinom. Dana

23. listopada te 7., 14. i 19. studenog 2010. godine skupina djece okupila se oko klupe, jako bučeći.

56. Dana 17. studenog 2010. godine Grad Zagreb obavijestio je drugu podnositeljicu da je njen zahtjev za uklanjanje klupe postavljene ispod balkona njihova stana odbijen.

57. Podnositelji su naveli da je dana 22. studenog 2010. godine, dok su se vraćali kući iz dućana, skupina djece za njima vikala: "Dalibor, Dalibor!" Prvi podnositelj je bio paraliziran od straha i pitao svoju majku zašto ga ne puste na miru. Druga podnositeljica je pisala Uredu Predsjednika Republike Hrvatske i pravobraniteljici za osobe s invaliditetom o zlostavljanju njenog sina, tražeći njihovu pomoć u vezi s micanjem klupe. Dana 5. prosinca 2010. godine oko ponoći neka su djeca bacala grude snijega na prozor podnositelja, što je prestravilo prvog podnositelja.

58. Dana 14. prosinca 2010. godine pravobraniteljica za osobe s invaliditetom preporučila je Gradu Zagrebu da se klupa ukloni. Klupa je uklonjena u veljači 2011. godine. Podnositelji navode da su istoga dana djeca uništila metalni spremnik ispod njihovog prozora u kojem su bili smješteni plinomjeri.

59. Podnositelji su nadalje naveli da su se daljnji incidenti događali kako slijedi. Dana 5. veljače 2011. godine skupina djece provocirala je drugu podnositeljicu na ulici, koristeći srpski dijalekt ("De si bre?"). Dana 8. veljače 2011. godine u 18:40 sati neka su djeca zvonila na zvono na kućnim vratima podnositelja i pobjegla. Dana 10. veljače 2011. godine podnositelji su otišli frizeru, odabravši zaobilazni put kako bi izbjegli djecu. Međutim, susreli su skupinu djece koja su vikala "Dalibor!" na provokativan način. Dana 13. veljače 2011. godine u 12:30 sati sedmorica dječaka trčala su oko stana podnositelja, lupali su po zidovima, penjali se na njihov balkon, navirivali se u stan i glasno se smijali. U 21:45 sati skupina dječaka pjevala je pjesmu „Mi smo Hrvati“ ispod prozora podnositelja.

60. U liječničkom je izvješću od 9. ožujka 2011. godine u odnosu na prvog podnositelja navedeno da zbog stresa često grize usne i šake, da ima trzaj u lijevom oku i simptome psorijaze. Također se navodi da je često napadan i ismijavan i da mu je potrebno osigurati mirno i prijateljsko ozračje.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav

1. Mjerodavne odredbe

61. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998 (pročišćeni tekst), 113/2000, 124/2000 (pročišćeni tekst), 28/2001 i 41/2001 (pročišćeni tekst), 55/2001 (ispravak) i 76/2010) glase kako slijedi:

Članak 14.

„Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.“

Članak 21.

„Svako ljudsko biće ima pravo na život.

...”

Članak 23.

„Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja.

...”

Članak 35.

„Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.“

Članak 140.

„Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava. ...”

2. Sudska praksa Ustavnog suda

62. U svojim odlukama br. U-I-892/1994 od 14. studenog 1994. godine („Narodne novine“, br. 83/1994) i U-I-130/1995 od 20. veljače 1995. godine („Narodne novine“, br. 112/1995) Ustavni sud je zaključio da sva prava zajamčena Konvencijom i njenim Protokolima treba smatrati i ustavnim pravima koja imaju jednaku snagu kao i odredbe Ustava.

D. Kazneni zakon

63. Mjerodavni dijelovi Kaznenog zakona („Narodne novine“, br. 110/1997) glase kako slijedi:

Članak 10.

„Kazneno se zakonodavstvo ne primjenjuje prema djetetu koje u vrijeme kad je počinilo kazneno djelo nije navršilo četrnaest godina života.“

C. Zakon o prekršajima

64. Mjerodavni dio Zakona o prekršajima („Narodne novine“, br. 107/2007) glasi kako slijedi:

Članak 9.

„(1) Osoba koja u vrijeme počinjenja prekršaja nije navršila četrnaest godina života ne odgovara za prekršaj.

(2) Kada se osoba iz stavka 1. ovoga Zakona učestalo ponaša na način kojim ostvaruje obilježja težih prekršaja, nadležno državno tijelo za postupanje povodom počinjenih prekršaja obavijestit će o ponašanju te osobe roditelje ili skrbnike i Centar za socijalnu skrb prema njezinu prebivalištu ili boravištu njezinih roditelja ili skrbnika.

(3) Za počinjeni prekršaj osobe iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se roditelj...ako je taj prekršaj u izravnoj vezi s propuštenim nadzorom roditelja ili drugog tko je nadzirao tu osobu.“

D. Zakon o upravnim sporovima

65. Zakon o upravnim sporovima („Službeni list Socijalističke federativne republike Jugoslavije“, br. 4/1977 i „Narodne novine Republike Hrvatske“, br. 53/1991, 9/1992 i 77/1992 - na snazi do 31. prosinca 2011.) u svom mjerodavnom dijelu propisuje kako slijedi:

Članak 66.

„O zahtjevu za zaštitu ustavom zajamčenog prava i slobode čovjeka i građanina, ako je takva sloboda ili pravo povrijeđeno konačnim pojedinačnim aktom a nije osigurana druga sudska zaštita odlučuje sud nadležan za upravne sporove odgovarajućom primjenom ovoga zakona.“

66. U člancima 67. do 76. propisan je postupak za zaštitu ustavom zajamčenih prava i sloboda čovjeka i građanina od nezakonitih faktičkih (fizičkih) radnji javnih vlasti, ako nije osigurana druga sudska zaštita. Prema sudskoj praksi domaćih sudova, zaštita od nezakonitih „radnji“ obuhvaća i propuste (na primjer Ustavni sud je u svojoj odluci br. Us-2099/89 od 21. rujna 1989., a Vrhovni sud u svojoj odluci br. GŽ-9/1993 od 6. travnja 1993. godine presudio da to što upravne vlasti nisu provele svoj vlastiti ovršinalog predstavlja „nezakonitu radnju“ u smislu članka 67. Zakona o upravnim sporovima).

67. Članak 67. propisuje da se takav postupak pokreće podnošenjem tužbe za zaštitu od nezakonite radnje nadležnom općinskom sudu. Tužba mora biti podnijeta protiv tijela javne vlasti kojem se faktična radnja (ili propust) može pripisati (tuženik).

68. Temeljem članka 72. tužbu treba proslijediti dotičnom tijelu javne vlasti na odgovor u roku koji odredi sud koji vodi postupak. Međutim, odluka se može donijeti čak i bez takvog odgovora kad tvrdnje navedene u tužbi daju pouzdanu osnovu za odluku.

69. Članak 73. propisuje da sud odlučuje o osnovanosti tužbenog zahtjeva presudom. Presudom kojom prihvaća tužbeni zahtjev sud će tuženiku zabraniti daljnje vršenje nezakonite radnje i, prema potrebi, naložiti restitutio in integrum.

70. Članak 74. propisuje da u postupku „zaštite od nezakonitih radnji“ sudovi na primjeren način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku.

E. Zakon o obveznim odnosima

71. Mjerodavne odredbe Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, br. 35/2005 i 41/2008 – “ZOO iz 2006.”), koji je stupio na snagu dana 1. siječnja 2006. godine i koji je ukinuo bivši ZOO iz 1978. godine (vidi slijedeći stavak) glasi kako slijedi:

Prava osobnosti

Članak 19.

„(1) Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom.

(2) Pod pravima osobnosti u smislu ovoga Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.

(3) Pravna osoba ima sva navedena prava osobnosti, osim onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe, a osobito pravo na ugled i dobar glas, čast, ime, odnosno tvrtku, poslovnu tajnu, slobodu privređivanja i dr.“

Članak 1046.

„Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).“

Zahtjev da se prestane s povredom prava osobnosti

Članak 1048.

„Svatko ima pravo zahtijevati od suda ili drugog nadležnog tijela da naredi prestanak radnje kojom se povređuje pravo njegove osobnosti i uklanjanje njome izazvanih posljedica.“

Mjerodavna sudska praksa

72. Glede pitanja koja prava fizičkih osoba, osim onih nabrojanih u članku 19. Zakona o obveznim odnosima treba smatrati pravima osobnosti, treba primijetiti da su hrvatski sudovi do sada samo slijedeća od tih prava tumačili kao prava osobnosti: pravo na život, pravo na tjelesni i psihički integritet (zdravlje), pravo na slobodu, pravo na čast i ugled, pravo na privatnost osobnog i obiteljskog života, pravo na tajnost pisama i osobnih pismena, pravo na osobni identitet (osobito pravo na sliku, glas i ime neke osobe) i moralna prava autora.

73. Mjerodavni dio odluke Ustavnog suda br. U-III-1437/2007 od 23. travnja 2008. godine, koji se odnosi na pravo na naknadu u odnosu na prava osobnosti, glasi kako slijedi:

“...

Hrvatski Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 35/05.) je u članku 1046. definirao neimovinsku štetu kao povredu prava osobnosti. Drugim riječima, svaka povreda prava osobnosti predstavlja neimovinsku štetu.

Pojam prava osobnosti Zakon o obveznim odnosima daje u članku 19. stavku 2. gdje se kao prava osobnosti u smislu tog Zakona navode: pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr.

Stoga valja zaključiti da je u ovom slučaju došlo do povrede ljudskog ustavnog i osobnog dobra, jer je podnositelj bio u zatvorskim uvjetima koji nisu sukladni standardima koji su propisani Zakonom o izdržavanju kazne zatvora, a isti su protivni i pravnom standardu

koji je propisan člankom 25. stavkom 1. Ustava. Zbog toga su sudovi dužni odrediti odštetu i za tu povredu ljudskog dostojanstva.

...”

F. Zakon o suzbijanju diskriminacije

74. Mjerodavni dio Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/2008) glasi kako slijedi:

Članak 1.

„(1) Ovim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

(2) Diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatra se stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz stavka 1. ovoga članka, kao i osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama.

...”

Članak 8.

„Ovaj se Zakon primjenjuje na postupanje svih državnih tijela.....pravne osobe te na fizičke osobe.....“

Članak 16.

„Svatko tko smatra da mu je zbog diskriminacije povrijeđeno neko pravo može tražiti zaštitu toga prava u postupku u kojem se o tom pravu odlučuje kao o glavnom pitanju, a može tražiti i zaštitu u posebnom postupku propisanom u članku 17. ovoga Zakona.“

Članak 17.

„Osoba koja tvrdi da je žrtva diskriminacije po odredbama ovoga Zakona ovlaštena je podnijeti tužbu i tražiti:

1. da se utvrdi da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđenje diskriminacije),

2. da se zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije),

da se naknadi imovinska i neimovinska šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete),

4. da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

...”

III MJERODAVNI DOKUMENTI VIJEĆA EUROPE

A. Odbor ministara

75. Mjerodavni dijelovi Preporuke Rec(2004)10 Odbora ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama (koju je Odbor ministara donio dana 22. rujna 2004. godine na 896. sastanku zamjenika ministara) glase:

“ ...

Imajući u vidu, osobito:

...

- Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenog 1950. godine i njenu primjenu od strane tijela osnovanih na temelju te Konvencije;

...

II. DIO - Opće odredbe

Članak 3. Zabrana diskriminacije

1. Zabranjen je svaki oblik diskriminacije na osnovi duševne smetnje.
2. Države članice trebaju poduzeti odgovarajuće mjere za uklanjanje diskriminacije utemeljene na duševnoj smetnji.

Članak 4.– Građanska i politička prava

1. Osobe s duševnim smetnjama imaju pravo izvršavati sva svoja građanska i politička prava.
2. Sva ograničenja u izvršavanju tih prava trebaju biti u skladu s odredbama Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te se ne smiju temeljiti na pukoj činjenici da osoba ima duševnu smetnju.

...

Članak 7. - Zaštita ranjivih osoba s duševnim smetnjama

1. Države članice trebaju se pobrinuti da postoje mehanizmi za zaštitu ranjivih osoba s duševnim smetnjama, osobito onih koje nemaju **spособnost dati pristanak ili koje možda nisu sposobne oduprijeti se povredama svojih ljudskih prava.**
2. **Zakonom treba propisati mjere za zaštitu ekonomskih interesa osoba s duševnim smetnjama, kada je to prikladno."**

76. Mjerodavni dijelovi Preporuke Rec(2006)5 Odbora ministara državama članicama vezana uz Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u

društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015. (koju je donio Odbor ministara dana 5. travnja 2006. godine na 961. sastanku zamjenika ministara) glasi1:

1 Op.p.: Prijevod preuzet sa http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/Rec_2006_5%20Croate.pdf

“...

Imajući na umu Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ETS br. 5);

...

3.12. Akcijska smjernica br. 12.: Pravna zaštita

3.12.1. Uvod

Ljudi s invaliditetom imaju pravo svugdje pred zakonom biti priznati kao osobe. Kad im je potrebna pomoć da bi mogli ostvariti ovo pravo, države članice moraju osigurati da im to bude zajamčeno zakonom.

Osobe s invaliditetom čine raznoliku skupinu, ali svima im je, u manjoj ili većoj mjeri, zajednička potreba za dodatnom zaštitom da bi mogle u potpunosti uživati svoja prava te sudjelovati u društvu na jednakim temeljima poput drugih članova društva.

Potreba da se posebna pozornost obrati na situaciju osoba s invaliditetom, u smislu njihova ravnopravnog uživanja prava, potvrđena je inicijativama poduzetim na nacionalnim i na međunarodnoj razini.

Načelo nediskriminacije trebalo bi biti temelj za politike vlada koje osiguravaju jednakost mogućnosti osobama s invaliditetom.

Pristup pravnom sustavu temeljno je pravo u demokratskom društvu, no osobe s invaliditetom često nailaze na brojne zapreke, uključujući i nemogućnost fizičkog pristupa. To zahtjeva poduzimanje niza mjera i pozitivno djelovanje, uključujući opće razine svijesti među pravnim stručnjacima o pitanjima invaliditeta.

3.12.2. Ciljevi

i. Osigurati djelotvoran pristup pravdi osobama s invaliditetom na ravnopravnim temeljima s drugim osobama;

ii. štiti i promicati uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom na ravnopravnim temeljima s drugim osobama.

3.12.3. Konkretni aktivnosti država članica

i. Pružiti zaštitu od diskriminacije konkretnim zakonodavnim mjerama, ustrojavanjem tijela, postupaka izvješćivanja te mehanizama pomoći;

ii. osigurati da odredbe koje diskriminiraju osobe s invaliditetom budu izbrisane iz općeg zakonodavstva;

iii. promicati naobrazbu o ljudskim pravima i invaliditetu (nacionalnu i međunarodnu) djelatnika koji provode zakone, javnih službenika, sudskog i medicinskog osoblja;

iv. poticati mreže nevladinih udruga koje se bave zastupanjem ljudskih prava osoba s invaliditetom;

v. osigurati da osobe s invaliditetom imaju jednak pristup pravosudnom sustavu osiguravajući im pravo na njima pristupačne informacije i komunikacije;

vi. pružiti odgovarajuću pomoć osobama koje imaju poteškoća u ostvarivanju svojih prava te osigurati da ta pomoć bude primjerena potrebama;

...

3.13. Akcijska smjernica br. 13.: Zaštita od nasilja i zlostavljanja

3.13.1. Uvod

Čin zlostavljanja i nasilja prema drugoj osobi neprihvatljiv je i društvo ima dužnost brinuti se da pojedinci, osobito oni najranjiviji, budu zaštićeni od takva zlostavljanja.

Postoje pokazatelji da je učestalost zlostavljanja i nasilja prema osobama s invaliditetom znatno viša nego među općom populacijom, te više prema ženama s invaliditetom, osobito s ženama s velikim stupnjem invaliditeta, među kojima učestalost zlostavljanja znatno premašuje učestalost među zdravim ženama. Takvo zlostavljanje se može dogoditi u ustanovama ili drugim oblicima skrbi i u drugim situacijama, uključujući i obiteljsko okruženje. Zlostavljanje mogu vršiti stranci ili osobe poznate osobi koja je zlostavljana, te se može javiti u mnogim oblicima, primjerice, verbalno zlostavljanje, nasilne radnje ili odbijanje zadovoljavanja osnovnih potreba.

Iako vlade ne mogu jamčiti da se zlostavljanje neće događati, moraju učiniti sve što je u njihovoj moći da uspostave zaštitu i provedu najstrože sigurnosne mjere. Sprječavanje zlostavljanja se može potaknuti na mnogo načina, poglavito poučavanjem o poštivanju prava pojedinca na zaštitu i prepoznavanje te smanjivanje rizika pojave zlostavljanja. Osobe s invaliditetom kao žrtve zlostavljanja ili nasilja moraju imati pristup odgovarajućoj podršci. Mora postojati sustav u koji će imati dovoljno povjerenja da bi prijavili zlostavljanje i očekivali poduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući individualnu podršku. Takvi sustavi zahtijevaju kvalificirano osoblje koje raspolaže odgovarajućim vještinama i koje zna prepoznati te reagirati u situacijama u kojima se zlostavljanje pojavi.

Iako je u posljednjih nekoliko godina provedeno nekoliko istraživanja na tu temu, jasno je da su potrebna dodatna saznanja za buduće osmišljavanje dobro informiranih strategija i najboljih načina djelovanja.

3.13.2. Ciljevi

i. Raditi unutar antidiskriminacijskih okvira, te okvira ljudskih prava kako bi se uspostavila zaštita osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja i zlostavljanja;

ii. osigurati osobama s invaliditetom pristup uslugama i sustavu podrške za žrtve nasilja i zlostavljanja.

3.13.3. Konkretni aktivnosti država članica

- i. Osigurati zaštitu osoba s invaliditetom od nasilja i zlostavljanja učinkovitim provedbom politika i zakona, tamo gdje je to potrebno;*
- ii. promicati dostupnost i pristup tečajevima za naobrazbu osoba s invaliditetom radi smanjivanja rizika od nasilja i zlostavljanja, primjerice, organizirati tečajeve za izgradnju samo pouzdanja i osnaživanje;*
- iii. razviti postupke, mjere i protokole prilagođene osobama s invaliditetom, da bi se unaprijedilo otkrivanje nasilja i zlostavljanja te zajamčilo provođenje potrebnih radnji protiv počinitelja, uključujući obeštećenje i odgovarajuće profesionalno savjetovanje u slučaju emocionalnih problema;*
- iv. osigurati da osobe s invaliditetom koje su žrtve zlostavljanja i nasilja, uključujući i nasilje u obitelji, imaju pristup odgovarajućoj podršci, uključujući obeštećenje;*
- v. sprječavati nasilje i boriti se protiv nasilja, lošeg postupanja i zlostavljanja u svim situacijama, pružajući podršku obiteljima, podižući razinu svijesti i upućenosti javnosti, promicanjem rasprava i suradnje između zainteresiranih strana;*
- vi. podupirati osobe s invaliditetom, osobito žene, i njihove obitelji, u slučajevima zlostavljanja pružanjem informacija i osiguravanjem pristupa uslugama;*
- vii. osigurati da djeluju svi sustavi za zaštitu od zlostavljanja osoba s invaliditetom u psihijatrijskim ustanovama, domovima i ustanovama socijalne skrbi, sirotištima i drugim institucijskim okruženjima;*
- viii. osigurati provedbu odgovarajuće naobrazbe svih djelatnika koji rade u posebnim ustanovama za osobe s invaliditetom te općim službama za podršku;*
- ix. obučiti policiju i sudske vlasti za uzimanje svjedočenja osobe s invaliditetom te za provođenje ozbiljnih postupaka u slučajevima zlostavljanja;*
- x. osigurati osobama s invaliditetom informacije o tome kako izbjeći pojavu nasilja i zlostavljanja, kako ih prepoznati i kako ih prijaviti;*
- xi. poduzeti na transparentan način učinkovite zakonodavne, administrativne, pravne ili druge mjere popraćene strogim sankcijama, te omogućiti njihovu neovisnu reviziju od strane predstavnika civilnog društva, da bi se spriječili svi oblici fizičkog ili mentalnog nasilja, ozljeđivanja ili zlostavljanja, zanemarivanja ili zapostavljanja, iskorištavanja ili otmica osoba s invaliditetom;*

...”

77. Mjerodavni dijelovi Rezolucije ResAP(2005)1 o zaštiti od zlostavljanja odraslih osoba i djece s invaliditetom (koju je Odbor ministara donio 2. veljače 2005. godine na 913. sastanku zamjenika ministara) glase:

“...

I. Definicija zlostavljanja

1. U ovoj je rezoluciji zlostavljanje definirano kao bilo koji čin ili propust, koji dovede do povrede ljudskih prava, građanskih sloboda, tjelesnog ili psihičkog integriteta, dostojanstva ili opće dobrobiti ranjive osobe, bez obzira je počinjen namjerno ili iz nehaja, uključujući i seksualne odnose ili financijske transakcije na koje osoba ne da ili ne može dati valjani pristanak, ili koje su namjerno eksploatatorske. Na osnovnoj razini zlostavljanje može imati razne oblike:

a. fizičko nasilje, uključujući tjelesno kažnjavanje, zatvaranje, uključujući i kad je neka osoba zaključana u svom domu i ne dopušta joj se izlazak, prekomjerno ili pogrešno korištenje lijekova, medicinsko eksperimentiranje ili sudjelovanje u invazivnom istraživanju bez pristanka, te nezakonito pritvaranje psihijatrijskih bolesnika;

b. seksualno zlostavljanje i iskorištavanje, uključujući silovanje, seksualnu agresiju, nepristojan napad, nepristojno izlaganje, prisilno sudjelovanje u pornografiji i prostituciji;

c. psihološke prijetnje i zlo, koje se obično sastoji od verbalnog zlostavljanja, ograničavanja, izolacije, odbijanja, zastrašivanja, maltretiranja, ponižavanja ili prijetnji kaznom ili napuštanjem, emocionalne ucjene, proizvoljnosti, nijekanja statusa odrasle osobe i infantilizacije osoba s invaliditetom, te nijekanja individualnosti, seksualnosti, obrazovanja i izobrazbe, zabave i sporta;

...

3. Ova zlostavljanja traže razmjerni odgovor, koji ne presijeca legitimne odabire koje su učinili pojedinci s invaliditetom, već koji priznaje postojanje ranjivosti i iskorištavanja. Stoga se izraz "zlostavljanje" odnosi na pitanja iz širokog spektra, koja uključuju kaznena djela, povrede profesionalne etike, postupanja koja izlaze izvan dogovorenih smjernica ili predstavljaju ozbiljno neodgovarajuću skrb. Kao posljedica toga, mjere za sprečavanje zlostavljanja i odgovaranje na njega obuhvaćaju velik broj tijela vlasti i sudionika, uključujući i policiju, sustav kaznenog pravosuđa, vladina tijela koja uređuju pružanje usluga i profesije, interesne organizacije, korisničke mreže i vijeća pacijenata, kao i planere i pružatelje usluga.

II. Načela i mjere za zaštitu od zlostavljanja odraslih osoba i djece s invaliditetom

1. Zaštita ljudskih prava

Države članice imaju dužnost štiti ljudska prava i temeljne slobode svih svojih građana. Trebaju se pobrinuti da osobe s invaliditetom budu zaštićene barem u istoj mjeri kao i ostali građani.

Države članice trebaju priznati da je zlostavljanje povreda ljudskih prava. Osobe s invaliditetom treba zaštititi od namjerne štete i/ili štete koja se može izbjeći barem u istoj mjeri kao i druge građane. Kad su osobe s invaliditetom osobito ranjive, treba uvesti dodatne mjere kako bi se osigurala njihova sigurnost.

2. Uključivanje osoba s invaliditetom

Države članice trebaju priznati da je zaštita prava osoba s invaliditetom kao građana njihove zemlje odgovornost države.

Trebaju suzbijati diskriminaciju osoba s invaliditetom, promicati aktivne mjere za borbu protiv nje i pobrinuti se za njihovo uključivanje u društveni i gospodarski život njihovih zajednica.

Trebaju priznati da sve osobe s invaliditetom imaju pravo na dostojanstvo, jednake prilike, svoj vlastiti prihod, obrazovanje, zaposlenje, prihvaćanje i integraciju u društveni život, uključujući pristupačnost, zdravstvenu zaštitu kao i medicinsku i funkcionalnu rehabilitaciju.

Trebaju jamčiti da je osobama s invaliditetom osigurana zaštita, barem u istoj mjeri kao i drugim građanima, u korištenju usluga svih vrsta.

3. Sprečavanje zlostavljanja

Države članice trebaju povećati svijest javnosti, promicati otvorenu raspravu, razvijati znanje te poboljšati obrazovanje i profesionalno usavršavanje.

Trebaju ohrabriti suradnju između tijela vlasti i organizacije u pronalaženju mjera za sprječavanje zlostavljanja, poboljšanje otkrivanja zlostavljanja i izvješćivanja o njemu, te za potporu žrtvama.

Trebaju stvoriti, provoditi i pratiti zakonodavstvo koje se odnosi na standarde i regulaciju profesionalaca i ustanova za pružanje skrbi, kako bi zlostavljanje osoba s invaliditetom kroz djelovanje i propuštanje djelovanja učinili manje vjerojatnim.

4. Pravna zaštita

Države članice trebaju osigurati pristup sustavu kaznenog pravosuđa i osiguranje zadovoljštine i/ili naknade osobama s invaliditetom koje su bile žrtve zlostavljanja barem u istoj mjeri kao i drugim građanima. Kad je to potrebno, treba osigurati dodatnu pomoć za uklanjanje fizičkih ili drugih prepreka za osobe s invaliditetom.

Osobe s invaliditetom su podnositelji zahtjeva temeljem građanskog prava čija prava treba čuvati. Stoga se države članice trebaju pobrinuti da profesionalci koji rade u kaznenom pravosuđu postupaju prema osobama s invaliditetom bez diskriminacije i na način koji im jamči jednake prilike u izvršavanju njihovih prava kao građana.

...”

B. Parlamentarna skupština

78. Mjerodavni dijelovi Rezolucije 1642 (2009) Parlamentarne skupštine o pristupu pravima za osobe s invaliditetom i njihovo potpuno i aktivno sudjelovanje u društvu (donesene 26. siječnja 2009. godine) glase kako slijedi:

“1. Više od jedne na svakih 10 osoba boluje od nekog oblika invalidnosti, što čini 650 milijuna ljudi u cijelom svijetu. U Europi je taj omjer i veći, do 200 milijuna ljudi. Postoji odnos zavisnosti između dobi i invalidnosti: kako stanovništvo stari a zdravstvena skrb se poboljšava, broj osoba s invaliditetom u Europi raste, i nastavit će rasti.

2. Parlamentarna skupština podsjeća da Europska konvencija o ljudskim pravima Vijeća Europe (ETS No. 5) štiti sve ljude, uključujući i osobe s invaliditetom, te da članak 15. revidirane Europske socijalne povelje (ETS br. 163) izričito jamči osobama s invaliditetom

djelotvorno ostvarivanje prava na neovisnost, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice. Jedan noviji, željno očekivani tekst, Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom stupila je na snagu 3. svibnja 2008. godine. Skupština pozdravlja taj tekst, koji daje podroban opis prava osoba s invaliditetom, uključujući i djecu, te će svakako pridonijeti promjeni doživljaja koja je potrebna kako bi se popravila situacija osoba s tjelesnim ili mentalnim invaliditetom.

3. Skupština bilježi kako u praksi pristup osoba s tjelesnim ili mentalnim invaliditetom njihovim pravima na jednakoj osovi kao i osoba koje nisu invalidi često ostaje samo priželjkivan i pokazuje se kao neodgovarajući. Ona stoga pozdravlja pripremu Akcijskog plana za osobe s invaliditetom Vijeća Europe za promicanje prava i sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvu za razdoblje 2006.-2015. (Preporuka Rec(2006)5 Odbora ministara), koji se obvezuje pronaći praktične odgovore na najteže i najuobičajenije probleme s kojima se susreću osobe s invaliditetom, kako bi se njegovala jednakost prilika, koji plan zagovara brojne mjere za poboljšanje situacije osoba s invaliditetom u svim vidovima svakodnevnog života.

...

18. I dok stav društva, predrasude i tvrdi mentalni sklopovi ostaju glavna prepreka osobama s invaliditetom u pristupu njihovim pravima i za njihovo potpuno i aktivno sudjelovanje u društvu, Skupština poziva države članice da:

18.1. pojačaju svoje kampanje za svraćanje pozornosti javnosti na pitanja pozvana s invaliditetom i za pružanje informacija o njima;

18.2. poduzmu pravne radnje protiv diskriminirajućih praksi i neprihvatljivog stava prema osobama s invaliditetom te da ih kazne, i to osobito zlostavljanje, koje počine bilo izolirani pojedinci ili ustanove zdravstvene skrbi;

18.3. obznane primjere dobre prakse u svim područjima svakodnevnog života, kako bi opseg ovoga pitanja u civilnom društvu, radnom okruženju i svijetu obrazovanja učinile jasnijim svima, a osobito mladim ljudima;

18.4. osiguraju potpuno i aktivno sudjelovanje osoba s invaliditetom u svim ovim procesima.

...”

IV MJERODAVNI MATERIJALI UJEDINJENIH NARODA

79. Mjerodavni dijelovi **Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (koju je Hrvatska ratificirala u srpnju 2007. godine a stupila je na snagu 3. svibnja 2008. godine) glasi:**

Članak 1. - Svrha

„Svrha ove Konvencije je promicanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom i promicanje poštivanja njihovog urođenog dostojanstva. Osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u

međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.“

Članak 4. - Opće obveze

“1. Države stranke obvezuju se osigurati i promicati puno ostvarenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom bez bilo kakve diskriminacije na osnovi invaliditeta. U tu se svrhu države stranke obvezuju:

Usvojiti odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za provedbu prava priznatih ovom Konvencijom;

Poduzeti sve odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, za izmjenu ili ukidanje postojećih zakona, propisa, običaja i prakse, koji predstavljaju diskriminaciju osoba s invaliditetom;

Uzeti u obzir zaštitu i promicanje ljudskih prava osoba s invaliditetom u svim politikama i programima;

Suzdržati se od svakog postupanja ili prakse koja nije u skladu s ovom Konvencijom te osigurati da javne vlasti i institucije djeluju u skladu s ovom Konvencijom;

Poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi se uklonila diskriminacija na osnovi invaliditeta počinjena/practicirana od strane bilo koje osobe, organizacije ili privatnog poduzeća;

...”

Članak 5 - Jednakost i nediskriminacija

“1. Države stranke prihvaćaju da su sve osobe jednake pred zakonom te imaju jednako pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zaštitu i jednaku korist na temelju zakona.

2. Države stranke će zabraniti bilo kakvu diskriminaciju na osnovi invaliditeta i jamčit će osobama s invaliditetom jednaku i djelotvornu zaštitu od diskriminacije po svim osnovama.

3. Da bi promicale jednakost i ukinule diskriminaciju, države stranke će poduzeti sve primjerene korake radi osiguranja provedbe razumne prilagodbe.

4. Posebne mjere potrebne za ubrzanje ili ostvarivanje de facto jednakosti osoba s invaliditetom neće se smatrati diskriminacijom prema odredbama ove Konvencije.“

Članak 8. - Podizanje svijesti

“1. Države stranke se obvezuju usvojiti žurne, učinkovite i primjerene mjere u svrhu:

Podizanja razine svijesti u svim segmentima društva, uključujući i razinu obitelji, u svezi s osobama s invaliditetom, kao i promicanja poštivanja njihovih prava i dostojanstva;

Borbe protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom na svim područjima života, uključujući one utemeljene na spolu i dobi;

Promicanja svijesti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom;

2. Mjere za postizanje navedenih ciljeva uključuju:

Pokretanje i provođenje djelotvornih kampanja podizanja svijesti javnosti s ciljem:

Senzibiliziranja javnosti za prava osoba s invaliditetom;

Promicanja pozitivne percepcije osoba s invaliditetom i većeg stupnja društvene svijesti o osobama s invaliditetom;

Promicanja priznavanja vještina, stvarnih vrijednosti i sposobnosti osoba s invaliditetom, te njihova doprinosa na radnom mjestu i tržištu rada;

Njegovanje stava o poštivanju prava osoba s invaliditetom na svim razinama obrazovnog sustava, počevši kod sve djece već u ranoj životnoj dobi;

Poticanje svih sredstava javnog priopćavanja na predstavljanje osoba s invaliditetom na način usklađen sa svrhom ove Konvencije;

Promicanje programa za podizanje razine svijesti o osobama s invaliditetom i njihovim pravima.“

Članak 15. - Sloboda od mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

“1. Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni. "Posebno, nitko ne će biti podvrgnut medicinskim ili znanstvenim pokusima bez svojega slobodnog pristanka.

2. Države stranke će poduzeti sve djelotvorne zakonodavne, upravne, pravosudne i druge mjere kako bi spriječile da osobe s invaliditetom, na jednakopravnoj osnovi s drugima, ne budu podvrgnute mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.“

Članak 16. - Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja

“1. Države stranke će poduzeti sve prikladne zakonodavne, upravne, socijalne, obrazovne i druge mjere radi zaštite osoba s invaliditetom, kako unutar tako i izvan njihovog doma, od svih oblika izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja, uključujući i aspekte istih vezane uz spol.

2. Države stranke će također poduzeti sve primjerene mjere radi sprečavanja svih oblika izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja, osiguravajući osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima i njegovateljima, među ostalim, odgovarajuće oblike pomoći i potpore koji uvažavaju njihovu spol i dob, uključujući i osiguravanje informacija i edukacije o tome kako izbjeći, prepoznati i izvijestiti o slučajevima izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja. x 3. Kako bi spriječile pojavu svih oblika izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja, države stranke će osigurati djelotvoran nadzor svih objekata i programa namijenjenih osobama s invaliditetom koji će provoditi neovisna tijela.

3. Kako bi spriječile pojavu svih oblika izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja, države stranke će osigurati djelotvoran nadzor svih objekata i programa namijenjenih osobama s invaliditetom koji će provoditi neovisna tijela.

4. Države stranke će poduzeti sve prikladne mjere promicanja tjelesnog, kognitivnog i psihološkog oporavka, rehabilitacije i socijalne reintegracije osoba s invaliditetom koje su

bile žrtve bilo kojeg oblika izrabljivanja, nasilja ili zlostavljanja, uključujući i uspostavu službi zaštite. Takav oporavak i reintegracija odvijat će se u okruženju koje potiče zdravlje, dobrobit, samopoštovanje, dostojanstvo i neovisnost osobe, vodeći računa o specifičnostima potreba koje proizlaze iz dobi i spola.

5. Države stranke će uvesti djelotvorno zakonodavstvo i politike, uključujući zakonodavstvo i politike usmjerene na žene i djecu, kako bi osigurale da se slučajevi izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja osoba s invaliditetom identificiraju i istraže, i gdje je to primjereno, kazneno gone.“

Članak 17. - Zaštita osobnog integriteta osobe

„Svaka osoba s invaliditetom ima pravo na poštivanje svojega tjelesnog i mentalnog integriteta na ravnopravnoj osnovi s drugima.“

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANAKA 2., 3. I 8. KONVENCIJE

80. Podnositelji prigovaraju da im državne vlasti nisu pružile odgovarajuću zaštitu od maltretiranja od strane maloljetne djece iz njihovog susjedstva. Pozivaju se na članke 2., 3. i 8. Konvencije čiji mjerodavni dijelovi glase kako slijedi:

Članak 2.

“1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

...”

Članak 3.

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.“

Članak 8.

“1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi spriječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Dopuštenost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Vladine tvrdnje

81. Vlada tvrdi da članci 2. i 3. nisu primjenjivi na okolnosti ovoga predmeta. Glede članka 2. tvrdi da životi podnositelja nisu nikada ni na koji način bili izloženi riziku. Glede članka 3. Konvencije, Vlada tvrdi da nije dosegnuta tražena razina ozbiljnosti, jer je maltretiranje kojemu se prigovara bilo uglavnom verbalno, a povrede koje je prvi podnositelj pretrpio dana 4. travnja 2009. godine bile su blage naravi. Također tvrdi kako činjenica što je podnositelj izrazio želju da se šeće pokazuje nije bio traumatiziran da događajima o kojima je riječ.

82. Vlada je ustvrdila da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva dostupna domaća pravna sredstva. Po mišljenju Vlade podnositelji su trebali podnijeti građansku tužbu za naknadu štete protiv dotične djece i njihovih roditelja, te također protiv škole koju djeca pohađaju ili protiv drugih tijela vlasti.

Nadalje, mogli su pokrenuti prekršajni postupak protiv roditelja te djece. Mogli su i temeljem Zakona o upravnim sporovima podnijeti „tužbu zbog nezakonite radnje“ protiv mjerodavnih vlasti. U postupku pokrenutom povodom takve tužbe nadležni sud ima obvezu postupati hitno. U presudi kojom prihvaća tužbeni zahtjev, sud bi zabranio svaku daljnju nezakonitu radnju. Presuda se mora izvršiti u roku od tri dana od dostave strankama.

83. Glede događaja od 10. travnja i 13. svibnja 2010. godine Vlada je navela da su navodni počinitelji, P.B. i Z.B., imali četrnaest godina i da nisu mogli biti kazneno odgovorni. Budući da su kazneno izvidi još u tijeku, svaki je prigovor koji se odnosi na ove incidente preuranjen.

(b) Tvrdnje podnositelja zahtjeva

84. Podnositelji su u odgovoru tvrdili da su bili izloženi trajnom maltretiranju koje uključuje i čine tjelesnog nasilja protiv prvog podnositelja i verbalnog nasilja protiv njih oboje. Takvo je zlostavljanje poremetilo njihov svakodnevni život i uzrokovalo im znatnu razinu stalnog stresa i patnje, osobito s obzirom na zdravstveno stanje prvog podnositelja. Tvrde da trajni obrazac maltretiranja i zlostavljanja zadovoljava standard intenziteta temeljem članaka 3. i 8. Konvencije, te da je članak 2. Konvencije također primjenjiv s obzirom na eskalaciju nasilja protiv prvog podnositelja, s obzirom na krajnju ranjivost i također s obzirom na vjerojatnost, dokazanu istraživanjima o zločinu iz mržnje protiv osoba s invaliditetom, da se maltretiranje niske razine, ako ga se zanemari, pretvara u nasilje punog intenziteta, koje može dovesti do ekstremnih posljedica kao što su smrt ili teško zlostavljanje.

85. Glede iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, tvrdili su da domaći pravni sustav ne predviđa nikakve pravne lijekove koji bi pružili zadovoljštinu u odnosu na zločin iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Ovo potkrepljuju činjenicom da Vlada nije dostavila nikakvu mjerodavnu sudsku praksu kojom bi potkrijepila navode o dostupnosti i učinkovitosti pravnih sredstava na koja se pozvala.

86. Glede mogućnosti podnošenja tužbe protiv državnih tijela zbog nezakonite radnje temeljem članka 67. Zakona o upravnom sporu, podnositelji tvrde da zahtjevi za dopuštenost tog pravnog sredstva (na primjer da nezakonita radnja predstavlja povredu Ustava, da to pravno sredstvo treba biti zadnje kojemu se pribjegava te da nezakonita

radnja još traje u vrijeme podnošenja tužbe) čine to pravno sredstvo nedjelotvornim u ovome predmetu.

87. Glede moguće građanske tužbe protiv roditelja uključene djece, podnositelji su ustvrdili da je Sud u jednom predmetu protiv Hrvatske već presudio da djelotvorno odvratanje od napada na tjelesni integritet osobe traži djelotvorne kaznenopravne mehanizme koji će osigurati odgovarajuću zaštitu u tom pogledu (citirali su predmet Sandra Janković protiv Hrvatske, br. 38478/05, stavak 36., 5. ožujka 2009.).

88. Glede prekršajnog postupka, podnositelji su tvrdili da se on odnosi samo na prekršaje protiv javnog reda i mira i da je stoga jasno kako je to pravno sredstvo neodgovarajuće u odnosu na štetu počinjenu tjelesnom i psihičkom integritetu podnositelja.

89. Glede tvrdnje Vlade da je zahtjev preuranjen u odnosu na događaje od 10. travnja i 13. svibnja 2010. godine, budući da su izvidi o ovim događajima još uvijek u tijeku, podnositelji su odgovorili da nisu nikada primili službenu obavijest da je pokrenuta bilo kakva istraga o ovoj stvari i da je u svakom slučaju bilo neopravdanih odugovlačenja u postupanju vlasti. Nadalje, istraga se ticala izoliranih incidenata, a ne situacije podnositelja u cjelini.

2. Ocjena Suda

(a) Primjenjivost članaka 2., 3. i 8. Konvencije na okolnosti ovoga predmeta

(i) u odnosu na prvog podnositelja

90. Sud prima na znanje opetovane incidente nasilničkog ponašanja prema prvom podnositelju. Činjenice o kojima je riječ tiču se čestih epizoda maltretiranja u razdoblju od 31. srpnja 2008. do veljače 2011. godine, što iznosi oko dvije i pol godine. Ti se incidenti odnose i na verbalno i na tjelesno maltretiranje, uključujući nasilničke radnje kao što je nanošenje opekline na ruke prvog podnositelja cigaretama, guranje prvog podnositelja na željeznu ogradu i udaranje loptom. S obzirom na činjenicu da se svi incidenti u ovome predmetu tiču niza radnji skupine djece i da su se događali tijekom dužeg vremenskog razdoblja, Sud će ih ispitati kao trajnu situaciju.

91. Sud nadalje bilježi da su incidenti maltretiranja prvog podnositelja od strane djece koja žive u njegovom susjedstvu i djece koja pohađaju obližnju osnovnu školu dobro dokumentirani, među ostalim, u policijskim izvješćima i liječničkim nalazima. Ovi posljednji ukazuju na negativan utjecaj koji ti incidenti imaju na njegovo tjelesno i mentalno zdravlje. U izvješćima i nalazima koji se odnose na prvog podnositelja navodi se da boluje od teških mentalnih poremećaja, ali da je miran i bezopasan pojedinac koji se ne može i ne zna braniti od zlostavljača. Zbog toga što je trajno zlostavljan mora ići na psihoterapiju, često je prestrašen i pod stresom. Preporučeno je da ga se makne iz situacije maltretiranja.

92. Prvi podnositelj iznio je vjerodostojne tvrdnje o tome da je kroz produljeno vremensko razdoblje bio izložen prijetnjama svom tjelesnom i mentalnom integritetu, te je u stvari bio maltretiran ili napadan u brojnim prigodama.

93. S obzirom na te činjenice, Sud smatra da su državna tijela imala pozitivnu obvezu zaštititi prvog podnositelja zahtjeva od nasilnog ponašanja djece o kojoj je riječ. U

okolnostima ovoga predmeta ova obveza proizlazi iz članka 3. i članka 8. Konvencije. Sud, međutim, u okolnostima ovoga predmeta smatra da je prigovore prvog podnositelja dovoljno razmotriti samo temeljem članka 3. Konvencije.

94. Sud ponavlja kako zlostavljanje mora doseći minimalni stupanj težine da bi došlo u doseg članka 3. Konvencije. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna: ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su narav i kontekst postupanja, njegovo trajanje, tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi predmete *Costello-Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. ožujka 1993., stavak 30., Serija A br. 247-C i *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 23. rujna 1998., stavak 20., Izvješća 1998-VI).

95. Sud je presudio da je postupanje „nečovječno“ jer je, među ostalim, bilo unaprijed smišljeno, primijenjeno satima bez prestanka i uzrokovalo stvarne tjelesne ozljede ili intenzivnu fizičku ili psihičku patnju (vidi *Labita protiv Italije* [VV], br. 26772/95, stavak 120., ECHR 2000-IV). Postupanje se smatra „ponižavajućim“ ako je u žrtvama pobudilo osjećaj straha, tjeskobe ili podređenosti koji ih mogu poniziti i omalovažiti, te ako je moglo slomiti njihov tjelesni ili moralni otpor (vidi predmete *Hurtado protiv Švicarske*, 28. siječnja 1994., mišljenje Komisije, stavak 67., Serija A br. 280 i *Wieser protiv Austrije*, br. 2293/03, stavak 36., 22. veljače 2007.).

96. Sud smatra da je zlostavljanje prvog podnositelja, tijekom kojeg su mu barem jednom prilikom nanesene i tjelesne ozljede, zajedno s osjećajima straha i bespomoćnosti, bilo dovoljno ozbiljno da je doseglo razinu težine koja je potrebna za primjenu članka 3. Konvencije, zbog čega je ta odredba primjenjiva u ovom predmetu (vidi *Price protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 33394/96, stavak 24., ECHR 2001-VII i *Milanović protiv Srbije*, br. 44614/07, stavak 87., 14. prosinca 2010.).

(ii) u odnosu na drugu podnositeljicu

97. Glede druge podnositeljice, Sud bilježi da ona nije bila izložena niti jednom obliku nasilja koje bi utjecao na njen tjelesni integritet. Međutim, nema nikakve dvojbe da su trajno maltretiranje prvog podnositelja, njenog sina s invaliditetom, za kojega se brine, i incidenti maltretiranja koji se tiču i nje osobno, čak i u blažim oblicima, poremetili njen svakodnevni život i rutinu, što je negativno utjecalo na njen privatni i obiteljski život. Doista, moralna cjelovitost pojedinca obuhvaćena je pojmom privatnog života. Pojam privatnog života širi se i na područje međusobnih odnosa pojedinaca.

98. Slijedi da je članak 8. primjenjiv na okolnosti ovoga predmeta glede prigovora koji se tiču druge podnositeljice.

(b) Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

99. Sud ističe kako je svrha članka 35. da se državama ugovornicama dade prilika spriječiti ili ispraviti povrede za koje se tvrdi da su ih počinile, prije nego se ti navodi iznesu pred Konvencijske institucije. Prema tome, države su oslobođene obveze da za svoje postupke odgovaraju pred međunarodnim tijelom prije nego što su imale priliku ispraviti stvari kroz vlastite pravne sustave. Pravilo iscrpljenja domaćih pravnih sredstava sadržano u članku 35. Konvencije nalaže da podnositelj zahtjeva treba imati redovni pristup onim pravnim sredstvima koja se odnose na navodne povrede i koja su

istovremeno dostupna i dovoljna. Postojanje takvih pravnih sredstava mora biti dovoljno izvjesno ne samo u teoriji, već i u praksi. U protivnom, tim će pravnim sredstvima nedostajati potrebna dostupnost i učinkovitost. Na tuženoj državi je da dokaže da su ovi raznoliki uvjeti ispunjeni (vidi *Selmouni protiv Francuske* [VV], br. 25803/94, stavci 74. i 75., ECHR 1999- V).

100. Članak 35. predviđa raspodjelu tereta dokaza. Vlada koja se poziva na neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava dužna je uvjeriti Sud da je pravno sredstvo bilo djelotvorno te dostupno u teoriji i praksi u relevantno vrijeme, drugim riječima, da je bilo pristupačno, da je moglo pružiti pravnu zaštitu u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva, te da je pružalo razumne izgleda za uspjeh (vidi predmet *Akdivar i drugi protiv Turske*, 16. rujna 1996., stavak 68., Izvješća o presudama i odlukama 1996-IV).

101. Sud naglašava da se pri primjeni ovoga pravila mora uzeti u obzir kontekst. Stoga je prihvatio da se članak 35. mora primijeniti uz određeni stupanj fleksibilnosti i bez prekomjernog formalizma (vidi predmet *Cardot protiv Francuske*, 19. ožujka 1991., stavak 34., Serija A br. 200). Nadalje je prihvatio da pravilo iscrpljenja pravnih sredstava nije apsolutno, niti ga je moguće automatski primijeniti. Kad se preispituje je li ono bilo poštivano bitno je uzeti u obzir posebne okolnosti dotičnoga predmeta (vidi *Van Oosterwijck protiv Belgije*, 6. studenoga 1980., Serija A br. 40, stavak 35.). To znači da, između ostalog, Sud mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sustavu dotične ugovorne stranke, već i opći pravni i politički kontekst u kojemu ona funkcioniraju, kao i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva (vidi *Akdivar i drugi*, naprijed citirano, stavak 69.).

102. Glede ovoga predmeta, Sud bilježi da je Vlada sugerirala da su podnositelji trebali podnijeti građansku tužbu za naknadu štete protiv roditelja djece koja su sudjelovala u činima maltretiranja i nasilja protiv prvog podnositelja, te da su imali mogućnost pokrenuti prekršajni postupak protiv roditelja te djece.

103. S tim u vezi **Sud bilježi da u ovom predmetu nije riječ o pojedinačnoj odgovornosti roditelja uključene djece već o navodnom nepostojanju odgovarajućeg odgovora nadležnih državnih vlasti na opetovane čine maltretiranja i nasilja od strane djece koja po nacionalnom pravu, zbog svoje mladosti, ne mogu biti kazneno gonjena.**

104. Glede Vladine tvrdnje da je zahtjev preuranjen jer djeca P.B., Z.B. i I.S., koja su navodno sudjelovala u događajima od 10. travnja i 13. svibnja 2010. godine, u to vrijeme imala četrnaest godina i stoga nisu kaznenopravno odgovorna, Sud najprije ponavlja da u ovome predmetu nije riječ o pojedinačnoj kaznenoj odgovornosti. U svakom slučaju, incidenti o kojima je riječ dogodili su se u travnju i svibnju 2010. godine, a Vlada nije dokazala da su osim obavijesnih razgovora policije s maloljetnicima o kojima je riječ koji su obavljani u srpnju, kolovozu i rujnu 2010. godine, poduzeti bilo kakvi daljnji koraci.

105. Međutim, potrebna je ocjena djelotvornosti nekih dodatnih pravnih sredstava na koja upućuje Vlada u osobitim okolnostima ovoga predmeta. Sud prvo bilježi da članci 67.-76. Zakona o upravnim sporovima (vidi stavke 66. i 67. ove presude) predviđaju „tužbu zbog nezakonite radnje“, sudsko pravno sredstvo dostupno svakome tko smatra da su mu od strane javne vlasti povrijeđena prava ili slobode zajamčene Ustavom i da mu nije

dostupno niti jedno drugo pravno sredstvo. Ovo pravno sredstvo, kao i pravno sredstvo protiv „konačnog pojedinačnog akta“ dostupno temeljem članka 66. istoga zakona (vidi stavak 65. ove presude) su pravna sredstva kojima se posljednjima pribjegava, koja treba koristiti kad nema nikakve druge sudske zaštite protiv odluka ili drugih (činjeničnih) radnji ili propusta javnih vlasti kojima se mogu povrijediti ustavom zajamčena prava i slobode. Logika u podlozi tih pravnih sredstava je da su ustavna prava i slobode tako dragocjeni da ih se ne može ostaviti bez sudske zaštite.

106. Sud također bilježi da su i pravo ne biti zlostavljan i pravo na poštovanje privatnog života neke osobe zajamčena hrvatskim Ustavom. Nadalje, iz mjerodavne sudske prakse nacionalnih sudova razvidno je da se tužba ove vrste može podnijeti i u situaciji propuštanja djelovanja, kao što je to u ovom predmetu, u kojemu podnositelji navode da nacionalne vlasti nisu poduzele odgovarajuće korake. Međutim, u okolnostima ovoga predmeta otvaraju se određena pitanja glede djelotvornosti takve tužbe.

107. Kao prvo, Vlada nije naznačila koje bi se tijelo vlasti moglo smatrati odgovornim za propuštanje poduzimanja odgovarajućih mjera. Budući da je pravno sredstvo o kojemu je riječ „tužba zbog nezakonite radnje“ (ili propusta), potrebno je utvrditi koje je tijelo imalo dužnost djelovati i na osnovi kojega zakona. Nadalje, tužba zbog propuštanja djelovanja može se podnijeti samo protiv konkretnog državnog službenika koji je na temelju zakona imao dužnost postupati. U ovom bi predmetu bilo teško imenovati konkretnu službenu osobu koja je imala takvu dužnost. Štoviše, Vlada u tom pogledu nije iznijela nikakve tvrdnje. S tim u vezi Sud bilježi da je jedan vid prigovora podnositelja bio da niti jedno tijelo državne vlasti nije imalo zakonsku obvezu poduzeti bilo kakve mjere u situaciji kojoj se prigovara.

108. Ovakva tužba temeljem Zakona o upravnom sporu zahtijevala bi pokretanje postupka pred redovnim parničnim sudovima. Vlada nije naznačila da bi u takvom postupku bila moguća primjena bilo kakve privremene mjere. Međutim, iz situacije kojoj podnositelji prigovaraju razvidno je da su bili kontinuirano maltretirani, ponekad gotovo svakodnevno, te da bit njihovih prigovora leži u činjenici da nacionalne vlasti, iako svjesne te situacije, nisu poduzele prikladne mjere kako bi spriječile daljnje zlostavljanje. Stoga je ova situacija tražila trenutačnu reakciju tijela državne vlasti. Vlada nije dokazala da bi bilo koje pravno sredstvo na koje je uputila bilo sposobno dovesti do takvog trenutačnog odgovora na maltretiranje.

109. Stoga, glede „tužbe zbog nezakonite radnje“ i građanske tužbe za naknadu štete protiv države temeljem Zakona o obveznim odnosima, Vlada nije dokazala da bi ta pravna sredstva mogla dovesti do brzih i prikladnih mjera potrebnih u okolnostima ovoga predmeta.

110. U ovoj točki **Sud ponavlja da je logika zahtjeva iscrpljivanja domaćih pravnih sredstva supsidijarna narav instrumenata Konvencije, a to je načelo da se prvo nacionalnim vlastima treba dati priliku da isprave povredu kojoj se prigovara. S tim u vezi Sud bilježi da je druga podnositeljica zbog stalnog maltretiranja opetovano prigovarala raznim nacionalnim tijelima vlasti, kao što su policija i državno odvjetništvo, nadležni centar za socijalnu skrb i škola koju su pohađala dotična djeca. Sud smatra da je ona tako dala mjerodavnim tijelima vlasti odgovarajuću**

priliku da reagiraju na njene navode i da zaustave maltretiranje o kojem je riječ. Prema tome, ona je iscrpila dostupna domaća pravna sredstva.

111. Nadalje, podnositelji ističu nedostatke nacionalnog sustava za zaštitu osoba s invaliditetom od maltretiranja i nasilja, uključujući i pravnog okvira u kojemu nadležne vlasti trebaju djelovati, kao i osiguranih mehanizama. S tim u vezi Sud bilježi da Vlada nije dokazala da bi se ova pitanja mogla ispitati u bilo kojem od postupaka na koje se pozvala.

112. Slijedi da podnositelji nisu trebali iskoristi ni ona pravna sredstva na koja je kazala Vlada. U donošenju tog zaključka, Sud je uzeo u obzir posebne okolnosti ovoga predmeta, kao i činjenicu da je riječ o pravu tako temeljnom kao što je pravo ne biti podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju i da je svrha Konvencije jamčiti prava koja nisu teorijska ili iluzorna, već praktična i djelotvorna (vidi, na primjer, *Matthews protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV]*, br. 24833/94, stavak 34., ECHR 1999-I). Sukladno tome, prigovor Vlade treba odbaciti.

(c) Zaključak

113. Sud zaključuje da prigovori temeljem članaka 3. i 8. Konvencije nisu očito neosnovani u smislu članka 35. stavka 3. (a) Konvencije. Nadalje primjećuje da oni nisu nedopušteni ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga ih treba proglasiti dopuštenima.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Tvrđnje podnositelja zahtjeva

114. Podnositelji su se najprije pozabavilo pitanjem nasilja protiv prvog podnositelja kao o zločinu iz mržnje prema invalidnim osobama. **Studije koje se odnose na to pitanje pokazale su da je stopa zlostavljanja i nasilja počinjenog protiv osoba s invaliditetom znatno viša od stope za opću populaciju i da je ono široko rasprostranjeno. Najuobičajeniji oblici nasilja protiv osoba s duševnim smetnjama su udaranje nogom, griženje, nazivanje imenima, zadirkivanje, krađa, guranje, prijetnje, bacanje predmeta na njih, naređivanje da napuste zgradu, udaranje, vikanje na njih, psovanje, traženje novca, povlačenje za kosu, bacanje kamenja, pljuvanje, podbadanje, udaranje šakom, batinanje i udaranje njihovom glavom o zid. Osobe s invaliditetom često doživljavaju trajno nasilje počinjeno od strane istih osoba. Zlostavljanje često vrše bande mladih ljudi koje sustavno ciljaju istu osobu, kao što je to slučaj u ovome predmetu. (* mrzilačka skupina)**

115. **Maltretiranje osoba s invaliditetom obično je motivirano percipiranjem tih osoba kao inferiornih.** Nasilje i neprijateljstvo mogu imati dalekosežne posljedice, uključujući emotivne, tjelesne i seksualne implikacije, pa čak i smrt žrtve. Osobe s invaliditetom mogu biti prisiljene restrukturirati svoj svakodnevni život kao bi izbjegle taj rizik.

116. Podnositelji su se u svojim podnescima pozvali i na naprijed citirane međunarodne izvore, osobito na Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i na obveze koje iz nje proizlaze.

117. Podnositelji su tvrdili da su kroz razdoblje dulje od pet godina bili izloženi trajnom maltretiranju i zlostavljanju od strane skupine većinom neidentificirane djece zbog svog srpskog porijekla i invaliditeta prvog podnositelja. Maltretiranje se većinom sastojalo od verbalnog zlostavljanja i drugih oblika antisocijalnog ponašanja, kao što je pljuvanje, stvaranje buke, pisanje uvredljivih poruka na pločniku te nanošenja štete mjestu na kojemu podnositelji prebivaju. Ono je podnositeljima uzrokovalo snažnu patnju. Osim tjelesne štete koja je nastala zbog naprijed navedenih incidenata, trajno maltretiranje vrlo je značajno utjecalo na mentalnu dobrobit prvog podnositelja, što je dokumentirao njegov psihoterapeut.

118. Podnositelji su uz to morali izmijeniti svoju dnevnu rutinu. Dnevne šetnje u parku, sjedenje na klupi u parku i razgovor s ljudima bili su presudni kako bi prvi podnositelj razvio neovisan stil života i osjećaj uključenosti u zajednicu. Zbog stalnog maltretiranja od strane djece iz njegovog susjedstva, prvi podnositelj je morao prestati sa svim takvim aktivnostima.

119. Široko se oslanjajući na sudsku praksu Suda glede pozitivnih obveza države temeljem članaka 3. i 8. Konvencije, podnositelji su tvrdili da su mjerodavne državne vlasti imale dužnost poduzeti pozitivne mjere kako bi ih zaštitile od štete počinjene od trećih osoba. Druga je podnositeljica opetovano obavještavala tijela vlasti o zlostavljanju kojem su bili izloženi ali te vlasti uglavnom nisu poduzimale nikakve radnje da spriječe ponavljanje zlostavljanja. Vlasti su, stoga, bile svjesne da maltretiranje prvog podnositelja slijedi isti obrazac.

120. Međutim, usprkos saznanja za situaciju podnositelja, mjerodavne vlasti nisu izvršile svoju dužnost da prekinu maltretiranje i zlostavljanje. Podnositelji tvrde da uopće nije bilo jasno koje tijelo vlasti je nadležno rješavati njihovu situaciju. Glede tvrdnje Vlade da je policija primjereno reagirala na sve prigovore druge podnositeljice, tvrdili su da je policija propustila shvatiti puni opseg stalnog zlostavljanja i spriječiti daljnje zlostavljanje. Policija je propustila identificirati počinitelje - jednostavno bi došli na lice mjesta i upozorili djecu da se udalje. Ovakav opušten pristup policije nije imao odvratajući učinak. Nadalje, policija je svaki slučaj zlostavljanja rješavala kao izolirani događaj, bez razumijevanja trajne naravi situacije. Policija je također propustila poduzeti bilo kakvu prikladnu radnju, kao što je pokretanje prekršajnog postupka protiv roditelja djece koja su u tome sudjelovala.

121. Nadležni centar za socijalnu skrb trebao je: istražiti predmet i utvrditi relevantne činjenice, pozvati roditelje počinitelja na sastanak kako bi utvrdio njihove osobne okolnosti; izdati zaštitne mjere radi sprječavanja ponavljanja nasilja; savjetovati ili obvezati počinitelje i njihove roditelje da dolaze na savjetovanje; pratiti situaciju i sastaviti izvješća o poduzetim mjerama. Međutim, Centar za socijalnu skrb Susedgrad nije učinio ništa od toga. Godine 2009. Centar je poduzeo mjere protiv jednog od maloljetnika koji su sudjelovali u incidentu nanošenja opekline cigaretama i stavio ga pod nadzor socijalne radnice, te je tada pokrenuo sudski postupak da ga se smjesti u ustanovu za djecu s problemima u ponašanju na godinu dana. Međutim, sve to nije bilo učinjeno zbog napada na prvog podnositelja, već zbog sveukupnih problema u ponašanju dotičnog pojedinca.

122. Glede uprave škole koju su pohađala dotična djeca, podnositelji su tvrdili da, iako je imala pravo poduzeti cijeli niz stegovnih mjera u slučajevima nasilničkog ponašanja

učenika, uključujući upozorenja, opomene, ukor i isključenje iz škole, one nisu poduzele niti jednu takvu mjeru. Istina je, međutim, da su školske vlasti poduzele neke druge mjere, kao što je pozivanje roditelja i djece kako bi se pobrinuli da nasilničko ponašanje protiv podnositelja prestane te organiziranje sastanaka na kojima su govorili učenicima o zahtjevima osoba s posebnim potrebama. Pomagali su i pri provođenju razgovora s dotičnim učenicima. Međutim, tim se mjerama nije moglo spriječiti daljnje nasilje protiv podnositelja.

123. Slično tome, niti jedno drugo tijelo vlasti nije puno učinilo kako bi spriječilo nasilje i maltretiranje podnositelja.

(b) Vladine tvrdnje

124. Vlada je tvrdila da osim incidenata o kojima je obaviještena policija i koji su dokumentirani u policijskim izvješćima, podnositelji nisu dokazali da su se dogodili bilo kakvi daljnji incidenti. Vlada je tvrdila da su mjerodavne vlasti poduzele sve odgovarajuće mjere kako bi zaštitile podnositelje od maltretiranja. Svaki puta kad je druga podnositeljica pozvala policiju, policija je pravodobno stigla, obavila razgovor s dotičnom djecom i upozorila ih na njihovo neprimjereno ponašanje. Policija je svaki puta sastavila izvješće i poslala ga državnom odvjetništvu.

125. Škola koju su dotična djeca pohađala također je uvijek brzo reagirala na navode o maltretiranju podnositelja. Zaposlenici škole često su razgovarali s učenicima i njihovim roditeljima o osobama s posebnim potrebama. Roditeljima je rečeno da razgovaraju o tom pitanju sa svojom djecom, a ravnatelj škole poslao je roditeljima pismo u tu svrhu.

126. Glede incidenta od 4. travnja 2009. godine Vlada tvrdi da su nacionalne vlasti poduzele sve bitne korake kako bi identificirale počinitelja. Konačno, otkriveno je da je I.M. opekao ruke prvog podnositelja cigaretom. Budući da I.M. kao dijete mlađe od četrnaest godina nije mogao biti kazneno odgovoran, podnositelji su upućeni da pokrenu građanski postupak za naknadu štete. Nadležno državno odvjetništvo obavijestilo je i pravobraniteljicu za djecu i nadležan centar za socijalnu skrb o svojim zaključcima.

127. Glede događaja od 10. travnja i 13. svibnja 2010. godine, kao i navoda o stalnom maltretiranju prvog podnositelja, policija je obavila razgovor s djecom P.B., Z.B. i I.S. Izvidi su bili u tijeku, i budući da su svi oni već bili stariji od četrnaest godina kada su se navodni čini dogodili, mogli su biti kazneno odgovorni.

128. Vlada je tvrdila da navedeno pokazuje da su nacionalne vlasti djelovale brzo i revno glede svakog prigovora koji su podnijeli podnositelji, te da su poduzele sve korake i mjere usmjerene na sprječavanje daljnjeg maltretiranja. Od lipnja 2010. godine nije bilo daljnjih prigovora.

129. Vlada je nadalje tvrdila da temeljnu odgovornost u sprečavanju neodgovarajućeg ponašanja svoje djece imaju roditelji. Roditeljima djece koja su u ovome sudjelovala školske su vlasti, kao i socijalne službe, stalno ukazivale na probleme sa njihovom djecom.

130. S druge strane, druga podnositeljica kao majka prvog podnositelja također treba snositi određeni stupanj odgovornosti u brizi za njega. Utvrđeno je da prvi podnositelj treba pomoć pri hodanju i da mu je potrebna stalna skrb majke. Utvrđeno je i da boluje

od epilepsije i da je kratkovidan. Socijalne su službe upozorile drugu podnositeljicu da ga ne pušta samog iz stana, što bi riješilo sve probleme koji su proizašli iz njegovog fizičkog kontakta s drugima, a da ga je ona uvijek pratila vani, bila bi u mogućnosti osvijestiti drugu djecu glede svoga sina.

(c) Umješak

131. **Europski forum za osobe s invaliditetom promatrao je pitanja iz ovoga predmeta kroz spektar zločina iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.** Tvrdili su da priznaje postojanja zločina iz mržnje protiv osoba s invaliditetom predstavlja izazov za mnoge pravne sustave jer korištenje njihove ranjivosti uglavnom sprečava tijela za provedbu zakona i sudove da identificiraju određene radnje kao zločin iz mržnje. Dvije odvojene studije u Ujedinjenom Kraljevstvu pokazale su da je, iako je četiri puta vjerojatnije da će osobe s invaliditetom biti verbalno i tjelesno napadnute nego njihovi vršnjaci koji nisu invalidi, upola manje vjerojatno da će oni o zločinima obavijestiti policiju.

132. **Umješak je nadalje tvrdio da je neprijateljsko ponašanje prema osobama s invaliditetom koje dovodi do nasilničkih napada u svojoj biti diskriminirajuće, jer su žrtve odabrane zbog njihovog vidljivog invaliditeta.** Tvrdili su da je strah od osoba s vidljivim invaliditetom čiji se izgled doživljava kao „uznemirujući i neugodan“ glavni razlog nasilja protiv osoba s invaliditetom. Takve se osobe često doživljavaju kao inferiorne ili odgovorne za vlastito stanje, koje opterećuje društvo u cjelini.

133. Strah od „različitog“ hrani se samo ako se potencijalna žrtva doživljava ranjivom. Ranjivost osobe s invaliditetom predstavljala je priliku napadačima da izvrše napade. To je bilo osobito svojstveno slučajevima kad su osobe s invaliditetom napadane ne zbog krađe njihove imovine, već zbog ponižavanja i povrede njihove osobnosti.

134. **Europski forum za osobe s invaliditetom također je tvrdio da je posebno priznavanje zločina iz mržnje prema osobama s invaliditetom nedavni trend.** Pozivajući se na članak 5. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (citirano gore), tvrdili su da je taj članak potvrdio pravo osoba s invaliditetom na zaštitu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Za državu, to je značilo sposobnost priznati i rješavati diskriminaciju koja se temelji na invaliditetu žrtve, i dovoljno znanje o invaliditetu koje omogućuje primjenu zakona uz poštivanje potreba osoba s invaliditetom. U konkretnim slučajevima poštovanje načela nediskriminacije moglo bi značiti priznanje specifične situacije osoba s invaliditetom u usporedbi s njihovim vršnjacima bez invaliditeta. Drugi stavak članka 5. aludira na obvezu države da zaštiti osobe s invaliditetom od diskriminacije po svim osnovama. Ponovno, ispunjenje ove obveze traži široku izobrazbu državnih službenika.

135. Treća je strana također istaknula da Konvencija Ujedinjenih naroda obvezuje države stranke da „poduzmu sve učinkovite zakonodavne, upravne, sudske i druge mjere radi sprječavanja da osobe s invaliditetom budu podvrgnute nasilju, što također zahtjeva izobrazbu onih koji rade u pravosuđu.

136. **Zaključno, Europski forum za osobe s invaliditetom tvrdio je da zločin iz mržnje prema osobama s invaliditetom do sada nije dobio dovoljno pozornosti zakonodavaca i tijela koja provode zakone.** To je dovelo do toga da zločin iz mržnje prema osobama s invaliditetom nije priznat kao takav, kao i do nedovoljnog prijavljivanja i pogrešnog

shvaćanja ove pojave. Odgovor vlasti na ovaj problem treba se prebaciti s reaktivnog na proaktivni te mu cilj treba biti zaštita osoba s invaliditetom od svih čina nasilja.

2. Ocjena Suda

(a) U odnosu na prvog podnositelja

(i) Opća načela

137. *Sud ponavlja da članak 3. Konvencije treba smatrati jednom od temeljnih odredbi Konvencije koja čuva osnovne vrijednosti demokratskih društava koja čine Vijeće Europe (vidi Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br.2346/02, stavak 49., ECHR 2002-III). Za razliku od ostalih odredbi Konvencije, on je formuliran u apsolutnom smislu, bez iznimke ili uvjeta, ili mogućnosti derogacije temeljem članka 15. Konvencije (vidi, inter alia, Chahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 15. studenog 1996., stavak 79., Reports 1996-V).*

138. *Sud ponavlja da glede pitanja može li se država smatrati odgovornom temeljem članka 3. za zlostavljanje nanoseno osobama od nedržavnih tijela, obveza visokih ugovornih strana temeljem članka 1. Konvencije da svima unutar svoje nadležnosti osiguraju prava i slobode definirane Konvencijom, uzeta zajedno s člankom 3. traži da države poduzmu mjere osmišljene kako bi se osiguralo da pojedinci unutar njihove nadležnosti ne budu podvrgnuti mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni, uključujući i zlostavljanje koje provode privatni pojedinci (vidi, mutatis mutandis, H.L.R. protiv Francuske, 29. travnja 1997., stavak 40., Izvješća 1997-III). Te mjere trebaju osigurati djelotvornu zaštitu, osobito djece i ostalih ranjivih osoba, te uključiti razumne korake za sprečavanje zlostavljanja za koje su vlasti znale ili trebale znati (vidi, mutatis mutandis, Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 28. listopada 1998., stavak 116., Izvješća 1998-VIII i E. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 33218/96, stavak 88., 26. studenog 2002.).*

139. *Imajući u vidu poteškoće obavljanja policijskog posla u suvremenim društvima, nepredvidljivost ljudskog ponašanja i operativne odabire koji se moraju provesti u pogledu prioriteta i resursa, opseg ove pozitivne obveze mora se ipak tumačiti na način koji vlastima ne nameće nemoguć ili nerazmjern teret. Stoga neće svaka tvrdnja kako postoji rizik da će doći do zlostavljanja za sobom povući konvencijski zahtjev vlastima da poduzmu operativne mjere kako bi spriječile da se taj rizik ostvari. Da bi nastala pozitivna obveza, treba utvrditi da su vlasti u relevantno vrijeme znale ili morale znati za postojanje stvarnog i neposrednog rizika zlostavljanja nekog poznatog pojedinca kroz kriminalne čine treće osobe i da su propustile poduzeti mjere u okviru svojih ovlasti, od kojih bi se, razumnom prosudbom, moglo očekivati da će se njima izbjeći taj rizik. Druga stvar koju treba razmotriti jest potreba da se osigura da policija svoje ovlasti kontrole i sprečavanja zločina izvršava na način koji u potpunosti poštuje propisani postupak i ostala jamstva koja legitimno ograničavaju opseg njihovog djelovanja u istrazi zločina i privođenju počinitelja pred lice pravde, uključujući i jamstva sadržana u članku 8. Konvencije (vidi Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga protiv Belgije, br. 13178/03, stavak 53., ECHR 2006-XI; Members of the Gidani Congregation of Jehovah's Witnesses protiv Gruzije, br. 71156/01, stavak 96., 3. svibnja 2007. i Milanović protiv Srbije, br. 44614/07, stavak 84.,*

14. prosinca 2010.; vidi također, *mutatis mutandis*, naprijed citirani predmet Osman, stavak 116.).

140. Sud će, stoga, ispitati je li tužena država, postupajući u predmetu podnositelja zahtjeva, povrijedila svoje pozitivne obveze iz članka 3. Konvencije.

(ii) Primjena ovih načela na ovaj predmet

141. Sud na početku primjećuje da bi čini nasilja protivni članku 3. Konvencije u pravilu zahtijevali pribjegavanje primjeni kaznenopravnih mjera protiv počinitelja (vidi Beganović protiv Hrvatske, br. 46423/06, stavak 71., 25. lipnja 2009., glede članka 3. i naprijed citirani predmet Sandra Janković, stavak 47., glede članka 8.).

142. Međutim, u ovome su predmetu većina navodnih počinitelja bila djeca mlađa od četrnaest godina, protiv kojih, u nacionalnom sustavu, nije moguće primijeniti kaznenopravne sankcije. Nadalje, **u konkretnim okolnostima o kojima je riječ, moguće je da niti jedan čin kojemu se prigovara sam po sebi ne predstavlja kazneno djelo, ali da su ipak u svojoj ukupnosti incidenti maltretiranja nespojivi sa zahtjevima članka 3. Konvencije.** Stoga ovaj predmet treba razlikovati od predmeta koji se odnose na postupovnu obvezu države temeljem kaznenog prava u odnosu na čine zlostavljanja protivne članku 3. Konvencije, kada državne vlasti imaju dužnost provesti po službenoj dužnosti temeljitu, djelotvornu i neovisnu istragu.

143. Ovaj se predmet odnosi na pitanje pozitivnih obveza države u drugačijoj vrsti situacije, izvan sfere kaznenog prava, kada su državne vlasti svjesne situacije ozbiljnog maltretiranja, pa čak i nasilja, usmjerenog protiv osobe s tjelesnim i mentalnim invaliditetom. Riječ je o navodnom nepostojanju primjerenog odgovora na takvu situaciju radi pravilnog rješavanja čina nasilja i maltretiranja koji su se već dogodili i sprječavanja takvih daljnjih čina.

144. U skladu s navedenim, **Sud je najprije ispitao jesu li mjerodavne vlasti bile svjesne ili trebale biti svjesne maltretiranja i nasilja nad prvim podnositeljem.**

145. S tim u vezi Sud bilježi da dokumenti u spisu predmeta pokazuju da je već 31. srpnja 2008. godine druga podnositeljica obavijestila policiju o stalnom maltretiranju njenog sina od strane djece iz susjedstva. Također je obavijestila policiju o brojnim daljnjim incidentima, uključujući i nanošenje opekotina na ruke prvog podnositelja cigaretama dana 4. travnja 2009. godine. U travnju 2009. godine obavijestila je pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom o istom incidentu. Između svibnja i srpnja 2009. godine policija je obavijestila državno odvjetništvo kao i nadležni centar za socijalnu skrb o navodnom zlostavljanju prvog podnositelja, a do rujna 2009. godine propisno su obaviještene i školske vlasti.

146. S obzirom na navedeno, **Sud se uvjerio da su domaće vlasti bile svjesne trajnog maltretiranja prvog podnositelja od strane djece iz njegovog susjedstva i djece koja pohađaju obližnju školu.** Sud će stoga ispitati jesu li mjerodavne vlasti poduzele sve razumne korake u okolnostima ovoga predmeta da zaštite prvog podnositelja od takvih čina.

147. U ovoj situaciji, kad su se incidenti nasilja nastavili kroz određeno vremensko razdoblje, Sud nalazi da mjerodavne vlasti nisu poduzele dovoljne korake kako bi utvrdile razmjere problema i spriječile daljnje zlostavljanje.

148. Istina je da je policija obavila obavijesni razgovor s nekom od djece koja su navodno sudjelovala u određenim incidentima i da su školske vlasti o tom problemu razgovarale s učenicima i njihovim roditeljima. Međutim, Sud nalazi da nije bilo ozbiljnog pokušaja da se procijeni narav sporne situacije, i da se riješi nedostatak sustavnog pristupa, zbog čega su izostale primjerene i sveobuhvatne mjere. Sukladno tome, **zaključci policije nisu popraćeni nikakvom konkretnom radnjom: nisu donesene nikakve političke odluke i nisu uspostavljeni nikakvi mehanizmi nadzora kojima bi se prepoznalo i spriječilo daljnje maltretiranje. Sud je zatečen nedostatkom istinskog angažmana socijalnih službi i nepostojanjem bilo kakve naznake da su konzultirani nadležni stručnjaci koji su mogli dati primjerene preporuke i raditi sa dotičnom djecom. Isto tako, prvom podnositelju nije pruženo nikakvo savjetovanje kako bi mu se pomoglo. U stvari, Sud nalazi da osim odgovora na konkretne incidente, nadležne vlasti, usprkos saznanju da je prvi podnositelj sustavno ciljan i da je vrlo vjerojatno da će uslijediti daljnje zlostavljanje, nisu poduzele nikakvu relevantnu radnju opće naravi kako bi suzbile problem koji se nalazi u podlozi ovog slučaja.**

149. S obzirom na to, Sud smatra da nadležne državne vlasti nisu poduzele sve razumne mjere da spriječe zlostavljanje prvog podnositelja, bez obzira na činjenicu da je stalni rizik od takvog zlostavljanja bio stvaran i predvidljiv.

150. **Stoga je u ovome predmetu došlo do povrede članka 3. Konvencije u odnosu na prvog podnositelja.**

U odnosu na drugu podnositeljicu

(i) Opća načela

151. Iako je osnovni cilj članka 8. zaštititi pojedinca od proizvoljnog miješanja javnih vlasti, njime država nije tek natjerana na suzdržavanje od takvog miješanja: uz ovu negativnu obvezu mogu postojati i pozitivne obveze neodvojive od djelotvornog poštivanja privatnog ili obiteljskog života. Ove obveze mogu uključivati donošenje mjera namijenjenih osiguranju poštivanja privatnog života čak i u području odnosa između pojedinaca (vidi predmete X i Y protiv Nizozemske, 26. ožujka 1985., stavak 23., Serija A br. 23; Botta protiv Italije, 24. veljače 53176., stavak 33., Izvješća 1998., Mikulić protiv Hrvatske, br. 53176/99, stavak 57., ECHR 2002-I; i naprijed citirani predmet Sandra Janković, stavak 44.).

152. **Glede poštivanja privatnog života, Sud je u raznim kontekstima već presudio da pojam privatnog života uključuje tjelesnu i psihičku cjelovitost osobe. Temeljem članka 8., države u nekim okolnostima imaju dužnost štiti moralni integritet pojedinaca od čina drugih osoba.** Sud je također presudio da postoji pozitivna obveza država da osiguraju poštovanje ljudskog dostojanstva i kvalitete života u određenim pogledima (vidi L. protiv Litve, br. 27527/03, stavak 56., ECHR 2007-IV, i, mutatis mutandis, Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 2346/02, stavak 65., ECHR 2002-III).

(ii) Primjena ovih načela na ovaj predmet

153. Sud smatra da su čini trajnog maltretiranja negativno utjecali i na privatni i obiteljski život druge podnositeljice. Utvrdio je da državne vlasti nisu poduzele odgovarajuće i relevantne mjere za sprečavanje daljnjeg maltretiranja prvog podnosioca. Isto tako, državne vlasti nisu osigurale odgovarajuću zaštitu u tom pogledu drugoj podnositeljici. Stoga je također došlo i do povrede članka 8. Konvencije u odnosu na drugu podnositeljicu.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. KONVENCIJE

154. Podnosioci nadalje prigovaraju da su čini zlostavljanja protiv njih i odgovor nadležnih vlasti također bili diskriminirajući, na osnovi njihovog srpskog etničkog porijekla, i invalidnosti prvog podnosioca. Pozvali su se na članak 14. Konvencije koji propisuje:

„Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.“

Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

155. Vlada tvrdi da su podnosioci mogli podnijeti građansku tužbu temeljem Zakona o suzbijanju diskriminacije, kojom bi mogli tražiti priznanje svake moguće diskriminacije kako je to navedeno u tom zakonu, te tražiti da se naloži prestanak diskriminacije i njenih posljedica, kao i naknadu.

156. Podnosioci u odgovoru tvrde da postupak temeljem Zakona o suzbijanju diskriminacije ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo jer njime ne bi mogli riješiti konkretnu situaciju kojoj prigovaraju. Nadalje, tvrde da dvije godine nakon što je zakon donesen, nema relevantne sudske prakse koja bi pokazala da građani s pouzdanjem pokreću postupak temeljem tog zakona, ili da su postupci koji su pokrenuti napredovali odgovarajućom brzinom.

2. Ocjena Suda

157. Glede članka 14. Konvencije, Sud ponavlja da on ne egzistira samostalno, već ima važnu ulogu nadopunjavanja drugih odredaba Konvencije i njenih Protokola, budući da štiti pojedince koji se nalaze u sličnim situacijama od bilo kakve diskriminacije u ostvarivanju prava navedenih u tim drugim odredbama (vidi Dudgeon protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 22. listopada 1981., stavak 67., Serija A br. 45; Chassagnou i drugi protiv Francuske [VV], BR. 25088/94, 28331/95 i 28443/95, stavak 89., ECHR 1999-III; i Timishev protiv Rusije, br. 55762/00 i 30229/00, stavak 53., ECHR 2005-XII). Iako primjena članka 14. ne pretpostavlja da je došlo do povrede tih odredbi - i u toj je mjeri autonomna - ne može biti mjesta za njegovu primjenu osim ako odnosne činjenice ulaze u doseg jednog ili više spomenutih odredbi (vidi, na primjer, predmete Van Buitenen protiv Nizozemske, br. 11775/85, odluka Komisije od 2. ožujka 1987. i

Cha'are Shalom Ve Tsedek protiv Francuske [VV], br. 27417/95, stavak 86., ECHR 2000-VII).

158. *Sud je također presudio da čak i u situaciji kad materijalna odredba nije primjenjiva, članak 14. može biti primjenjiv (vidi Savez crkava "Riječ života" i drugi protiv Hrvatske, br. 7798/08, stavak 58., 9. prosinca 2010.). Stoga se pitanja dopuštenosti koja se tiču članka 14. mogu ocjenjivati odvojeno.*

159. ***Glede ovoga predmeta, Sud će temeljem članka 14. ispitati pitanje iscrpljenja domaćih pravnih sredstava u odnosu na Zakon o suzbijanju diskriminacije.*** *S tim u vezi Sud primjećuje da je već ispitao pitanje iscrpljenja domaćih pravnih sredstava u pogledu prigovora diskriminacije odvojeno od pitanja iscrpljenja koja se tiču glavnog prigovora (vidi Valkov i drugi protiv Bugarske, br. 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 i 2041/05, stavci 104.-108., 25. listopad 2011.). Ovaj pristup ide ruku pod ruku s načelom da kada se na neki materijalni članak Konvencije ili njene Protokole poziva i samostalno i zajedno sa člankom 14., a utvrđena je zasebna povreda materijalnog članka, Sud neće možda uvijek smatrati potrebnim razmatrati predmet i na temelju članka 14., iako je stav drugačiji ako jasna nejednakost u postupanju prema nekome u uživanju prava o kojemu je riječ predstavlja temeljni aspekt predmeta (vidi naprijed citirani predmete Dudgeon, stavak 67.; Chassagnou i drugi, stavak 89. i Timishev, stavak 53.).*

160. ***Glede ovoga predmeta, Sud bilježi da Zakon o suzbijanju diskriminacije predviđa diskriminaciju na osnovi zdravstvenog stanja i invaliditeta, kao i etničkog porijekla (vidi članak 1. tog zakona).*** *Zakon predviđa cijeli raspon pravnih sredstava, uključujući priznanje diskriminacije, zabranu diskriminirajućih radnji i naknadu štete. Pravna se sredstva mogu koristiti i protiv nacionalnih vlasti u slučaju njihovog navodnog propuštanja djelovanja (vidi stavak 74. ove presude).*

161. ***Zaštitu od diskriminacije treba tražiti pred redovnim sudovima, a predviđena je i žalba protiv prvostupanjske presude kao i ustavna tužba. Pravo ne biti diskriminiran zajamčeno je i hrvatskim Ustavom, a Konvencija je izravno primjenjiva u Hrvatskoj. Kako bi poštovali načelo supsidijarnosti, podnositelji zahtjeva moraju, prije nego podnesu svoje zahtjeve Sudu, prvo dati hrvatskom Ustavnom sudu, kao najvišem sudu u Hrvatskoj, priliku da ispravi njihovu situaciju i riješi pitanja koja žele iznijeti pred Sud.***

162. *S obzirom na ovu pozadinu, Sud smatra da tužba u skladu s odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije predstavlja djelotvorno domaće pravno sredstvo i da je pravilno korištenje tog sredstva moglo dovesti do priznanja navodne povrede i dosude naknade štete. U slučaju da podnositelji ne bi bili uspješni sa zahtjevom pred redovnim sudovima, mogli bi podnijeti ustavnu tužbu i tada bi i Ustavni sud ispitao njihove prigovore. **Međutim, podnositelji nisu iskoristili pravna sredstva koja su im dostupna.***

163. *Slijedi da ovaj prigovor treba odbaciti na temelju članka 35., stavaka 1. i 4. Konvencije, zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.*

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

164. Podnositelji zahtjeva navode da nisu imali djelotvorno pravno sredstvo u vezi sa svojim prigovorom na temelju Konvencije. Pozvali su se na članak 13. Konvencije koji propisuje:

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

A. Dopuštenost

1. Glede prigovora podnositelja temeljem članka 3. i 8. Konvencije

165. Sud primjećuje da je ovaj prigovor povezan s prigovorom ispitanim temeljem članka 3. i 8. Konvencije, pa se stoga i on isto tako mora proglašiti dopuštenim.

2. Glede prigovora podnositelja temeljem 14. Konvencije

166. Sud je već utvrdio da su podnositelji u odnosu na prigovor temeljem članka 14. Konvencije imali na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo - tužbu temeljem odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije - koje nisu iskoristili. Slijedi da je ovaj dio zahtjeva očigledno neosnovan i da ga treba odbaciti sukladno članku 35. stavku 3. (a) i 4. Konvencije.

B. Osnovanost

167. Podnositelji tvrde da nisu imali nikakvo djelotvorno pravno sredstvo kojim bi ostvarili zaštitu od čina maltretiranja i nasilja. Sud primjećuje da je Vlada navela brojna pravna sredstva koja su im navodno bila na raspolaganju s tim u vezi. Međutim, Sud je utvrdio da niti jedno od pravnih sredstava na koje se poziva Vlada nije moglo riješiti situaciju podnositelja u vezi s njihovim prigovorima temeljem članka 3. i 8. Konvencije.

168. Stoga Sud smatra da podnositelji nisu imali nikakvo djelotvorno pravno sredstvo na raspolaganju u odnosu na njihove prigovore temeljem članka 3. i 8. Konvencije. Stoga je došlo do povrede članka 13. u tom pogledu.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

169. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

170. Podnositelji potražuju 10.000 eura (EUR) svaki na ime nematerijalne štete.

171. Vlada smatra da je taj iznos prekomjeran i nepotkrijepljen dokazima.

172. Uzimajući u obzir sve okolnosti ovoga predmeta Sud prihvaća da su podnositelji pretrpjeli nematerijalnu štetu koja ne može biti nadoknađena samim utvrđenjem povrede. Odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositeljima dosuđuje iznos od 11.500 EUR na ime nematerijalne štete, uz sav porez koji bi im mogao biti zaračunat.

B. Troškovi i izdaci

173. Podnositelji, kojima je odobrena besplatna pravna pomoć u okviru programa Vijeća Europe, potražuju i 1.206 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i 4.997,13 EUR na ime troškova nastalih pred Sudom.

174. Vlada tvrdi da podnositelji nisu dostavili specificirani troškovnik za ovaj zahtjev.

175. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj dokaže da su oni stvarno nastali i da su bili potrebni, te da je njihova visina bila razumna. U ovome predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i ranije navedene kriterije, Sud smatra da su troškovi podnositelja koji su nastali u vezi s prigovorima koje su iznijeli pred nacionalnim vlastima o njihovom maltretiranju u osnovi imali za cilj ispraviti povredu konvencijskih prava na koja su se pozvali pred Sudom, te da se ovi troškovi mogu uzeti u obzir kad se ocjenjuje zahtjev za naknadu troškova (vidi predmet Scordino protiv Italije (br. 1) [VV], br. 36813/97, stavak 284., ECHR 2006-V), i Medić protiv Hrvatske, br. 49916/07, stavak 50., 26. ožujka 2009.). Uzimajući u obzir informacije koje ima u posjedu i gore navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 1.206 EUR na ime troškova i izdataka nastalih u domaćem postupku i iznos od 3.500 EUR za one nastale pred Sudom, umanjen za 850 EUR koje su već primili na ime besplatne pravne pomoći od Vijeća Europe uz sav porez koji bi podnositeljima mogao biti zaračunat na taj iznos.

C. Zatezna kamata

176. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Utvrđuje da su prigovori temeljem članaka 3. i 8. kao i prigovor temeljem članka 13. Konvencije u mjeri u kojoj se odnosi na prigovore temeljem članak A 3. i 8. dopušteni, a ostatak zahtjeva nedopušten;

2. Presuđuje da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u odnosu na prvog podnositelja;

3. Presuđuje da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u odnosu na drugu podnositeljicu;

4. Presuđuje da je došlo do povrede članka 13. Konvencije;

5. Presuđuje

(a) da tužena država podnositeljima zajedno treba isplatiti, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, slijedeće iznose koje je potrebno preračunati u valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja;

(i) 11.500 EUR (jedanaest tisuća pet stotina eura), na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati;

(ii) 4.706 EUR (četiri tisuće sedamsto i šest eura) umanjen za 850 EUR (osamsto pedeset eura) na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koje bi mogli biti podnositeljima zaračunati;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;

6. Odbija preostali dio zahtjeva podnositelja za pravičnom naknadom.

Søren Nielsen Anatoly Kovler

tajnik predsjednik¹²

VI. PREKRŠAJNOPRAVNI OKVIR

Prekršajnopravna zaštita od bilo kojeg oblika govora mržnje ostvaruje se kroz više zakona koji sankcioniraju različite oblike ponašanja ovisno o zakonom propisanom objektu pravne zaštite u svakom konkretnom zakonu.

Činjenica da ne postoji jedinstvena definicija govora mržnje ne znači da je govor mržnje relativna kategorija. Pitanje je različitih konteksta i različitih situacija u kojem se društvo kao takvo, ali i pripadnici društva trebaju zaštititi od posljedica govora mržnje osobito imajući u vidu da može imati velike i dalekosežne posljedice jer društvo u kojem postaje normalno izgovoriti riječi kojima se potiče, širi ili opravdava mržnja, osobito prema manjinskim skupinama i njihovim pripadnicama/pripadnicima, koja ponašanja spadaju u kategoriju nasilničkog ponašanja je društvo u kojemu nasilje postaje prihvatljivo.

Prije navođenja pojedinih Zakona kojima se sankcioniraju različiti modaliteti govora mržnje potrebno je upoznati se s nekim odredbama Ustava.

Ustav Republike Hrvatske¹³ u izvorišnim osnovama ističe kako je **Republika Hrvatska suverena i demokratska država u kojoj se jamče i osiguravaju ravnopravnost, slobode i prava čovjeka. Najviše vrednote ustavnog poretka su: sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav. Nadalje, članak 14. Ustava jamči jednakost građana pred zakonom i utvrđuje kako svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom**

¹² © 2015 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava
Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakciju istoga.

¹³ („ Narodne novine“ br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 5/14.)

položaju ili drugim osobinama. Člankom 15. Ustava posebice se jamči ravnopravnost pripadnicima nacionalnih manjina. Ustav utvrđuje dvije institucije koje jamče provedbu Ustavom zajamčenih ljudskih prava: pučkog pravobranitelja i Ustavni sud Republike Hrvatske. Pučki pravobranitelj, koji je ujedno opunomoćenik Hrvatskog sabora za promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, istovremeno je i središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije, u skladu sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije. Uz Zakon o suzbijanju diskriminacije, postoji cijeli niz zakona koji sadrže antidiskriminacijske odredbe. Među njima se ističu Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, Zakon o radu, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Zakon o državnim službenicima te Kazneni zakon.

Kako bi osigurali pravilnu primjenu zakona uz poštivanje svih ustavom i međunarodnim pravom zaštićenih vrijednosti od velike je važnosti razlučiti granicu gdje sloboda govora prerasta u govor mržnje.¹⁴

Polazište sagledavanja svrhe prekršajnog sankcioniranja govora mržnje svakako može biti definicija prekršaja propisana Prekršajnim zakonom¹⁵. Određenje prekršaja propisano je u članku 1.:

„Prekršaji i prekršajne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.“

1. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima¹⁶ u dvije svoje odredbe inkriminira govor mržnje, iako kao i drugi zakoni ne daje cjelovitu definiciju, nego propisuje kažnjivost nekih njegovih pojava oblika.

U članku 4. stavku 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima propisano je što se smatra protupravnim ponašanjem u smislu navedenog Zakona, pa je tako u podstavku 5. kao protupravno ponašanje navedeno:

– pokušaj unošenja, unošenje i isticanje transparenta, zastave ili druge stvari s tekстом, slikom, znakom ili drugim obilježjem kojima se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,

a u podstavku 7.:

---

¹⁴ “U govor mržnje posebice nikako i nipošto ne spadaju kritike vlasti, vladine politike ili postupaka i stajališta pojedinaca u vlasti, pa ma koliko te kritike bile žestoke, nepravedne, šokantne, uznemirujuće, mrzilačke ili uvredljive. Mora se, naime, imati na umu da pravo na slobodu izražavanja obuhvaća i pravo građana da izražavaju negativne emocije, naročito u odnosu na vlast koju su demokratski izabrali.”(V. Alaburić: „Ograničavanje ‘govora mržnje’ u demokratskom društvu – teorijski, zakonodavni i praktički aspekti“, 2003.)

¹⁵ „Narodne novine“ broj 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 91/16 - RUSRH, 70/17 i 118/18

¹⁶ („Narodne novine“, broj 117/03, 71/06, 43/09, 34/11 i 68/12 - OUSRH)

– pjevanje pjesama ili dobacivanje poruka čiji sadržaj iskazuje ili potiče mržnju ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,

Stavak 2. citiranog članka propisuje da protupravna ponašanja iz stavka 1. ovoga članka mogu biti ostvarena tijekom čitavog razdoblja od polaska, putovanja, trajanja natjecanja do povratka sa športskog natjecanja.

Kažnjive odredbe sadržane su u članku 39. stavku 1. točka 5. i članku 39.a stavku 1. točka 2.:

Članak 39.

(1) Novčanom kaznom od 2.000,00 do 15.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju do 30 dana kaznit će se za prekršaj fizička osoba koja:

1. posjeduje ili konzumira alkoholna pića i druga pića koja sadrže više od 6% alkohola, droge ili posjeduje pirotehnička sredstva, oružje i druga sredstva pogodna za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja (članak 4. stavak 1. podstavak 1.),

2. pokuša unijeti ili unese u športski objekt alkoholna pića, drogu, pirotehničko sredstvo, oružje ili drugo sredstvo pogodno za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja (članak 4. stavak 1. podstavak 2.),

3. pokuša ući, dođe ili boravi na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka (članak 4. stavak 1. podstavak 3.),

4. maskira lice radi prikrivanja identiteta (članak 4. stavak 1. podstavak 4.),

5. pokuša unijeti ili unese i ističe u športskom objektu transparent, zastavu ili drugu stvar s obilježjem kojim se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti (članak 4. stavak 1. podstavak 5.),

6. boravi i zadržava se na mjestu u gledateljskom prostoru za koje ne posjeduje ulaznicu ili odgovarajuću ispravu izdanu od strane organizatora (članak 4. stavak 1. podstavak 11.).

Članak 39.a

(1) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 25.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 30 dana do najdulje 60 dana kaznit će se za prekršaj fizička osoba koja:

1. baca predmete u natjecateljski prostor ili gledateljski prostor športskog objekta (članak 4. stavak 1. podstavak 6.),

2. pjeva pjesme ili dobacuje natjecateljima ili drugim gledateljima poruke čiji sadržaj iskazuje ili potiče mržnju na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti (članak 4. stavak 1. podstavak 7.),

3. pali ili baca pirotehnička sredstva (članak 4. stavak 1. podstavak 8.),

4. pali ili na drugi način uništava navijačke rekvizite ili druge predmete (članak 4. stavak 1. podstavak 9.),
5. pokušava nedopušteno ući ili nedopušteno ući u natjecateljski prostor ili gledateljski prostor ili prostor koji je namijenjen sucima ili drugim osobama koje sudjeluju u športskom natjecanju (članak 4. stavak 1. podstavak 10.).

1.a Neka aktualna pitanja, slučajeви iz sudske prakse i odluke

U odnosu na prekršaj iz članka 39. stavka 1. točke 5. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, bitno je napomenuti da se, u skladu s odredbom članka 21. Prekršajnog zakona, odgovara i za pokušaj - s namjerom započeti ali nedovršeni prekršaj koji mora imati tri sastavnice:

- početak ostvarenja djela
- izostanak posljedice
- namjera počinitelja.

Možda i najbitnija karakteristika našeg civilizacijskog dosega je uvažavanje različitosti. Dok kod slučajeva umjetničkog izražavanja, kritičke rasprave i humora sloboda govora može ići i do određenog stupnja pretjerivanja i provokacije, kada je riječ o športskim navijačima koji po prirodi stvari podržavaju jednu natjecateljsku opciju, granice treba postaviti i tumačiti znatno restriktivnije.

Pritom treba cijeniti specifičnosti športskih natjecanja kao vrste javnih okupljanja, te posebno uzeti u obzir da je sugestibilnost pojedinca u velikoj grupi ogromna, da je neophodno se događaj prije svega odvija u športskom duhu i istaknu temeljne vrijednosti koje šport promovira, a da je nažalost šport postao scena za provale nasilja koja je društveni fenomen sa širokim spektrom posljedica. Jednostavno rečeno, nedopustivo je u socijalnom i civilizacijskom smislu iskoristiti športsko događanje za poticanje na čine mržnje i nasilja prema bilo kojoj skupini, pa bilo to i zaodjenuto u ponašanje prema pripadnicima drugačije športske opcije, te slobodu izražavanja koristiti za ciljeve koji su očito protivni svim onim vrijednostima koje bi šport trebao predstavljati.

U predmetu Visokog prekršajnog suda RH broj: JŽ-1799/2016 navijač gostujućeg nogometnog kluba HNK „Hajduk“ je prilikom pregleda na ulazu na stadion zatečen s transparentom omotan oko tijela ispod odjeće s natpisom „JEBI SE RIJEKO“. Prvostupanjskom odlukom proglašen je krivim i kažnjen zbog prekršaja iz članka 39. stavka 1. točke 5. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, dakle za pokušaj unošenja u športski objekt transparenta kojim se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju regionalne pripadnosti, te je podnio žalbu Visokom prekršajnom sudu RH. Prvostupanjska presuda je potvrđena odlukom višeg suda, te je u odnosu na okrivljenikove žalbene navode istaknuto da je u ovom slučaju irelevantno je li naziv „RIJEKA“ ispisan velikim ili malim slovima i je li dublji osobni okrivljenikov motiv bio uputiti poruku samo suparničkom nogometnom klubu ili i gradu.

Objekt pravne zaštite u ovom postupku i u konkretnom slučaju je pravo građana (gledatelja) i sudionika da ne budu izloženi nečijem iskazivanju neprijateljstva, a koji stav je očito iskazan na krajnje neprimjeren način. U ovakvom slučaju se ne procjenjuje jesu li takvi transparenti subjektivno uvredljivi (za neke osobe mogu biti, a za druge možda ne), već se radi o iskazivanju mržnje u objektivnom smislu prema svakom građaninu Rijeke (koji nije dužan i ne može znati odnosi li se riječ „Rijeka“ na klub ili grad), ne štiti se osobni osjećaj navijača NK „Rijeka“, već zahtjev za poštovanjem prava u javnom ophođenju, koje pravo da ne bude izložen porukama koje se mogu shvatiti kao govor mržnje pripada svakom pojedincu, ali i regiji, zemlji, narodu...

Dakle, utvrđuje se je li došlo do javnog oblika neprihvatljivog izražavanja na športskom događaju, a u konkretnom slučaju svakako se radi o radikalnom tipu izražavanja na športskoj priredbi koje predstavlja iskazivanje mržnje na temelju regionalne pripadnosti (Splićani i Dalmacija nasuprot Riječana i Primorja), a koje se može izvršiti izravnim govorom, ali i kroz javno istaknute simbole, grafite, crteže, plakate...

U predmetu Visokog prekršajnog suda broj: JŽ-188/2016 okrivljenik (nogometaš Hrvatske nogometne reprezentacije) proglašen je prvostupanjskom odlukom Prekršajnog suda u Zagrebu, broj: 47. PpJ-4877/13 od 08. prosinca 2015. krivim zbog prekršaja iz članka 39.a stavka 1. točke 2. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, počinjenog na način da je po završetku nogometne utakmice u kojoj je sudjelovao kao igrač hrvatske nogometne reprezentacije javno putem mikrofona nekoliko puta uzvikivao publici pozdrav „Za dom“, te mu je izrečena novčana kazna u iznosu od 5.000,00 kuna.

Protiv prvostupanjske presude ovlašteni tužitelj je podnio žalbu zbog odluke o prekršajnopravnoj sankciji, a okrivljenik zbog svih žalbenih razloga, navodeći da presudi nedostaju razlozi o odlučnim činjenicama jer prvostupanjski sud nije obrazložio da li je poklonio vjeru izvedenom dokazu - nalazu i mišljenju vještaka Josipa Jurčevića, iako je sud, uskraćivanjem povjerenja obrani okrivljenika u pogledu subjektivnog značenja pozdrava „Za dom – spremni“, zapravo oduzeo kredibilitet i samom vještaku i njegovom ekspertnom mišljenju u pogledu objektivno pojmljivog značenja tog pozdrava, pa je morao angažirati novog vještaka radi pojašnjenja činjenica o kojima sud nema potrebna i dostatna stručna znanja, zbog čega je sud povrijedio i odredbu članka 88. Prekršajnog zakona, ne utvrdivši sve važne činjenice, a nije obrazložio niti kojim stupnjem krivnje je okrivljenik postupio, odnosno, s namjerom ili iz nehaja. Dalje navodi da se činjenični opis prekršaja koji je okrivljeniku stavljen na teret ne može podvesti pod zakonsku odredbu članka 39.a stavka 1. točke 2. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, zbog cjelokupnog konteksta u kojem se događaj zbilo, te da je prvostupanjski sud izveo pogrešan zaključak da je okrivljenik opisanim ponašanjem poticao mržnju na temelju rasne, nacionalne i vjerske pripadnosti time, iz razloga što je okrivljenik, uzimajući u ruku mikrofon nakon uspješno završene utakmice između hrvatske i islandske nogometne reprezentacije i nekoliko puta uzvikujući publici pozdrav „Za dom“, htio proslaviti pobjedu sa svojim navijačima, a ne nekoga vrijeđati. Ističe da, uzimajući u obzir mišljenje vještaka, u konkretnom slučaju nije bio ispunjen objektivni kriterij postojanja one skupine kojoj je navedeni uzvik bio upućen i koji su bili žrtve tog (ustaškog) režima jer to nisu bili sami Hrvati kao nacionalna skupina, a zasigurno niti Islandčani, a ovim prvima je uzvik bio upućen, zbog čega navedena poruka ne predstavlja instrument diskriminacije, te prvostupanjski sud potpuno ignorira nepodobni način da bi se predmetno djelo uopće

počinilo. Stoga predlaže preinačiti pobijanu presudu i osloboditi okrivljenika od optužbe, a podredno, ukinuti presudu i predmet vratiti sudu na ponovno odlučivanje uz odgovarajuću uputu u pogledu relevantnih dokaza, posebno u odnosu na potrebno vještačenje.

Žalba ovlaštenog tužitelja je prihvaćena kao osnovana, a Visoki prekršajni sud smatra da prvostupanjski sud nije kao otegotne okolnosti cijenio samu ulogu okrivljenika kao natjecatelja u nogometnoj utakmici koju je pratio znatno veći broj gledatelja od uobičajenog, s obzirom na važnost takve utakmice, kao i porast broja neprimjerenih ponašanja na športskim natjecanjima koja eskaliraju do nasilja na nogometnim utakmicama, zbog čega ponašanje okrivljenika potiče i druge potencijalne počinitelje na činjenje prekršaja iz domene Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, pa preinačio prvostupanjsku presudu u odluci o kazni na način da je okrivljeniku za počinjeni prekršaj izrekao novčanu kaznu kao u u iznosu od 15.000,00 kuna, držeći je primjerenom i dostatnom kako svim okolnostima počinjenog prekršaja, tako i svim vidovima zakonske svrhe kažnjavanja.

Žalba okrivljenika je odbijena kao neosnovana, a drugostupanjski sud nalazi da pobijana presuda sadrži sve potrebne razloge o odlučnim činjenicama koji nisu proturječni pa je ocijenjeno da žalba zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka nije osnovana. Naime, iz obrazloženja pobijane presude razvidno je da je prvostupanjski sud cijenio iskaz vještaka prof. dr. sc. Josipa Jurčevića, dovodeći ga u vezu s obranom okrivljenika i okolnostima pod kojima je počinjen predmetni prekršaj, kao i sa ostalim izvedenim dokazima, u skladu s odredbom članka 185. stavka 7. Prekršajnog zakona, nakon čega je, analitički razmotrivši izvedene dokaze, temeljem slobodne ocjene dokaza, izveo zaključak o krivnji na strani okrivljenika pa je ovaj Sud ocijenio da žalba zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka nije osnovana.

Nadalje, suprotno žalbenim navodima okrivljenika, visoki Sud je našao da je prvostupanjski sud u potpunosti i točno utvrdio činjenično stanje, te na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja pravilno primijenio materijalnu prekršajnu odredbu, označivši djelo okrivljenika kao prekršaj iz članka 39.a stavka 1. točke 2. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.

Naime, prvostupanjski sud je opravdano, nakon analize obrane okrivljenika, te uvida u video snimku predmetnog događaja, imao dovoljno osnova za zaključak da je okrivljenik kritične zgode počinio prekršaj iz članka 39.a stavka 1. točke 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima. Prvostupanjski je sud, sukladno odredbi članka 88. stavka 2. Prekršajnog zakona, sve provedene dokaze slobodno cijenio, kao što je slobodno cijenio i postojanje svih relevantnih činjenica, pri čemu nije bio ograničen i vezan nikakvim dokaznim pravilima, te je na temelju tako provedenog dokaznog postupka izveo pravilan i nedvojben zaključak o krivnji okrivljenika. Odluku o krivnji prvostupanjski sud je valjano, detaljno i argumentirano obrazložio i dao u svemu prihvatljive razloge, na koje se upućuje žalitelj, kako bi se izbjeglo nepotrebno ponavljanje. U odnosu na navod žalbe da je prvostupanjski sud u provedenom postupku trebao provesti novo vještačenje radi dodatnih pojašnjenja činjenica o značenju uzvika „Za dom spremni“, ukazuje se da je isti neosnovan. To iz razloga što izvedeni dokazi, pa tako i mišljenje vještaka, ne obvezuje sud u pogledu utvrđivanja bitnih činjenica koje čine biće prekršaja, već je ta odluka na sudu koji samostalno i neovisno cijeni vrijednost

izvedenog dokaza i donosi odluku o krivnji, držeći se općeprihvaćenih načina odlučivanja. S obzirom da iz iskaza ispitanog vještaka prof. dr. sc. Josipa Jurčevića, povjesničara i političara, ne proizlazi univerzalan odgovor o prirodi korištenja pozdrava „Za dom spremni“, niti se to može očekivati s obzirom na notornu kompleksnost i višeznačje korištenja tog izraza u različitim hrvatskim povijesnim vremenima, prvostupanjski je sud svoju odluku temeljio na nedvojbeno utvrđenim bitnim činjenicama za konkretni postupak, a to su okrivljenikovo dobacivanje gledateljima, odnosno, uzvikivanje pozdrava „Za dom“, u više navrata putem mikrofona, nakon nogometne utakmice na stadionu, čiji sadržaj, iskazuje i potiče na mržnju na temelju rase nacionalne, regionalne i vjerske pripadnosti. Naime, nesporna je činjenica da je navedeni uzvik, bez obzira na njegov prvotni hrvatski književni i pjesnički značaj, korišten i kao službeni pozdrav Ustaškog pokreta i totalitarnog režima Nezavisne države Hrvatske (NDH), koji se nalazio i na svim službenim dokumentima, bilo u izvornom obliku „Za dom i poglavnik spremni“ ili u njegovim skraćenim oblicima „Za dom spremni“ ili „Za dom“, a koji pokret je iznikao iz fašizma, temeljenog između ostalog i na rasizmu, pa time simbolizira mržnju prema ljudima drugačije vjerske i etničke pripadnosti, manifestaciju rasističke ideologije, kao i podcjenjivanje žrtava zločina protiv čovječnosti. Kada se pritom uzme u obzir i činjenica da je praćenje predmetnog nogometnog natjecanja putem elektroničkih medija i opisani govor mržnje bio dostupan širem i neograničenom krugu gledatelja, neosnovano žalitelj ističe da u konkretnom slučaju nije bilo skupine koja bi se mogla diskriminirati navedenim uzvikom pa da nedostaje bitno obilježje prekršaja iz članka 39.a stavka 1. točke 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.

Nadalje, s obzirom da je Republika Hrvatska od 01. srpnja 2013. godine, punopravna članica Europske unije, čime je prihvatila i cjelokupnu pravnu stečevinu Europske unije, između ostalog, i pravne propise koji se odnose na zaštitu ljudskih prava i prava manjina, to je i prvostupanjski sud dao jasne razloge o tome zašto ne postoji dvojba oko korištenja navedenog uzvika na način i pod okolnostima u kojima ga je koristio okrivljenik Josip Šimunić, a koje razloge prihvaća i ovaj Sud. Stoga, izvođenje daljnjih dokaza dodatnim vještačenjem značenja gore navedenog izraza nema pravni značaj niti bi bio mjerodavan za odlučivanje u ovoj pravnoj stvari, a kako to pogrešno tumači žalitelj.

2. Zakon o suzbijanju diskriminacije

Zakonom o suzbijanju diskriminacije¹⁷ osigurava se zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije (članak 1. stavak 1.). Diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatra se stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz stavka 1. ovoga članka, kao i osobe

---

¹⁷ „Narodne novine“, broj 85/08. i 112/12.

povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama te stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnove za diskriminaciju iz stavka 1. članka 1.

Oblici diskriminacije:

Izravna i neizravna diskriminacija

Članak 2.

(1) Izravna diskriminacija je postupanje uvjetovano nekim od osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.

(2) Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po osnovi iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona, u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna.

Uznemiravanje i spolno uznemiravanje

Članak 3.

(1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

(2) Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a posebice ako stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, omalovažavajuće ili uvredljivo okruženje.

(3) Na uznemiravanje i spolno uznemiravanje na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona koje se odnose na diskriminaciju.

Poticanje na diskriminaciju i propuštanje razumne prilagodbe

Članak 4.

(1) Poticanje na diskriminaciju smatrat će se diskriminacijom u smislu odredaba ovoga Zakona.

(2) Diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatrat će se i propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući:

- korištenje javno dostupnih resursa,
- sudjelovanje u javnom i društvenom životu,

– pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

Segregacija

Članak 5.

- (1) Diskriminacijom iz članka 1. ovoga Zakona smatra se i segregacija.
- (2) Segregacija u smislu ovoga Zakona predstavlja prisilno i sustavno razdvajanje osoba po nekoj od osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona.

Teži oblici diskriminacije

Članak 6.

- (1) Težim oblikom diskriminacije u smislu ovoga Zakona smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija), koja je počinjena kroz dulje vrijeme (produljena diskriminacija) ili koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu diskriminacije.
- (2) Sud će voditi računa o okolnostima iz stavka 1. ovoga članka pri utvrđivanju visine naknade neimovinske štete te pri odmjerenju kazne za prekršaje utvrđene ovim Zakonom.
- (2)

Prekršajne odredbe:

Članak 25.

- (1) Tko s ciljem prouzročenja straha drugome ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu ili izražavanju i spolnoj orijentaciji povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 5.000,00 do 30.000,00 kuna.
- (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se za prekršaj odgovorna osoba u pravnoj osobi, državnom tijelu, pravnoj osobi s javnim ovlastima i jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave.
- (3) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka koji učini obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost u vezi s obrtom ili djelatnošću koju obavlja, kaznit će se novčanom kaznom od 10.000,00 do 200.000,00 kuna.
- (4) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka pravna osoba kaznit će se novčanom kaznom od 30.000,00 do 300.000,00 kuna.

2.a Primjeri sudske prakse

Visoki prekršajni sud je odlučivao o većem broju žalbi koje su podnesene od strane tužitelja protiv presuda prvostupanjskih sudova u kojima su okrivljenici oslobođeni od optužbe zbog prekršaja iz članka 25. stavka 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije. Kao primjer ističu se bitni dijelovi presude¹⁸ iz kojih je razvidan stav suda kojim se određuje polazišna osnova za tumačenje odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije. Naime, temelj donošenja odluke je članak 1. tog Zakona koji propisuje svrhu tog Zakona, a pogotovo njegovi stavci 2. i 3. koji jasno propisuju da se diskriminacijom, u smislu tog Zakona, smatra „stavljanje u nepovoljniji položaj“.

...“ *Drugim riječima, diskriminacija je situacija u kojoj je pojedinac na neki način „zakinut“ zbog nekog „zaštićenog obilježja“. Upravo kroz navedenu činjenicu, da se mora raditi o stavljanju u nepovoljniji položaj, treba tumačiti i sve ostale odredbe ovog Zakona, pa tako i odredbu članka 25. stavka 1. tog Zakona. Neosnovano tužitelj smatra da je M. K. stavljen u diskriminatoran položaj jer se u konkretnom slučaju, javno objavljenim člankom na blogu naznačenim u izreci pobijane presude, uvredljivog i omalovažavajućeg sadržaja, a čime je povrijeđeno dostojanstvo M. K. u zajednici, ne radi o tome da bi M. K. bio „zakinut“ u nečemu zbog toga što obnaša dužnost zamjenika načelnika Policijske uprave, a niti je okr. M. M. u odnosu na M. K. uopće u poziciji „nadređenog“ da bi ga mogao „zakinut“ u nečemu odnosno da bi mogao donositi odluke koje mogu izravno utjecati na život M. K..*

Prema sudskoj praksi ESLJP diskriminacija znači različito postupanje prema osobama u usporedivim situacijama bez objektivnog i razumnog opravdanja tj. ako ne teži ostvarenju „legitimnog cilja“ te ako ne postoji „razumni odnos razmjernosti“ između upotrijebljenih sredstava i cilja kojemu se težilo. Dakle, antidiskriminacijsko pravo zabranjuje slučajevite različite postupanje s osobama ili skupinama u istoj situaciji (izravna diskriminacija) te identičnog postupanja s osobama ili skupinama u različitoj situaciji (neizravna diskriminacija).

Izravnu diskriminaciju obilježava različito postupanje: mora se dokazati da se s navodnom žrtvom nepovoljnije postupalo na temelju obilježja koje sačinjava „pravno zaštićenu osnovu“. Nepovoljnije postupanje utvrđuje se usporedbom navodne žrtve i druge osobe koja nema zaštićeno obilježje u sličnoj situaciji.

Neizravnu diskriminaciju karakterizira isto postupanje s osobama u različitoj situaciji. Dakle, kod neizravne diskriminacije, a tvrdnja je tužitelja da se u ovom prekršajnom predmetu radi upravo o tom obliku diskriminacije, ne radi se o različitom postupanju, nego o istom postupanju čiji se učinci različito odražavaju na ljude s različitim značajkama. Elementi neizravne diskriminacije su: neutralno pravilo, kriterij ili praksa sa značajno negativnijim utjecajem na skupinu definiranu „pravno zaštićenom osnovom“ u odnosu na ostale u sličnoj situaciji. Dokazujući neizravnu diskriminaciju pojedinac mora pružiti dokaze da je kao pripadnik skupine sa zaštićenim obilježjem izložen različitim učincima ili utjecaju u usporedbi s onima bez toga obilježja.

---

¹⁸ broj: JŽ-1434/17 od 26. rujna 2018.

Upravo iz prethodno navedenog, jasno proizlazi da se u konkretnom slučaju ne može raditi o diskriminaciji, pa ni o neizravnoj diskriminaciji (jer se ne radi o identičnom postupanju s različitim učincima), kako to tvrdi tužitelj te da tužitelj pogrešno tumači pojam neizravne diskriminacije.

... Slijedom navedenog, prema praksi ESLJP i ESP, da bi se radilo o povredi članka 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pa tako i o prekršaju iz članka 25. stavka 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije, mora se raditi o različitom postupanju prema osobama u usporedivim situacijama bez objektivnog i razumnog opravdanja, mora se raditi o neosobnom kontekstu, mora postojati odgovarajući „usporednik“ te se mora raditi o razlici na temelju „pravno zaštićene osnove“, dakle zbog određenog obilježja dotičnog pojedinca koje spada u „pravno zaštićene osnove“. Europski sudovi dali su vrlo široko tumačenje „zaštićenih osnova“, no svakako se mora raditi o tome da je zaštićena osnova bila povodom takvog postupanja, bilo izravno bilo posredno.“

3. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira¹⁹ također ne daje definiciju govora mržnje kada u članku 5. stavku 1. propisuje:

„Tko na javnom mjestu izvođenjem, reproduciranjem pjesama, skladbi i tekstova ili nošenjem ili isticanjem simbola, tekstova, slika, crteža remeti javni red i mir, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 300 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana.“

Navedena odredba donesena svojevremeno prvenstveno s ciljem da se ograniči javno iznošenje neprihvatljivih političkih poruka, vremenom je kroz sudsku praksu postala sredstvo sankcioniranja govora mržnje.

Pri ocjeni navedenog prekršaja nužno je odredbu članka 5. dovesti u vezu s člankom 1. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira koji određuje generalni zaštitni objekt Zakona propisujući:

„Prekršaji protiv javnog reda i mira su djela kojima se na nedozvoljen način remeti mir, rad ili normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost ili ometa kretanje građana na ulicama i drugim javnim mjestima ili ometa ostvarivanje njihova prava i dužnosti, vrijeđa moral, ometa vršenje zakonitih mjera državnih organa i službenih osoba, ugrožava opća sigurnost ljudi i imovine, vrijeđaju državni organi ili se na drugi način narušava javni red i mir građana te djela utvrđena ovim zakonom.“

Kod ovog prekršaja **može se raditi o pozivanju drugih na mržnju ili nasilje**, dakle o poticanju određenih emocija i strasti, stvaranju neprijateljskog ozračja i iznošenju „mrzilačkih“ stavova (koji se u suštini mogu prepoznati kao diskriminatorni, rasistički, šikanirajući...), a koji su pogodni da druge uvjeri i učvrsti u odluci da učine neprihvatljive i nehumane postupke.

---

¹⁹ „Narodne novine“, broj: 41/77, 55/89, 5/90, 30/90, 47/90 i 29/94

Također se **može raditi o promicanju netolerancije ili iznošenju osobnog animoziteta ukoliko je usmjereno protiv nekih drugih skupina** (ili njihovih pripadnika) koje se mogu identificirati na temelju nekih osobina, a takvo iznošenje predstavlja potencijalnu opasnost za javni red i mir. U praksi je gotovo nemoguće utvrditi je li doista mržnja najdublja pobuda počinitelja, no zakonsko biće ovog prekršajnog djela ostvareno je ukoliko je javno izvedeni tekst ili istaknuti simbol podoban da uznemiri javnost svojim sadržajem koji javno potiče na mržnju ili nasilje.

3.a Neka aktualna pitanja, slučajevi iz sudske prakse i odluke

Radnja izvršenja prekršaja može biti verbalna i izričita, ali i kroz pokazivanje simbola ili nošenje određenih uniformi, znakova i slično. U svakom slučaju odlučno je da je radnja izvršena javno, dakle na javnom mjestu ili putem sredstava javnog priopćavanja.

U konkretnom slučaju počinitelji su izlijepili dio grada plakatima s fotografijama zagrljenih tadašnjeg predsjednika Ive Josipovića i Vojislava Šešelja i tekstom „pridruži nam se na pravom putu“, fotografijom Ive Josipovića i tekstom „100% protiv Hrvatske, kakvo drvo takav klin kakav otac takav sin“. Prvostupanjskom odlukom su proglašeni krivima, te su podnijeli žalbu u kojoj u bitnom, navode da policija uopće ne može biti ovlaštena tužitelj u ovom predmetu jer se eventualno može raditi o uvredi predsjednika koji nije iskazao nikakvu volju za progon, a da su svi izneseni navodi istiniti. Visoki prekršajni sud je ukinuo prvostupanjsku odluku zbog toga jer u činjeničnom opisu nije bio opisan i naveden sadržaj plakata da bi se moglo ocijeniti o kakvim postupanjima se radi te da bi se mogla ocijeniti njihova težina, no pritom je zauzeo stav i o žalbenim navodima žalitelja.

Naglašeno je da je taj prekršajni postupak vođen zbog povrede dobra koje je zaštićeno predmetnim Zakonom o prekršajima protiv javnog reda i mira, dakle zaštićeno dobro je javni red i mir građana. Za provedbu tog Zakona nadležna je policija, koja je slijedom navedenog (članak 111. Prekršajnog zakona) i ovlaštena tužitelj u slučajevima povrede Zakona, te je dužna po službenoj dužnosti pokrenuti prekršajni postupak bez obzira na stav predsjednika države ili njegova ureda o događaju. Suglasnost predsjednika i njegovo osobno mišljenje ne mogu i ne smiju imati utjecaja na ponašanje ovlaštenog tužitelja koji je dužan postupati po načela legaliteta, pa je neosnovan žalbeni navod da je presuda protuzakonita jer nema ovlaštenog tužitelja za prekršajni progon.

U odnosu na pitanje uvredljivosti, ukazuje se da je u ovom slučaju irelevantno je li i u kojoj mjeri isticanjem plakata bio uvrijeđen predsjednik RH. Objekt pravne zaštite u ovom postupku nije čast i ugled osobe, nije bitno je li Ivo Josipović saznao za plakate i je li ih subjektivno shvatio kao povredu svojeg osjećaja časti, te se ne moraju ispuniti uvjeti za postojanje djela uvrede u smislu odredbi Kaznenog zakona. Objekt pravne zaštite je u konkretnom slučaju pravo građana koji izađu na javnu površinu da ne budu izloženi nečijem privatnom iskazivanju političkog neslaganja ili neprijateljstva prema predsjedniku kojeg su ti isti građani izabrali u demokratskom procesu, a koji stav je očito iskazan na neprimjeren način koji prelazi granice pristojnosti. U ovakvom slučaju se ne procjenjuje jesu li takvi plakati subjektivno uvredljivi (za neke osobe mogu biti a za druge ne – npr.

one koji su glasovali za određenog predsjedničkog kandidata i koji su bili protiv njega), već se radi o iskazivanju nepoštovanja u objektivnom smislu prema svakom građaninu koji nema identična stajališta kao i okrivljenici u odnosu na predsjednika RH, ne štiti se osobni osjećaj vrijednosti Ive Josipovića već zahtjev za poštovanjem ljudskog bića, koje poštovanje prema objektivnim kriterijima pripada svakom pojedincu (pa i predsjedniku države), ali i zemlji, narodu, društvenoj skupini...

Isticanje plakata s fotografijama zagrljenih Ive Josipovića i Vojislava Šešelja i tekstem „pridruži nam se na pravom putu“, fotografijom Ive Josipovića i tekstem „100% protiv Hrvatske, kakvo drvo takav klin kakav otac takav sin“, itd., svakako je javni oblik izražavanja koji predstavlja ponižavanje i stereotip na temelju pripadnosti određenoj političkoj opciji, apsolutiziraju jednu njegovu značajku kojoj se pripisuje univerzalno negativno.

Dakle, kako se radi o radikalnom tipu neprihvatljivog izražavanja u javnosti (koje se može izvršiti izravnim govorom, ali i kroz javno istaknute simbole, grafite, crteže, plakate, dijeljenje letaka...), pravilno je djelo pravno označeno kao prekršaj iz članka 5. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

4. Zakon o ravnopravnosti spolova

Zakon o ravnopravnosti spolova²⁰ dio je prekršajnog pravnog okvira koji sankcionira ponašanje koje negira ustavom zajamčenu ravnopravnost spolova, dakle znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava. Ovaj zakon također spada u kategoriju zakona kojima je cilj suzbijanje diskriminacije.

Članak 6.

(1) Diskriminacija na temelju spola (u daljnjem tekstu: diskriminacija) označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, obrazovnom, socijalnom, kulturnom, građanskom ili drugom području na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena.

(2) Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračnog i obiteljskog statusa. Nepovoljnije postupanje prema ženama na osnovi trudnoće i materinstva smatra se diskriminacijom.

(3) Zabranjuje se diskriminacija na temelju spolne orijentacije.

(4) Zabranjuje se diskriminacija u odnosu na mogućnosti dobivanja i nabave roba kao i diskriminacija u pružanju i pristupu uslugama.

(5) Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu ovoga Zakona, ako je učinjeno s namjerom.

Članak 7.

---

²⁰ („Narodne novine“ 82/08. i 69/17.)

(1) Izravna diskriminacija je svako postupanje uvjetovano spolom kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.

(2) Neizravna diskriminacija postoji kada neutralna pravna norma, kriteriji ili praksa stavljaju osobe jednoga spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola, osim ako je ta pravna norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva usmjerena postizanju tog cilja su primjerena i nužna.

Članak 8.

(1) Uznemiravanje i spolno uznemiravanje predstavljaju diskriminaciju u smislu ovoga Zakona.

(2) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uvjetovano spolom osobe, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

(3) Spolno uznemiravanje je svako neželjeno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi, koje ima za cilj ili predstavlja povredu osobnog dostojanstva, a posebice ako stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Prekršajne odredbe

Članak 31.

(1) Tko s ciljem prouzročenja straha drugoga ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u spolu, bračnom ili obiteljskom statusu, ili spolnoj orijentaciji povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 5.000,00 do 30.000,00 kuna.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka odgovorna osoba u pravnoj osobi, državnom tijelu i tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

(3) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka koji počini obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost u vezi s obrtom ili djelatnošću koju obavlja, kaznit će se novčanom kaznom od 10.000,00 do 200.000,00 kuna.

(4) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka pravna osoba kaznit će se novčanom kaznom od 30.000,00 do 300.000,00 kuna.

Članak 32.

(1) Tko s ciljem prouzročenja straha drugoga ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja radnjama spolne naravi povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 5.000,00 do 40.000,00 kuna.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka odgovorna osoba u pravnoj osobi, državnom tijelu i tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

(3) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka obrtnik i osoba koja obavlja drugu samostalnu

djelatnost kaznit će se novčanom kaznom od 10.000,00 do 250.000,00 kuna.
(4) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka pravna osoba kaznit će se novčanom kaznom od 30.000,00 do 350.000,00 kuna.

Članak 33.

(1) **Tko s namjerom dovede u nepovoljniji položaj osobu koja je u dobroj vjeri prijavila diskriminaciju ili na bilo koji način sudjelovala u postupku zbog diskriminacije sukladno odredbama ovoga Zakona,** kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 1.000,00 do 20.000,00 kuna.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se za prekršaj tko s namjerom dovede u nepovoljniji položaj osobu koja je nazočila diskriminaciji ili koja je odbila nalog za diskriminatornim postupanjem.

(3) Za pokušaj iz stavka 1. i 2. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

(4) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka odgovorna osoba u pravnoj osobi, državnom tijelu i tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

(5) Za prekršaj iz stavka 1. i 2. ovoga članka obrtnik i osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost kaznit će se novčanom kaznom od 5.000,00 do 150.000,00 kuna.

(6) Za prekršaj iz stavka 1. i 2. ovoga članka pravna osoba kaznit će se novčanom kaznom od 20.000,00 do 200.000,00 kuna.

Članak 34.

(1) Odgovorne osobe u tijelima državne uprave koje ne podnesu, u roku propisanom u članku 11. ovoga Zakona, Uredu plan djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 do 10.000,00 kuna.

(2) Pravne osobe u pretežitom vlasništvu države koje Uredu u roku propisanom u članku 11. ovoga Zakona, ne podnesu plan djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 30.000,00 kuna.

Članak 35.

Političke stranke i drugi ovlašteni predlagatelji koji prilikom predlaganja lista kandidata/tkinja za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i za članove u Europski parlament koji ne poštuju načelo ravnopravnosti spolova utvrđeno člankom 15. ovoga Zakona te ne vode računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama sukladno članku 12. ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 50.000,00 kuna za izbore za zastupnike u Hrvatski sabor i članova u Europski parlament, novčanom kaznom od 40.000,00 kuna za izbore za članove gradskih vijeća i županijskih skupština, odnosno novčanom kaznom od 20.000,00 kuna za izbore za članove općinskih vijeća.

Članak 36.

Mediji koji objavom programskog sadržaja ili oglašavanjem predstave žene i muškarce na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način s obzirom na spol i spolnu orijentaciju kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom do 1.000.000,00 kuna.

Članak 37.

Odgovorna osoba u državnom tijelu, pravnim osobama s javnim ovlastima, tijelu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim osobama u pretežitom vlasništvu države, odnosno pravnim osobama u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koja na zahtjev pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva ne dostavi očitovanja, podatke i dokumente vezane uz diskriminaciju i ne omogući uvid u njih, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 kuna.

Članak 38.

(1) **Odgovorna osoba u državnom tijelu i tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koja ne prijavi postojanje osnovane sumnje na diskriminaciju za koju je saznala u obavljanju svoje dužnosti pravobranitelju/ici** za ravnopravnost spolova kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 kuna.

(2) Ako je prekršaj iz stavka 1. ovoga članka počinjen s namjerom počinitelj će se kazniti novčanom kaznom od 3.000,00 do 10.000,00 kuna.

4.a Primjer sudske prakse

„ Prvostupanjskom presudom okrivljenik je proglašen krivim zbog prekršaja iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova i zbog prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, činjenično opisanih u izreci prvostupanjske presude, te je okrivljeniku utvrđena zbog počinjenog prekršaja iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova kao u izreci pod točkom 1., a uz primjenu članka 37. stavka 2. Prekršajnog zakona, novčana kazna u iznosu od 1.500,00 kuna, a u odnosu na prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira kao u izreci pod točkom 2. novčana kazna u iznosu od 500,00 kuna, a što je protuvrijednost od 66,60 EUR-a, te mu je na temelju članka 39. stavka 1. točke 2. Prekršajnog zakona izrečena ukupna novčana kazna u iznosu od 2.000,00 kuna i koji je upozoren da ako u roku od 30 dana po pravomoćnosti presude plati dvije trećine izrečene ukupne novčane kazne da će se smatrati da je ista u cijelosti plaćena.

Istom presudom okrivljenik je dužan naknaditi troškove prekršajnog postupka u ukupnom iznosu od 340,00 kuna.

Protiv prvostupanjske presude okrivljenik je pravodobno putem branitelja podnio žalbu zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka iz članka 195. stavka 1. točke 11. Prekršajnog zakona, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog povrede odredaba materijalnog prekršajnog prava kako to proizlazi iz sadržaja žalbe navodeći u bitnome da je okrivljenik tempore criminis pjevanjem tzv. bećarca konzumirao svoja ustavna i zakonska prava, da kao sudionik smotre folkloru naroda navedenog kraja

njeguje i promiče bećarac kao dio svog kulturnog identiteta, te da je nerazumijevanje bećarca kao kulturne baštine rezultiralo donošenjem nezakonite i nepravilne presude, da je bećarac u istinskom značenju zvučni simbol i glazbeni idiom Slavonije, neprocjenjive uloge, te se njegovim ograničavanjem u izvedbi povrjeđuje kulturna baština Slavonaca, Baranjaca i Srijemaca te pjesma, veselje, erotičnost, metaforičnost, humor, prkos i inat, niti se pjevanjem bećarca može počinuti diskriminacija niti vrijeđanje, niti mu je to cilj, niti svrha, koji je po prirodi spontan, može biti lascivan i bezobrazan, a predstavlja usmenu narodnu književnost, te da je okrivljenik takvom odlukom diskriminiran da slobodno i bez straha iskazuje i promovira na smotri folkloru svoju kulturnu baštinu, čime je postupano protivno odredbi članka 69. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj: 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10, 5/14) kojim se jamči pravo na slobodu znanstvenog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, te da ograničavanje navedenog prava, bez obzira koliko to nekome vulgarno i/ili nakaradno zvučalo, predstavlja najeklatantniji primjer povratka u totalitarno društvo, te bi time policija postala svojevrsni „administrator kulture Slavonaca i Baranjaca“ što je protivno zajamčenoj slobodi izražavanja u demokratskom društvu. Nadalje, žalitelj ističe da je iz provedenih dokaza utvrđeno da se okrivljenik u inkriminirano vrijeme nije nalazio u Valpovu slučajno, već kao član kulturno umjetničkog društva i to na smotri folkloru u okviru kulturne manifestacije „Ljeta Valpovačkog“ koji događaj je osiguravala policija, te da je Vlada RH svojim rješenjem iz 2007. godine utvrdila da bećarac ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra, te u tu svrhu donijela različite mjere zaštite koje se odnose između ostalog i na njegovu zaštitu i popularizaciju kao kulturnog dobra dok je u 2011. godini na zasjedanju u Baliju UNESCO bećarac uvrstio na popis svjetske nematerijalne kulturne baštine. Žalitelj posebno ističe da iz provedenih dokaza nije utvrđena namjera okrivljenika za činjenje navedenih prekršaja već da je pjesmu pjevao u formi hrvatskog tradicionalnog kolorita, pa s obzirom da nije utvrđena namjera za vrijeđanjem i omalovažavanjem spola kao i službene osobe nema niti obilježja navedenih prekršaja te da se ograničavanjem promoviranja kulturne baštine sa uvjetovanjem prethodnog odobrenja od represivnog aparata stvara cenzura u društvu u doslovnom smislu čime se potencijalno ograničavaju prava na slobodu izražavanja u društvu (npr. vicevi, kazališne predstave, filmovi i dr.), pa je u tom smislu neprimjereno i nezakonito obrazloženje suda prvog stupnja da opisano ponašanje okrivljenika prelazi granicu smisla pjevanja „bećarca“ odnosno uveseljavanja i zabavljanja okupljenih kao i da je „ničim izazvan“ uvrijedio policijsku službenicu sa ciljem prouzročenja ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja za policijsku službenicu, budući je okrivljenik svojim postupanjem neovisno obraćanjem policijskoj službenici ili nekom drugom u povorci pjevanjem bećarca konzumirao svoja zakonska i ustavna prava i promovirao kulturalnu baštinu svojeg kraja. Nadalje, žalitelj ističe da je u inkriminirano vrijeme ponovilo najmanje 30 drugih osoba iz povorke i publike stihove spornog bećarca pa se postavlja pitanje da li su i oni supočinitelji predmetnog prekršaja, te da je zaključak prvostupanjskog suda da se radi o mogućoj zlouporabi bećarca apsurdan uzimajući u obzir kulturološku definiciju i karakteristike bećarca jer ne postoje ograničenja kao što je tada otpjevano stihovima: „Što je u pjesmi, to se pjevat smije, lud bi bio ko bi zamjerio.“, a što je izostalo iz činjeničnog opisa, iako je navedeno priznala i sama oštećenica kao i da je u postupku utvrđeno da je okrivljenik kritične zgrade otpjevao bećarac: „ A oj mala ti u plavoj bluzi, priđi bliže (u presudi se navodi: “skini gaće“) pa mi se naguzi. Što je u pjesmi, to se pjevat smije, lud bi bio ko bi zamjerio.“, slijedom čega je prvostupanjski sud postupio protivno odredbi članka 88. Prekršajnog zakona te da u odlučnim činjenicama postoji znatna

proturječnost između onoga što se navodi u razlozima odluke i sadržaju isprava, odnosno iskaza danih u postupku pa je počinjena bitna povreda prekršajnog postupka iz članak 195. stavaka 1. točke 9. Prekršajnog zakona, niti su navedeni stvarni i pravni razlozi za donošenje prvostupanjske presude.

Žalitelj predlaže da se podnesena žalba prihvati i prvostupanjska presuda ukine odnosno preinači na način da se okrivljenik oslobodi od optužbe.

Žalba okrivljenika je bespredmetna glede prekršaja pod točkom 2. izreke prvostupanjske presude dok nije osnovana glede prekršaja pod točkom 1. izreke prvostupanjske presude.

Rješavajući predmet sukladno odredbi članka 202. stavka 1. Prekršajnog zakona, ovaj je sud ispitivao presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, i to iz osnova i razloga koje žalitelj navodi u žalbi, a po službenoj dužnosti je ispitao jesu li počinjene bitne povrede odredaba prekršajnog postupka iz članka 195. stavka 1. točaka 6., 7., 9. i 10. ovoga Zakona, jesu li presudom na štetu okrivljenika povrijeđene odredbe prekršajnog materijalnog prava i je li u postupku nastupila zastara prekršajnog progona.

U odnosu na prekršaj iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kako je činjenično opisan u izreci prvostupanjske presude ovaj je sud po službenoj dužnosti povodom žalbe okrivljenika utvrdio da je u prvostupanjskom postupku počinjena povreda prekršajnog materijalnog prava iz članka 196. točke 1. Prekršajnog zakona na štetu okrivljenika odnosno da radnja okrivljenika činjenično opisana u izreci prvostupanjske presude kao pod točkom 2. nije prekršaj.

Naime, prvostupanjski sud je okrivljenika proglasio krivim da je istog mjesta i vremena kao pod točkom 1. izreke prvostupanjske presude vrijeđao i omalovažavao policijsku službenicu Policijske postaje Belišće, Mariju Iličić, pjevajući joj navedenu pjesmu, dakle da je na opisan način vrijeđao i omalovažavao policijsku službenicu, pa da bi time počinio prekršaj iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Međutim, iz gore navedenog činjeničnog opisa izreke prvostupanjske presude pod točkom 2., ne proizlaze zakonska obilježja predmetnog prekršaja budući da je konstitutivno obilježje prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, omalovažavanje odnosno vrijeđanje državnog organa odnosno službene osobe prilikom vršenja ili u vezi s vršenjem službe ili njihova zakonita naređenja, dok iz samog činjeničnog opisa izreke prvostupanjske presude pod točkom 2. proizlazi da je okrivljenik pjevao navedenu pjesmu Mariji Iličić i time istu vrijeđao i omalovažavao, koja je policijska službenica Policijske postaje Belišće kako to proizlazi iz stanja spisa, ali nije precizirano da li je ista upravo tada u tom trenutku vršila službu kao policijska službenica ili je navedena radnja okrivljenika bila izvršena u vezi vršenja službe ili zakonitih naređenja.

Stoga s obzirom da u konkretnom slučaju nije u činjeničnom opisu izreke prvostupanjske presude u točki 2. izreke konstatirano da je u trenutku pjevanja predmetne pjesme od strane okrivljenika koja je bila upućena Mariji Iličić, ista obavljala službu kao policijska službenica Policijske postaje Belišće, odnosno da je navedena radnja okrivljenika bila izvršena u vezi njezinog vršenja službe ili njezina zakonita naređenja, a što predstavlja odlučnu činjenicu, radnja okrivljenika ne predstavlja kažnjivu

radnju u smislu odredbe članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, čime je prvostupanjski sud povrijedio materijalno prekršajno pravo na štetu okrivljenika, a na što ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, pa je valjalo je u povodu žalbe okrivljenika, a po službenoj dužnosti okrivljenika osloboditi od optužbe na temelju odredbe članka 182. točke 1. Prekršajnog zakona u odnosu na prekršaj iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kako je to činjenično opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude.

Nadalje, razmatrajući žalbene navode okrivljenika, ovaj je sud na temelju stanja spisa utvrdio da su u odnosu na prekršaj iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova, činjenično opisanog pod točkom 1. izreke prvostupanjske presude, u obrazloženju detaljno i jasno izneseni razlozi o odlučnim činjenicama na kojima prvostupanjski sud temelji svoju odluku u odnosu na utvrđenu krivnju okrivljenika zbog prekršaja iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova. Naime, iz stanja spisa proizlazi da je prvostupanjski sud nakon provedene glavne rasprave održane 27. studenog 2018. sukladno zakonskim odredbama te iscrpno provedenog dokaznog postupka, utvrdio sve odlučne činjenice te argumentirano i objektivno iznio razloge zbog kojih je okrivljenika proglasio krivim za navedeni prekršaj kako je to činjenično opisano u izreci pobijane presude, a u granicama objektivnog identiteta optužbe i o čemu je u obrazloženju iznio valjane i na zakonu osnovane razloge koje prihvaća i ovaj sud. Prvostupanjski sud je izveo sve potrebne dokaze koje je ocijenio sukladno načelu slobodne ocjene dokaza propisanim u članku 88. stavku 2. Prekršajnog zakona na temelju kojih je utvrdio sve odlučne činjenice na koje je pravilno primijenio materijalno prekršajno pravo, slijedom čega je žalbeni navod žalitelja kako nisu izneseni razlozi o odlučnim činjenicama neosnovan. Potrebno je navesti da iz sadržaja žalbe proizlazi da je žalba podnesena zbog bitne povrede odredaba prekršajnog postupka iz članka 195. stavka 1. točke 11. Prekršajnog zakona, iako je žalitelj naveo da je počinjena povrede odredaba prekršajnog postupka iz članka 195. stavka 1. točke 9. Prekršajnog zakona, a koja se povreda odnosi na slučaj kada je presudom povrijeđena odredba članka 202. stavka 4. ovoga Zakona odnosno da je presuda izmijenjena na štetu okrivljenika iako je žalbu podnio okrivljenik, a u tom smislu potrebnom je napomenuti da iz stanja spisa proizlazi da je u „ranijem“ žalbenom postupku pod brojem JŽ-3551/2016 žalbu protiv oslobađajuće presude podnio isključivo ovlaštenu tužitelj na štetu okrivljenika, pa stoga nije mogla biti počinjena povreda načela zabrane „reformatio in peius“.

Nadalje, razmatrajući pobijanu presudu, ovaj sud nalazi da je prvostupanjski sud potpuno i pravilno utvrdio postojanje svih odlučnih činjenica koje čine obilježja navedenog prekršaja budući je u ponovljenom postupku na glavnoj raspravi održanoj dana 27. studenog 2018. godine (list 81-86 spisa) izveo dokaze ispitivanjem okrivljenika, ispitivanjem oštećene kao svjedokinje, svjedoka optužbe i svjedoka obrane, izveo dokaze suočenja okrivljenika i oštećenice, zatim suočenjem okrivljenika i svjedoka optužbe, kao i dokaze suočenja oštećenice i svjedoka obrane, te izvršio uvid i pročitao zapisnik o ispitivanju osumnjičenika PP Belišće od dana 3. srpnja 2015. godine, koji predstavlja zakonit dokaz kako je to utvrđeno u postupku, te ranije iskaze ispitanih svjedoka pred prvostupanjskim sudom i na kraju dokaznog postupka izvršio uvid u prekršajnu evidenciju Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Prvostupanjski sud je na opisani način poštujući kontradiktornost glavne rasprave i pravo okrivljenika na konfrontaciju kako je to propisano odredbom članka 85. stavka 2. Prekršajnog zakona izveo sve potrebne dokaze koje je ocijenio prema slobodnom sudačkom uvjerenju, zasebno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, te je nedvojbeno utvrdio da je okrivljenik svojom radnjom ostvario zakonska obilježja prekršaja iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova kako je to činjenično opisano u točki 1. izreke pobijane presude odnosno da je isti dana 28. lipnja 2015. godine u 17,10 sati, u Valpovu, Vijenac Hrvatske Republike bb, u ulici Hrvatske Republike kbr. 27, nalazeći se u povorci folklornih skupina povodom manifestacije „Ljeta valpovačkog“, povrijedio osobno dostojanstvo policijske službenice PP Belišće kada se nalazila na osiguranju povorke, jer je istoj pjevao: „A oj mala ti u plavoj bluzi, skini gaće pa mi se naguzi!“, dakle s ciljem stvaranja ponižavajućeg i uvredljivog okruženja na temelju razlike u spolu, povrijedio njezino dostojanstvo, te na opisani način počinio prekršaj iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova. Naime, sud je ocijenio sve izvedene dokaze pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti sukladno načelu slobodne ocjene dokaza propisanom u odredbi članka 88. stavku 2. Prekršajnog zakona, te na iskazu oštećene koji je prihvatio kao istinit u cijelosti nedvojbeno utvrdio da je okrivljenik u inkriminirano vrijeme i na inkriminiranom mjestu otpjevao pjesmu riječima: „A oj mala ti u plavoj bluzi, skini gaće pa mi se naguzi!“, a koju je neposredno i isključivo otpjevao oštećenici kao osobi ženskog spola, a iz čijeg iskaza proizlazi da je takvom radnjom okrivljenika bilo povrijeđeno njezino dostojanstvo jer kako oštećenica navodi ista se nelagodno osjećala zbog navedenog i bila zaprepaštena opisanim događajem. Prvostupanjski sud je prihvatio iskaz oštećenice kao istinit i o čemu je dao valjane razloge koje prihvaća i ovaj sud, dok obranu okrivljenika kao i iskaze svjedoka obrane nije prihvatio pojašnjavajući u obrazloženju da u dijelu u kojem okrivljenik navodi da nije imao namjeru verbalnim aktom povrijediti dostojanstvo osobe drugog ženskog spola, niti da je tu pjesmu uputio oštećenici, je ocijenio da je obrana u tom dijelu neuvjerljiva i protivna drugim dokazima koje je prihvatio, dok je iskaze svjedoka obrane ocijenio kao pristrane i o čemu je dao valjane razloge, a žalbeni navodi okrivljenika ne dovode u sumnju pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja.

Nadalje, neosnovano žalitelj ističe da je pjevanjem navedenog bećarca, a koje predmetno pjevanje bećarca okrivljenik u bitnome niti ne osporava u obrani niti u žalbenim navodima, konzumirao svoja ustavna prava na slobodu govora i umjetničkog stvaralaštva, budući da je kako to pravilno zaključuje prvostupanjski sud, člankom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokolom br. 1, 4, 6, 7 i 11 uz tu Konvenciju („Narodne novine - Međunarodni ugovori“ broj: 18/97, 14/02, 1/06, 13/17) propisano da svatko ima pravo na slobodu izražavanja, a koje je i zajamčeno odredbom članka 38. Ustava Republike Hrvatske, koje obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice, ali da ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, pa stoga navedeno pravo može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti, dok je u konkretnom slučaju radnja okrivljenika kao pravo na slobodu

umjetničkog izražavanja bila u nerazmjeru u odnosu na interes zaštite ugleda i prava oštećene kao pripadnice ženskog spola. Iz citiranog teksta članka 10. Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jasno proizlazi da sloboda izražavanja ima određena ograničenja i odgovornosti koji su nužni, između ostalog, i zbog zaštite ugleda ili prava drugih. Dakle, svatko ima pravo na slobodu izražavanja, ali ne bezuvjetno i bez ikakvih ograničenja, nego to mora činiti na način da se, između ostalog, ne povrjeđuje ugled i prava drugih osoba. Okrivljenik je stoga u konkretnom slučaju postupio protivno opće prihvaćenom i notornom tumačenju granica prava na slobodu govora i umjetničkog stvaralaštva da "sloboda izražavanja prestaje djelovati tamo gdje poruka povrjeđuje druga načela i temeljna ljudska prava kao što je zaštita ljudskog dostojanstva i načelo nediskriminacije", jer je pjevajući navedenu pjesmu utvrđenog sadržaja tijekom kulturne manifestacije u prisustvu većeg broja ljudi povrijedio temeljno načelo zaštite ljudskog dostojanstva i postupio diskriminatorno na temelju razlike u spolu prema oštećenju koja se upravo zbog otpjevanog sadržaja navedene pjesme osjećala nelagodno i kojoj je time povrijeđeno njezino dostojanstvo, jer se radi o izgovorenim - otpjevanim riječima koje po općeprihvaćenim normama civiliziranog, uljudbenog, ljudskog ponašanja u komunikaciji prema ženskoj osobi predstavljaju neprihvatljive riječi koje se ne može i ne smije tolerirati jer su uvredljive, omalovažavajuće, ponižavajuće i notorno diskriminirajuće, pogotovo sa dodatnom težinom kad su izrečene u prisutnosti većeg broja ljudi, odnosno žena, djece i muškaraca, kao u konkretnom slučaju, pa stoga i stihovi: "Što je u pjesmi, to se pjevat smije, lud bi bio ko bi zamjerio.", ne mogu isključiti protupravnost radnje okrivljenika kao niti njegovu krivnju, budući je nedvojbeno nastupila posljedica prekršaja odnosno povreda dostojanstva oštećenice na temelju razlike u spolu što predstavlja obilježje navedenog prekršaja.

Slijedom navedenog okrivljenik je nerazmjerno konzumirao svoje konvencijsko i ustavno pravo na slobodu umjetničkog izražavanja i time ostvario sva konstitutivna obilježja prekršaja iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova, pjevanjem pjesme navedenog sadržaja i koji je stoga protivno žalbenim navodima imao namjeru povrijediti dostojanstvo oštećenice kao pripadnice ženskog spola jer je pristao na posljedice svoje protupravne radnje budući je bio svjestan da će time za vrijeme navedenog kulturnog događaja u prisustvu većeg broja ljudi stvoriti ponižavajuće i uvredljivo okruženje za oštećenicu na temelju razlike u spolu, kako je u dokaznom postupku i utvrđeno.

U odnosu na žalbene navode okrivljenika da je u inkriminirano vrijeme predmetne stihove spornog bećarca ponovilo najmanje 30 drugih osoba iz povorke i publike pa se postavlja pitanje da li su i oni supočinitelji predmetnog prekršaja, potrebno je navesti da ovlaštenu tužitelj sukladno akuzatornom načelu propisanom u članku 83. i članku 160. stavku 1. Prekršajnog zakona samostalno i neovisno pokreće prekršajni postupak podnošenjem optužnog prijedloga, dok sud nije ovlašten samostalno intervenirati u subjektivni i objektivni identitet optužbe, pa je stoga u konkretnom slučaju proveo postupak protiv okrivljenika protiv kojeg je podnesen optužni prijedlog za inkriminirani događaj.

Nadalje, budući da žalba zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog povrede materijalnog prekršajnog prava podnesena u korist okrivljenika sadrži u

sebi i žalbu zbog odluke o prekršajnoj sankciji kako je to propisano odredbom članka 202. stavka 5. Prekršajnog zakona, kao i uslijed odluke iz točke I. i III. izreke ove presude, ovaj je sud preinačio odluku o ukupnoj novčanoj kazni te je za prekršaj opisan pod točkom 1. izreke prvostupanjske presude, prihvatio kao pravilno utvrđenu novčanu kaznu u iznosu od 1.500,00 kuna, a koju je okrivljenik dužan platiti u roku od 30 dana po primitku ove presude te je isti sukladno članku 152. stavku 3. Prekršajnog zakona upozoren da ako u gore navedenom roku plati dvije trećine izrečene novčane kazne da će se ista smatati u cijelosti plaćena. Ovaj sud smatra da je tako izrečena novčana kazna za prekršaj iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova dovoljno ublažena primjenom članka 37. Prekršajnog zakona budući je za navedeni prekršaj propisana novčana kazna u iznosu od 5.000,00 do 30.000,00 kuna, a za koju smatra da je primjerena stupnju krivnje, težini prekršaja i svim drugim utvrđenim okolnostima, kojom će se ostvariti svrha kažnjavanja propisana člankom 6. Prekršajnog zakona te utjecati na okrivljenika, ali i na sve druge da ubuduće ne čine takva ili slična protupravna djela.

Na temelju članka 138. stavka 2. točke 3. c) Prekršajnog zakona, koja predviđa da troškovi prekršajnog postupka obuhvaćaju i paušalni iznos troškova žalbenog postupka kada je donio odluku kojom je pravomoćno utvrđena krivnja okrivljenika, ako je odlučivao o žalbi okrivljenika, ovaj je sud na temelju članka 139. stavka 5. Prekršajnog zakona obvezao okrivljenika na naknadu paušalnog iznosa troškova žalbenog postupka, uzimajući u obzir složenost i duljinu postupka u odnosu na prekršaj iz članka 31. stavka 1. Zakona o ravnopravnosti spolova kao pod točkom 1. izreke prvostupanjske presude, dok troškovi prekršajnog postupka iz članka 138. stavka 2. točke 2. do 4. Prekršajnog zakona primjenom odredbe članka 140. stavka 2. citiranog zakona u odnosu na prekršaj iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira kao pod točkom 2. izreke prvostupanjske presude padaju na teret proračunskih sredstava suda...“

5. Zakon o javnom okupljanju

Zakon o javnom okupljanju („Narodne novine“, broj 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12) uređuje i omogućuje pravo na mirna okupljanja, javne prosvjede i priredbe, te druge oblike okupljanja. Ta prava su značajan vid prava na slobodu izražavanja, jednu od osnovnih i neotuđivih sloboda čovjeka bez koje slobode nema niti demokracije. Pravo na javno okupljanje je konkretna realizacija slobode izražavanja i predstavlja neposredan izraz ljudske osobnosti i zajedništva koje svaka vlast mora dopustiti.

Pravo na slobodno izražavanje nosi sa sobom odgovornost, a slobodu izražavanja na javnim okupljanjima smije i može dovesti u pitanje drugo osnovno ljudsko pravo – pravo na zaštitu osobnosti i ljudske sigurnosti. Sloboda izražavanja i sudjelovanje u oblikovanju slobodnog mišljenja ipak traži određene preduvjete, prije svega sigurnost, toleranciju i određeni stupanj socijalne i ekonomske stabilnosti – bez tih pretpostavki niti sloboda govora nije moguća. Da bi se zaštitila autonomija građanina, spriječilo nanošenje štete pojedincima i očuvalo ljudsko dostojanstvo, sloboda izražavanja je na javnim okupljanjima podložna ograničavajućim izuzecima, koji su u navedenom Zakonu predviđeni odredbom članka 3. stavka 1. i 2. koji određuje:

„Jedino se na temelju ovoga Zakona mogu propisati ograničenja prava na javno okupljanje koja su nužna u demokratskom društvu radi zaštite sloboda i prava drugih ljudi, pravnog poretka, javnog morala i zdravlja.

Sloboda govora i javnog nastupa na javnom okupljanju ograničena je zabranom svakog pozivanja i poticanja na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.“,

kao i odredbama članka 18. stavka 2.:

„Sudionicima mirnog okupljanja i javnog prosvjeda zabranjeno je nositi odoru, dijelove odore, odjeću, oznake ili druga obilježja kojima se poziva ili potiče na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.“,

i članka 20. stavka 2.:

„Redar ne smije nositi oružje niti predmete pogodne za nanošenje ozljeda niti odoru, odjeću odnosno obilježja u smislu članka 18. stavka 2. ovoga Zakona.“

Stoga je državnoj vlasti dana mogućnost zabrane održavanja mirnog okupljanja i javnog prosvjeda kroz odredbe članka 14. citiranog Zakona:

„Ministar unutarnjih poslova može rješenjem zabraniti održavanje mirnog okupljanja i javnog prosvjeda ukoliko:

1. nije pravodobno i uredno prijavljeno,
2. je prijavljeno na prostorima na kojima se na temelju ovoga Zakona ne smije održavati,
3. je prijavljeno na prostoru iz članka 11. stavka 1. podstavka 6. ovoga Zakona suprotno odredbama članka 11. stavka 2. i 3. ovoga Zakona,
- 4. su ciljevi usmjereni na pozivanje i poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti,**
- 5. postoji na razlozima utemeljena vjerojatnost da bi održavanje dovelo do izravne i zbiljske pogibelji od nasilja i drugih oblika ozbiljnog remećenja javnog reda i mira.“**

kao i članka 22.:

„Ovlaštena službena osoba Ministarstva unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: ovlaštena službena osoba) može spriječiti odnosno prekinuti mirno okupljanje i javni prosvjed ako:

1. nije prijavljen ili je zabranjen,
2. se održava na mjestu koje nije navedeno u prijavi,
3. je broj sudionika mirnog okupljanja i javnog prosvjeda na prostoru iz članka 11. stavka 1. podstavka 6. ovoga Zakona veći od 1500 osoba ili se održava izvan vremena propisanog člankom 11. stavkom 3. ovoga Zakona,
4. je netko od sudionika mirnog okupljanja ili javnog prosvjeda naoružan,

5. sudionici pozivaju ili potiču na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti,

6. redari ne mogu održavati red i mir,

7. postoji zbiljska i izravna opasnost za zdravlje sudionika ili drugih osoba,

8. nastupi zbiljska i izravna pogibelj od nasilja i drugih oblika ozbiljnog remećenja javnog reda i mira.“

Kažnjive odredbe sadržane su u članku 35. Zakona o javnom okupljanju:

„Novčanom kaznom od 2.000,00 do 5.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj voditelj koji:

1. ne poduzme potrebite mjere poradi osiguranja reda i mira na mirnom okupljanju i javnom prosvjedu (članak 18. i članak 21. stavak 2.),

2. ne prekine mirno okupljanje i javni prosvjed kada nastupi zbiljska i izravna pogibelj od nasilja (članak 21. stavak 3.),

3. na zahtjev ovlaštene službene osobe ne prekine mirno okupljanje i javni prosvjed (članak 23.)“.

te članku 37.:

„Novčanom kaznom od 1.000,00 do 3.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:

1. osoba koja na javnom okupljanju ili na putu prema mjestu njegova održavanja nosi oružje ili predmete pogodne za nanošenje ozljeda te alkoholna pića (članak 18. stavak 1.),

2. osoba koja na javnom okupljanju nosi odoru, dijelove odore, odjeću, oznake ili druga obilježja kojima se poziva ili potiče na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti (članak 18. stavak 2.)“.

5.a Primjer iz sudske prakse

U predmetu Visokog prekršajnog suda broj: JŽ-882/2017 je pobijanom prvostupanjskom presudom Prekršajnog suda u Gospiću, Stalna služba u Gračacu od 9. veljače 2017., broj: 3. Pp J-543/14 okrivljenik proglašen krivim da je na način činjenično opisan u toč. I u izreci počinio prekršaj iz čl. 35. st. 1. toč. 1. Zakona o javnom okupljanju, za koji mu je na temelju tog zakonskog propisa izrečena novčana kazna u iznosu od 2.000,00 kuna, koju je dužan platiti u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude, uz pogodnost plaćanja dvije trećine izrečene novčane kazne, te je obvezan naknaditi troškove prekršajnog postupka u paušalnom iznosu od 100,00 kuna.

Istom presudom na temelju čl. 182. toč. 3. Prekršajnog zakona okrivljenik je oslobođen od optužbe da bi na način činjenično opisan u toč. II u izreci počinio prekršaj iz čl. 5. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Okrivljenik u svojoj obrani niti ne poriče da je kritične prigode, za vrijeme mirnog prosvjednog skupa u organizaciji Autohtone - Hrvatske stranke prava došlo do

reproduciranja pjesme "Evo zore evo dana", koju je sa svog mobilnog uređaja i razglasa reproducirao jedan od sudionika skupa, u kojem trenutku je okrivljenik bio udaljen i davao intervju za dnevni portal "Dnevno.hr". Da je okrivljenik bio organizator i voditelj javnog okupljanja "mirnog prosvjednog skupa" 27. srpnja 2014. u Donjem Srbu proizlazi iz same obrane okrivljenika i preslike Prijave javnog okupljanja od 17. srpnja 2014., pa kako nije sporno da je došlo do reproduciranja navedene pjesme, okrivljenik je u svojstvu voditelja trebao poduzeti potrebite mjere da nitko ne dođe do neovlaštenog pristupa razglasu i emitira pjesme čijim reproduciranjem se, imajući u vidu sadržaj iste, remeti javni red i mir, odnosno trebao je poduzeti potrebite mjere radi osiguravanja reda i mira na mirnom okupljanju, pa kako nije postupio sukladno navedenoj zakonskoj odredbi, pravilno ga je prvostupanjski sud proglasio krivim za počinjenje prekršaja iz čl. 35. st. 1. toč. 1. Zakona o javnom okupljanju.

Budući u postupku nije bilo dovoljno dokaza da je okrivljenik osobno putem razglasa emitirao spornu pjesmu, prvostupanjski ga je sud pravilno oslobodio od optužbe da bi počinio prekršaj iz članka 5. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

VII. PRIMJERI I VJEŽBE

PRIMJER 1.

Ivanu V. optužnim prijedlogom Policijske postaje Z. stavljeno je na teret da je :

"dana 1. rujna 2019. oko 14.00 sati, u prostoru trgovačkog centra „AM“ u Z., K. ulica bb, na javnom mjestu u trgovini odjeće G., nakon što je Marija M. došla kupiti hlače i majicu na odjelu muške odjeće tražeći mušku veličinu broj 52 i naglašavajući da hlače moraju biti određenog uskog kroja koji joj najbolje pristaje, prodavač Ivan V. kojem se obratila počeo je na nju vikati govoreći joj: „kakvo si ti žensko, pogledaj se na što sličiš, izgledaš kao King Kong, nema tih hlača koje od tebe mogu napraviti ženu, prava si muškarača, sigurno si i lezbača, znam ja takve, stalno nešto protestirate i tražite neka svoja posebna prava, ne bih vam ja ništa dao“, a nakon što je Marija M. šokirana takvim nastupom rekla da će se obratiti voditelju odjela, nastavio je verbalno napadati vičući: „kravo lezbačka što radiš na muškom odjelu, gubi se odavde na prvi kat tamo su ti ženske krpice, možda uđeš u neki XXL“, a kojem događaju su bili nazočni drugi kupci koji su šokirano promatrali, čime je prouzročio neprijateljsko, ponižavajuće i uvredljivo okruženja na temelju razlike u spolu, povrijedivši pritom dostojanstvo Marije M., koje ponašanje je izazvalo zgražanje i negodovanje ostalih nazočnih kupaca“.

Kako pravno kvalificirati prekršaj/prekršaje?

Koje dokaze predložiti?

Koju prekršajnu pravnu sankciju primijeniti?

PRIMJER 2.

M. M. rođenom 1. listopada 1960. optužnim prijedlogom Policijske postaje Ž. stavljeno je na teret da je :

"dana 16. lipnja 2019. oko 17.00 sati, a nakon što je od strane prometne ophodnje Policijske postaje Županja kao vozač osobnog vozila zaustavljen u Ž., u S. ulici kod kbr. 84, verbalno napao policijskog službenika K.K. koji mu je izdao prekršajni nalog za prometni prekršaj, vrijeđajući ga i omalovažavajući riječima: „ma samo si piši ako uopće znaš pisati vole nepismeni, što me maltretirate zbog gluposti, a kriminalci vam šecu po državi zbog vaše nesposobnosti“, a kada je od strane navedenog policijskog službenika upozoren na ponašanje nastavio ga je verbalno napadati vičući: „ma odjebi od mene, znam te da si do rata bio bosanska seljačina, došao si iz neke bosanske selendre meni krojiti zakon, Bosančino blesava, drugo nisi niti sposoban biti nego tupi policajčić“ prouzročivši neprijateljsko, ponižavajuće i uvredljivo okruženje prema policijskom službeniku K.K. na temelju njegovog društvenog položaja kao policijskog službenika i na temelju njegove etničke pripadnosti bošnjačkom narodu i time povrijedio njegovo dostojanstvo."

Napominje se da je policijski službenik K.K. doista Bošnjak, a događaju su još bili nazočni: u vozilu je uz počinitelja bila L.L. kao suvozačica, te policijski službenik D.D. kao drugi član ophodnje.

Kako pravno kvalificirati prekršaj/prekršaje?

Koje dokaze predložiti?

Koju prekršajnopravnu sankciju primijeniti?

LITERATURA

Preporuka Vijeća Europe (Recommendation No. R 97/20 on “hate speech” adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 30. October 1997.),

Okvirna odluka o rasizmu i ksenofobiji (Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP o suzbijanju određenih obrazaca i izraza rasizma i ksenofobije kazneno-pravnim sredstvima; Službeni list Europske unije SL L 328 od 6.12.2008.),

M. Munivrana Vajda, A. Šurina Marton: Gdje prestaju granice slobode izražavanja, a počinje govor mržnje?, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 23, broj 2/2016, str. 435-467,

Eduard Klain: Psihoanalitičko razumijevanje govora mržnje, Klinika za psihologijsku medicinu, Zagreb, Hrvatska, 2003.,

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori br. 6/99 – pročišćeni tekst, 8/99, 14/02 i 9/05),

Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije (“ Narodne novine – Međunarodni ugovori” broj 12. od 15.10.1993., usvojena i otvorena za potpis i ratifikaciju Rezolucijom Generalne skupštine 2106 A (XX) od 21. prosinca 1965., stupila na snagu: 4. siječnja 1969.),

Ustav Republike Hrvatske („ Narodne novine“ br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 5/14)

Prekršajni zakon („Narodne novine“, broj 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17 i 118/18),

Zakon o ravnopravnosti spolova („ Narodne novine“ 82/08 i 69/17),

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira („Narodne novine“, broj 41/77, 55/89, 5/90, 30/90, 47/90 i 29/94),

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima („Narodne novine“, broj 117/03, 71/06, 43/09, 34/11 i 68/12 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske),

Zakon o javnom okupljanju („Narodne novine“, broj 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12),

Zakon o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, broj 85/08 i 112/12),